

**HUMANISTIEN IDENTITEETTI JA JÄSENYYS
SUOMI24-FOORUMIN VERKKOKESKUSTELUSSA**

**Pro gradu
Jaana Kinnari**

Jyväskylän yliopisto
Kielten laitos
Suomen kieli
Toukokuu 2012

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Kielten laitos
Tekijä – Author Kinnari, Jaana Maria	
Työn nimi – Title Humanistien identiteetti ja jäsenyys Suomi24-verkkokeskustelussa	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level Pro gradu –tutkielma
Aika – Month and year Toukokuu 2012	Sivumäärä – Number of pages 85
Tiivistelmä – Abstract <p>Tässä tutkimuksessa olen tarkastellut sitä, millaisia identiteettejä humanisteille rakentuu kahdessa www.suomi24.fi-verkkosivuston keskustelufoorumin keskusteluketjussa. Aihe on yhä ajankohtainen ja merkittävä, sillä vuoden 2010 yliopistolakiuudistus ja vuoden 2008 lama eivät mielestäni voi olla vaikuttamatta siihen, miten humanistit kokevat merkityksensä akateemisessa ympäristössä tai työmarkkinoilla.</p> <p>Tutkimukseni on kriittistä diskurssintutkimusta, jonka mukaan kieli, sosiaalinen maailma ja sen valtarakenteet ovat tiukasti sidoksissa toisiinsa. Kriittinen diskurssianalyysi sopii humanistien identiteettien tutkimiseen, sillä identiteetit liittyvät olennaisesti ryhmäjäsennyksiin, ryhmien välisiin suhteisiin ja asemaan yhteiskunnassa. Tutkimukseeni liittyvät olennaisesti diskurssin, identiteetin ja position käsitteet. Diskurssit ovat tilannesidonnaisia ja luonnollistuneita puhumisen tapoja, joiden mukaan sanamuodot ja puhumisen tyyli valitaan. Identiteetin toteuttaminen puolestaan on sosiaalista ja kielellistä toimintaa, jonka kautta ihmiset luovat uusia määritelmiä siitä, keitä he ovat. Jotkut identiteetit ovat mahdollisia vain tietyissä tilanteissa, eli se, miten itsestä ja toisista puhutaan, on sidoksissa ympäröiviin konteksteihin ja diskursseihin. Positiointi taas viittaa vuorovaikutustilanteiden rooleihin ja asenteisiin puheenaiheena olevaa asiaa kohtaan.</p> <p>Analysoin kahta Suomi24-foorumin viestiketjua jäsenkategoria-analyysin metodien mukaisesti. Analyysi perustuu käsitykseen siitä, että ihmiset tekevät puhuessaan jatkuvasti luokitteluja arkitietonsa pohjalta. Jäsenkategoria-analyysin käsitteiden, kuten kontrastiparin, avulla tutkin, miten humanistien identiteetti on rakentunut monin tavoin. Tarkastelen sitä, miten erilaisilla yksittäisillä kielen piirteillä humanistit ilmaisevat jäsenyyttään ja identiteettejään. Otan myös huomioon kokonaisuudessaan sen, miten humanistien piirteistä, osaamisesta ja asemasta keskustellaan.</p> <p>Aineistoni humanistien identiteetti on ennen kaikkea työttömän ja turhan humanistin identiteetti, mikä tulee ilmi niistä piirteistä, toiminnoista ja muista kuvauksista, joita humanistit tekevät itsestään. Jotkut kirjoittajat lukivat itsensä tällaisiksi humanisteiksi ja asettivat näin itselleen tällaisia työttömän humanistin piirteitä. Jos humanistit liittivät itseensä positiivisia piirteitä, jäsenyysskin muuttui: he eivät kuuluneet näihin tavallisiin työttömiin humanisteihin vaan ovat esimerkiksi erikoisia työllistyneitä humanisteja. Humanistin identiteetit siis rakentuvat valtdiskurssinmukaisesta työttömän humanistin jäsenkategoriasta ja yksilön omasta suhtautumisesta tähän jäsenkategoriaan.</p>	
Asiasanat – Keywords kriittinen diskurssintutkimus, jäsenkategoria-analyysi, identiteetti, jäsenyys, positio, internet, verkkokeskustelu, keskusteluntutkimus	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopisto, kielen laitos	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Humanistit, yliopistouudistus ja työelämä	1
1.2 Identiteetti, diskurssi, positio ja jäsenkategoria	4
1.3 Keskustelufoorumi tutkimuskohteena	5
1.4 Tutkimuskysymykset, tutkimuksen tavoitteet ja rakenne	8
2 TUTKIELMAN TEOREETTINEN TAUSTA	11
2.1 Kriittinen diskurssintutkimus	11
2.2 Diskurssi	13
2.3 Identiteetti	17
2.4 Positio	19
3 AINEISTO JA METODI	23
3.1 Suomi24-keskustelufoorumi aineistona	23
3.2 Keskustelufoorumien kieli	25
3.3 Keskustelufoorunit yhteisöinä identiteetin kantajina	29
3.4 Jäsenkategorisoinnit ja jäsenkategoria-analyysi	30
3.5 Jäsenkategorisoinnin ja diskurssin yhtymäkohdista	36
3.6 Jäsenkategorisointi analyysin ja tulkinnan välineenä	38
4 ANALYYSI	40
4.1 Työttömän ja turhan humanistin jäsenkategorisointi	40
4.1.1 Humanisteihin liittyvät piirteet ja toiminta	41
4.1.2 Humanistien kontrastiparit	45
4.1.3 Humanistin ammatit esimerkkeinä sekä työllistymisestä että turhuudesta	47
4.1.4 Humanistien velvollisuudet	50
4.2 Työtön, turha humanisti ja minä itse	52
4.2.1 Humanistien omia tarinoita työttömyydestä ja turhuudesta	52
4.2.2 Työtön mutta tyytyväinen humanisti	62
5 JÄSENKATEGORIOISTA JA POSITIOISTA IDENTITEETTEIHIN	69
5.1 Kielenkäyttö ja konteksti identiteetin kuvaajana	69
5.2 Jäsenkategorisoinnit identiteetin kuvaajina	71
5.3 Positiot identiteetin kuvaajina	72
5.4 Diskursiivisesta ja kannettavasta identiteetistä sosiaaliseen identiteettiin	73
6 LOPUKSI	77
LÄHTEET	

1 JOHDANTO

1.1 Humanistit, yliopistouudistus ja työelämä

Humanisti-sanalle on sanakirjoissa kaksi määritelmää: ihmisyyteen perustuvan elämäntutkimuksen kannattaja ja humanististen tieteiden eli ihmistieteiden tutkija (Nykysuomen sanakirja). Tämän tutkimukseni keskiössä ovat juuri humanististen tieteiden tutkijat ja opiskelijat, sillä kuvaukset heistä ovat olleet mediassa ja kahvipöytäkeskusteluissa ristiriitaisia ja värittyneitä. Esimerkiksi Helsingin Sanomissa on humanistisessa tiedekunnassa opiskelleita kuvattu näin:

Stereotyyppiatkin elivät: joidenkin työnantajien mielestä **humanisti** oli edelleen se villapaitaan pukeutunut haahuilija, jonka kulttuurintuntemusta ja kielitaitoa kyllä arvostettiin, mutta jota pidettiin raakileena projektinhallinta- ja johtotehtäviin. - - Oikeustieteilijöistä tulee lakimiehiä, valtiotieteilijöistä virkamiehiä ja kauppatieteilijöistä ekonomeja. Mutta **humanisteista** ei tunnu tulevan mitään - elleivät he sitten lue kieliä ja ryhdy opettajiksi, kääntäjiksi tai kirjastonhoitajiksi. (Helsingin Sanomat: ”Akateemisesti koulutetuista humanistin on vaikeinta saada töitä” 6.4.2008)

Humanisti-sanalla tarkoitan tutkimuksessani siis ihmistieteiden tutkijaa ja opiskelijaa, jota kuvataan yllä olevassa lehtijutussa muun muassa *haahuilijaksi* ja *raakileeksi*, josta *ei tule mitään*. Tämänkaltaisista muiden tekemistä ja mediankin heijastamista kuvauksista siirryn tarkastelemaan sitä, miten humanistit itse kuvaavat itseään, miten he suhtautuvat muiden tekemiin humanistikuvauksiin ja millaisia identiteettejä heille näin rakentuu.

Yllä oleva ote Helsingin Sanomista on kirjoitettu joitakin kuukausia ennen lopullista romahdusta New Yorkin Wall Streetin pörsseissä syyskuussa 2008, minkä jälkeen maailmaa riepottelivat sekä maailmanlaajuiset että Euroopan unionin sisäiset talousvaikeudet. Yliopistojen rahoitukseen ja sisäiseen rakenteeseen vaikuttanut yliopistolakiuudistus puolestaan tuli voimaan vuonna 2010. Molemmat ovat seikkoja, jotka ovat luultavasti vaikuttaneet humanistien asemaan sekä työmarkkinoilla että akateemisessa ympäristössä. Nämä mahdolliset muutokset humanistien työllistymisessä ja tiedekuntien tutkimuksen ja toiminnan rahoituksessa eivät mielestäni puolestaan voi olla vaikuttamatta humanisteihin liittyvään kielenkäyttöön ja siten humanistien asemaan sekä yliopistossa että työelämässä.

Yliopistolain uudistumisen myötä yliopistot monipuolistivat rahoituspohjaansa ja pyrkivät kohdentamaan resurssejaan huippututkimukseen ja strategiaan painoalueisiinsa (Niinikoski ym. 2012). Ylen uutisten otsikko vuonna 2010 kertoi humanistien olevan jäämässä yliopistojen varainkeruun jalkoihin muun muassa Helsingin yliopistossa (Yle 23.11.2010). Saman ”humanistisen tiedekunnan säästökuurin” toi esille Helsingin Ylioppilaslehti jutussaan otsikolla ”Humanistit kriisissä” (10.12.2012). Uudistunut yliopistolaki on yhä lehtiotsikoissa

tasaisin väliajoin (esim. Helsingin Sanomat: ”Varhaiset leikkaukset yllättivät yliopistoväen” 25.8.2011, ”Henkilöstö: Yliopistouudistus vähensi demokratiaa” 16.2.2012 ja ”Yliopistouudistus ei näy vielä opetuksessa eikä tutkimuksessa” 5.4.2012), koska prosessi on monissa yliopistoissa vielä kesken. Yliopistojen uudistuminen on herättänyt keskustelua humanististen opintojen hyödyllisyydestä. Esimerkiksi Helsingin yliopiston Yliopisto-lehdessä julkaistussa jutussa otsikolla ”Onko humanisteista hyötyä?” Helsingin yliopiston tutkijakollegiumin johtaja Sami Pihlström pohtii humanistisen tutkimuksen merkittävyyttä (Helsingin Yliopisto-lehti 18.10.2011). Lisäksi on keskusteltu yliopistojen rahallisten tukijoiden ja lahjoittajien vaikutusmahdollisuuksista siihen, millaisia oppiaineita he haluavat rahoittaa. Esimerkiksi joensuulaisen miljonääri Yrjö Laakkosen lausunnot siitä, ettei hän antaisi filosofeille lahjoituksia, ylittivät uutiskynnyksen (Kauppalehti 11.12.2009).

Vuonna 2008 alkaneen taantuman jälkeen Suomen työttömyysaste kohosi vuonna 2009 6,1 prosentista 8,9 prosenttiin (Tilastokeskuksen työvoimatutkimus 2011). Huono talustilanne ja hidaskasvun elpymisen on kirvoittanut lehtijuttuja korkeakoulutettujenkin työttömyydestä muun muassa otsikoilla ”Yhä useampi maisteri on Helsingissä työtön” (HS 30.12.2008), ”Työt uhkaavat vähetä Suomessa” (HS 20.9.2011) ja ”Ihalainen: Työttömyys kasvaa tänä vuonna” (YLE 11.3.2012). Yliopistoissa on tehty selvityksiä oman yliopiston maistereiden ja humanistien työllistymisestä (esim. Jyväskylän yliopiston työelämäpalvelut 2010). Huoli työnsaannista on siis ujuttautunut korkeakoulutettujenkin pariin, ja siten se on myös osa humanistien todellisuutta.

Kun tarkastelee sekä yliopistouudistuksen tuomia muutoksia että työllisyysnäkömiä, voisi olettaa, että ne ovat vaikuttaneet siihen, miten humanisteista puhutaan ja miten humanistit itse kokevat asemansa työmarkkinoilla ja osana yliopistojen organisaatiota. Oletukseni on, että nämä tapahtumat ja muiden tuottamat kuvaukset heijastuvat humanistien käsitykseen itsestään ja mahdollisuuksistaan. Näitä humanistien omia käsityksiä tutkin kahdesta Suomen suosituimman verkkokeskustelufoorumien Suomi24:n keskusteluketjusta otsikoilla ”Ollaanko me humanistit turhia?” ja ”Mitä teette humanistit työksenne?”. Aineistoni sijoittuu juuri 2008 vuoden taantumaa ja sen jälkeiseen epävakaiseen taloustilanteeseen sekä yliopistolakiuudistusta edeltävään ja sitä valmistelevaan aikaan. Näin ollen viestiketjuissa olevaan keskusteluun saattavat heijastua työttömyyshuolet ja yliopistojen rahoitusleikkaukset.

1.2 Identiteetti, diskurssi, positio ja jäsenkategoria

Identiteetin ilmenemistä kielenkäytössä on tutkittu runsaasti viimeisen kymmenen vuoden aikana yhteiskuntatieteissä, kielitieteissä ja kulttuurintutkimuksessa. Kielenkäyttöä on pidetty identiteetin kannalta hedelmällisenä tutkimuskohteena, koska juuri vuorovaikutustilanteissa puhujat omaksuvat, hylkäävät ja tarjoavat myös muille identiteettejä, eri ryhmien jäsenyyksiä ja oletuksia siitä, miten suhtautua puheenaiheena olevaan asiaan (Benwell & Stokoe 2006: 139). Identiteetti on siis jotain, joka tuodaan käyttöön jokapäiväisessä keskustelussa. Se on osa arjen rutiineja ja kielenkäyttöä. Minän tuottaminen ja muodostuminen on jatkuvaa kielellistä eli diskursiivista toimintaa, tekstiin kirjoitettavia minuuksia tai positioita. Sosiaalista minää ja identiteettiä rakennetaan dialogisesti eli ryhmien kautta määrittelemällä ja keskustelemalla, mihin kuulutaan ja keitä ovat ”ne toiset”. (Pälli 2003: 44–45.)

Identiteetin toteuttaminen voidaan nähdä sosiaalisena toimintana, jonka kautta ihmiset luovat uusia määritelmiä siitä, keitä he ovat. Näin identiteetit eivät kuitenkaan pelkästään ole edustettuna kielenkäytössä, vaan niitä toteutetaan siinä opittujen ja sovittujen sosiaalisten käytänteiden ja kielenkäyttöön liittyvien sääntöjen kautta. Sosiaaliset käytänteet liittyvät ihmisryhmien ja yksilöiden hierarkkiseen järjestykseen, eli ne ovat toimintoja ja rutiineja, joiden luomissa kehyksissä ihmisten välinen vuorovaikutus toimii odotetusti sovittujen sääntöjen mukaan. Sekä sosiaalisten että kielellisten käytänteiden nähdään määrittelevän tapaa, jolla yksilöt ja ryhmät kuvaavat itseään, neuvottelevat identiteetistään ja käsitteellistävät itsensä. Identiteetit ovat siis diskurssien tuotteita, jotka ovat sidoksissa sosiaaliseen järjestykseen ja kielellisiin käytäntöihin. (Widdicombe 1998: 200–201; De Fina ym. 2006: 2, 5.) Identiteettiä rakennetaan sosiaalisesti eri tavalla: sitä voidaan tuoda esille sanotun ja sanojan välisessä suhteessa, viestin tuottajan ja vastaanottajan välisessä suhteessa ja ympäröivän kontekstin ja sanotun välisessä suhteessa (esim. Gee 2008).

Identiteetti on sopiva kriittisen diskurssintutkimuksen tarkastelun kohde, sillä identiteettejä tuotetaan ja puetaan yksilöille ja ryhmille kiteytyneiden puheen tapojen eli diskurssien ja valta-aseman saaneiden arvojen ja käsitysten eli ideologioiden kautta. Identiteetti voidaan nähdä diskurssien ja sosiaalisten käytänteiden kohtaamispaikkana, jossa käytänteet ja diskurssit vaikuttavat siihen, millaisena sosiaalisina subjekteina esiinnyimme tiettyssä vuorovaikutustilanteessa. (Widdicombe 1998: 200–201; De Fina ym. 2006: 5.) Kriittinen diskurssianalyysi pyrkii paljastamaan juuri kielenkäytössä näkyviä valtasuhteita ja poliittisia merkityksiä tuomalla esille muun muassa sen, miten kielenkäyttö pitää yllä hierarkioita ja valta-asemia

(Benwell & Stokoe 2006: 8). Identiteetit puolestaan ovat kielenkäytön kautta kytköksissä poliittisiin ja ideologisiin suhteisiin ja rakenteisiin (De Fina ym. 2006: 5).

Sekä puhuttu että kirjoitettu kieli nähdään kriittisessä diskurssintutkimuksessa sosiaalisten käytänteiden yhtenä toteutustapana. Näin kielenkäyttö ja kiteytyneiden puhetapojen eli diskurssien tutkiminen auttaa näkemään kielenkäyttötilannetta ympäröivät sosiaaliset rakenteet, valtasuhteet ja erilaisten instituutioiden vaikutuksen. Kriittinen diskurssianalyysi pyrkii tuomaan esiin sosiaalisia ongelmia tutkimalla kielen ja sosiaalisten ja kulttuuristen rakenteiden välistä suhdetta. Valtasuhteet ovatkin diskursiivisia eli näkyvissä kielenkäytössä, koska kielenkäyttö puolestaan on linkittynyt sitä ympäröivään yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Kielenkäyttö on tämän yhteiskunnallisen ja kulttuurisen pelikenttensä vuoksi kontekstisidonnaista ja historiallista: siihen vaikuttavat historian muokkaamat säännöt. Näin suhde itse tarkastelussa olevan tekstin ja yhteiskunnan välillä on kielenkäytön sääntöjen muokkaamaa. Kriittinen diskurssintutkimuksen tutkijat myös ymmärtävät analyysinsä olevan kunkin tutkijan omakohtaista tulkintaa, joka myös kumpuaa tutkijan omista taustoista ja käsityksistä. Näin kriittinen diskurssianalyysikin on yksi sosiaalisen toiminnan muoto. (Fairclough ja Wodak 1997: 258–284; esim. Fairclough 1992; Wodak 1996.)

Identiteetti on kiinnostanut myös muita diskurssintutkimuksen suuntauksia, kuten keskusteluntutkimusta ja erityisesti Harvey Sacksin kehittämää jäsenkategoria-analyysiä (Membership Categorization Analysis), joka onkin ollut viime aikoina varsin suosittu metodi identiteetin tutkimisessa (De Fina ym. 2006: 3). Se perustuu näkemykseen, jonka mukaan identiteetin rakentuminen on yhteydessä ryhmäkategorioiden määrittelyihin. Ihmiset siis liittävät itsensä johonkin ryhmään tai sulkevat itsensä jostain pois. (Nikander 2010: 243–245; De Fina ym. 2006: 3.) Olemme esimerkiksi naisia, miehiä, savolaisia, pohjanmaalaisia, 90-luvun lapsia, karppaajia ja diabeetikkoja. Ihmisiä luokitellaan myös piirteiden, rutiinien ja toimintojen mukaan, sillä näiden katsotaan olevan tunnusomaisia tietyn ryhmän jäsenille (Järviluoma & Roinainen 1997; Hester & Eglin 1996: 2–4). Esimerkiksi sukupuoleen liittyy hyvin tunnistettavia piirteitä tunnusomaisesta kävelytyylistä puhetapaan. Jäsenkategoria-analyysi tuo erityisesti esiin ryhmäidentiteetin ja yksilöllisen identiteetin välillä olevan suhteen, sillä omat toiminnot ja piirteet saattavat olla ristiriidassa ryhmälle tunnusomaisten tyypillisten piirteiden kanssa (De Fina ym. 2006: 3).

Koska jäsenkategorisoinnit ovat kulttuurisesti sovittuja, toimivat nekin diskurssin sisällä ja vaikuttavat kielenkäyttöön. Näin koen jäsenkategoria-analyysin sopivan mainiosti yhdeksi kriittisen diskurssintutkimuksen apuvälineeksi. Jäsenkategorisoinnin ja identiteetin tutkimista varten analyysi tarjoaa metodologisia välineitä, joiden avulla voi selvittää, miten ja

millä perusteilla ihminen sijoitetaan tiettyyn kategoriaan. Piirteiden ja toimintojen lisäksi ryhmällä katsotaan olevan tiettyjä odotettuja velvollisuuksia ja vastuita, joiden tutkiminen on tärkeää ryhmäidentiteettien ja yksilöidentiteettien tutkimisen kannalta (Järviluoma & Roivainen 1997). Kontrastiparin käsitteen avulla pääsee tarttumaan niihin piirteisiin, joita tutkimuksen kohteena olevalle ryhmälle ei katsota kuuluvan. Kategorioilla on siis vastakategoriansa (esimerkiksi poliisi ja roisto, soviniisti ja feministi, akateemikko ja työläinen), joiden avulla tietyn ihmisryhmän jäseneltä suljetaan joitain piirteitä pois (Nikander 2010: 259).

Positiointi puolestaan viittaa vuorovaikutustilanteiden rooleihin ja asenteisiin puheenaiheena olevaa asiaa kohtaan. Vuorovaikutustilanteessa ihmiset siis omaksuvat, vastustavat ja tarjoavat muille näitä positioita, jotka ovat näkyvissä kielenkäytössä (Benwell & Stokoe 2006: 43). Positioinnin tavoite on tuoda selvemmin esiin ne tavat, jolla kielenkäyttö ja sosiaalinen toiminta muotoutuvat julkisiksi, muiden nähtävillä oleviksi identiteeteiksi (De Fina ym. 2006: 7). Puhujien omaksumia ja muille tarjoamia positioita tarkastelemalla on mahdollista tavoittaa puhujien jäsenkategorisointeja ja identiteettejä. Puhuja voi esimerkiksi kuvata itseään äidiksi mutta positioi itsensä työssäkäyväksi, äitiysloman jälkeisestä vanhempainvapaasta kieltäytyneeksi uraäidiksi.

Position käsite sopii myös kriittisen diskurssintutkimuksen yhdeksi työkaluksi, koska positiot ovat sidoksissa tiettyihin diskursseihin ja vallitseviin ideologioihin. Subjektipositioilla on suora yhteys identiteetteihin ja sosiaalisiin valtasuhteisiin. Positioinnin teoria siis yhdistää kriittisen diskurssintutkimuksen tavoin kielenkäytön piirteiden mikrotason ja sosiaalisen ja poliittisen, yhteiskunnallisen makrotason, johon kielenkäyttö ja positiot linkittyvät. (Benwell & Stokoe 2006: 43.)

1.3 Keskustelufoorumi tutkimuskohteena

Keskustelufoorumeita on melkein jokaisella verkkosivustolla, kuten lehtien sivustoilla, fanisivuilla, yksittäisissä blogeissa ja eri aiheiden ympärille luoduilla harrastesivustoilla. Keskustelufoorumit tarjoavat mahdollisuuksia mielipiteiden ilmaisuun ja asioiden kommentointiin, neuvojen kysymiseen ja ajatusten vaihtoon samanhenkisten kanssa. (Ks. esim. Hynönen 2008.) Internetin keskustelufoorumeita voidaan pitää yhtenä sosiaalisen median ensimmäisistä sovelluksista. Vaikka keskustelufoorumeita ja chatteja on ollut olemassa noin vuosikymmenen ajan ja tietokonevälitteinen, internetin kautta tapahtuva tekstipohjainen viestintä (com-

puter-mediated communication) on suurelle osalle ihmisistä arkipäivää, voi niitä pitää yhä nykyaikaisena ja siten mielekkäänä tutkimuskohteena. (Lietsala & Sirkkunen 2008.)

Keskustelufoorumeilla puheenaiheet jakautuvat aihepiireihin, joiden alle viestiketjut on otsikoitu. Keskustelufoorumeilla on yleensä jokaisella keskustelijalla oikeus aloittaa uusi puheenaihe lisäämällä uuden keskusteluketjun jonkun aihepiirin alle. (Hynönen 2008: 186–187.) Tekstimuotoiseen viestintään tarkoitettut keskustelufoorumit ovat ulkoasultaan erilaisia, mutta yleensä keskustelualueet ovat muodoltaan joko puurakenteisia tai tarinamuotoisia. Puurakenteisella keskustelufoorumilla jokainen viesti voi aloittaa uuden haaran keskustelupuussa, kun taas tarinamuotoisella foorumilla viestit tallentuvat toinen toisensa perään, jolloin muodostuu kuin kronologisesti etenevä tarina. (Aarnio 2004: 10.) Kummassakin ulkoasumuodossa keskustelufoorumeille ilmestyy viestiketju, joka sisältää keskustelijoiden viestejä eli *postauksia* (Hynönen 2008: 186–187). Keskustelijan aloittama viesti saa siis toisilta vastauksia, jotka säilyvät ja joista muodostuu kokonainen viestiketju. Ominaista keskustelufoorumeille on se, että keskustelija voi käydä lukemassa, jatkamassa ja korjaamassa myöhemmin (esim. Vauras 2006).

Keskustelufoorumien kieli on kiehtovaa sen vuoksi, että siinä on sekä kirjoitetulle kielelle että kasvokkain käytävälle keskustelulle ominaisia piirteitä (Laihanen 1999: 26; Chrystal 2006 [2001], 28). Keskustelufoorumien kieli ei tietenkään ole sama asia kuin puhe, mutta se eroaa kuitenkin paljon vaikkapa sanomalehtien mielipidekirjoituksista ja sähköposteistakin. Varsinkin keskustelun ollessa vilkasta saattavat kirjoitukset olla hyvin puheenomaisia (esim. Arpo 2003; Heimala-Lindqvist 2010; Laihanen 1999: 21, 24.) Puheenomainen vaikutelma rakentuu erilaisista keskustelijoiden ilmauksista ja siitä, että he pyrkivät tavanomaisen kirjoitetun tekstin sijaan tuomaan esille haluamaansa sävyä erilaisin tavoin. Jotkut kirjoittajista saattavat kirjoittaa sekaan murre sanoja, käyttää pikapuhemuotoja tai muunlaisia puhekielen sanamuotoja (Laihanen 1999). Myös hymiöillä eli ilmaisuvoimaisilla, merkeistä ja kirjaimista rakentuvilla kuvioilla kirjoittajat pyrkivät luomaan viestiinsä tiettyä sävyä (Chrystal 2006 [2001]: 37). Keskustelufoorumeilla kieli saattaa kuitenkin olla yleiskielisempää kuin chateissa ja muissa pikaviestimissä, mikä voi johtua muun muassa keskusteltavan aiheen virallisuudesta ja siitä, että kirjoittajilla on enemmän aikaa miettiä kirjoitustaan (Ks. esim. Arpo 2003; Heimala-Lindqvist 2010.)

Internetissä käytettävä kieli on Chrystalin mukaan (2006 [2001]: 168) todiste kielen monimuotoisuudesta ja muokattavuudesta ja siitä, että ihmiset mielellään leikkivätkin sillä. Tämänkin vuoksi keskustelufoorumien viestiketju on aineistona mielekäs. Lisäksi keskustelussa esiin tulevat mielipiteet kantavat puolestaan mukanaan ympäröivää diskurssia ja sisältävät

kategorisointia ja tiettyjen ihmisryhmien kuvausta, mikä on diskurssintutkimuksen kannalta-kin hyvin olennaista. Internetissä tapahtuvaa sosiaalista vuorovaikutusta tulisikin tarkastella kokonaisuutena ja prosessina, joissa merkitykset rakentuvat ja purkautuvat (Arpo 2001: 208). Jokainen viesti tulisi suhteuttaa keskustelun kontekstiin.

Keskustelufoorumien kirjoittajat yleensä käyttävät viesteissään nimimerkkejä tai ovat täysin anonyymeja. Nimettömänä tai nimimerkin takana kirjoittaminen antaa keskusteluun osallistujille vapauden pysyä tuntemattomana ja piilottaa persoonansa tai rakentaa tietynlaista netti-identiteettiä (Kuula 2006: 184–185; Lietsala & Sirkkunen 2008: 61). Tämä usein vaikuttaa siihen, millaisella tyylillä keskustelua käydään: internetkeskustelulle ominainen vapaampi kirjoitustyyli saattaa mahdollistaa estottomamman ja avoimemman keskustelun. Subjektiiivisten mielipiteiden esittäminen on internetissä helppoa (Arpo 2001: 191). Keskustelufoorumit ja chatit eivät Chrystalin mukaan (2006 [2001]: 168) sovikaan faktojen etsimiseen, mutta mikäli haluaa tutkia mielipiteitä ja sitä, miten niihin reagoidaan, ovat ne oiva tutkimuskohde.

1.4 Tutkimuskysymykset, tutkimuksen tavoitteet ja rakenne

Tutkin sitä, miten humanistien identiteettiä rakennetaan Suomi24-verkkokeskustelussa. Tutkimukseni on kriittistä diskurssianalyysiä, jonka mukaan kieltä ei voi erottaa sosiaalisesta maailmasta. Analyysissä tulee siis ottaa huomioon kielenkäytön sosiaalinen luonne, yhteiskunnalliset suhteet ja valtarakenteet. Liitänkin identiteettiä, jäsenkategorisointeja ja positioita rakentavat kielenpiirteet taustalla vaikuttavaan yhteiskunnalliseen kontekstiin. Minän tuottaminen ja muodostuminen on jatkuvaa kielellistä eli diskursiivista toimintaa, tekstiin kirjoitettavia minuuksia, jäsenyyksiä ja näkökantoja. Identiteetin käsite on siten voimakkaasti kytköksissä kielenkäyttöön. Koska positiot ja jäsenkategorisoinnit rakentuvat myös nimenomaan kulttuurisesti värityneessä ja yhteiskunnalliseen kontekstiin liittyvässä kielenkäytössä, on niiden kautta mahdollista päästä tarkemmin käsiksi humanistien identiteettiin.

Tutkimuksessani pyrin vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

Millaisia kuvauksia Suomi24-keskusteluketjuissa humanisteille rakennetaan?

Miten humanistit itse kuvaavat humanisteiksi kutsuttua ryhmää?

Miten humanistit asettavat itsensä suhteessa tekstissä rakentuviin humanistikuvauksiin?

Miten humanistien identiteeteistä keskustellaan?

Millainen on humanistien jäsenkategorioista ja positioista rakentuva identiteetti ja mitä se kertoo humanistien yhteiskunnallisesta asemasta ja yhteiskunnan arvoista?

Käytän aineistonani kahta www.suomi24.fi-sivuston vuosina 2008–2010 kirjoitettua keskusteluketjua (otsikoilla ”Ollaanko me humanistit turhia?” ja ”Mitä teette humanistit työksenne?”). Analysoin niitä kriittisen diskurssitutkimuksen teorian ja jäsenkategoria-analyysin metodien mukaan. Tutkin, miten eri kielenpiirteet muodostavat teksteihin jäsenkategorisointeja ja positioita. Pureudun siis tarkkaan kielenkäytön mikrotasoon ja pyrin tuomaan yksityiskohtaisesti kielenpiirteiden avulla esille, millä kielen tasolla merkitys rakentuu. Tarkastelen viestien semantiikkaa ja tutkin erityisesti sitä, mitä erilaisilla merkityksenannoilla tehdään ja millaista kuvaa humanistit niillä itsestään luovat. Tuon myös esille, miten eri merkitykset on liitetty toisiinsa. Tarkastelen siis lingvistisiä yksiköitä mutta otan huomioon tekstin kontekstissaan. Analysoin aineistoani pitäen mielessä myös verkkokeskustelulle tyypillisen kielenkäytön ja keskustelufoorumin yhtenä mediana.

Näkökulmani aineistoni analysointiin lähtee siitä, että diskurssi on kielenkäyttöä sosiaalisessa kontekstissa. Diskurssi ei siis ole pelkkää tekstiä ja kielenkäyttöä, vaan sillä on sosiaalinen yhteys. Kielenkäytön mikrotason pyrin siis yhdistämään sosiaalisen ja kulttuurisen kontekstin makrotasoon. Tähän makrotasoon ja identiteetin yhteiskunnallisiin kytköksiin pääsen käsiksi nimenomaan tarkastelemalla sitä, miten humanistit itse tuovat esille jäsenyyttään ja kuvaavat humanisteja. Näissä kuvauksissa, positioissa ja jäsenkategorisoinneissa ovat näkyvissä dominoivat diskurssit ja heijastukset muiden tekemistä humanistikuvauksista.

Tutkimustulokseni kertovat, millaisia identiteettejä humanistit itse rakentavat ja mitä positioiden ja jäsenkategorisointien kautta voi päätellä humanistien identiteetistä. Tutkin myös sitä, miten humanistien identiteeteistä neuvotellaan. En siis tarkastele keskusteluketjun vastauksia itsenäisinä teksteinä vaan otan aina huomioon jo edellä sanotun ja pohdin merki-

tyksiä suhteutettuna keskusteluun kokonaisuudessaan. Näin selvitän, millaiset diskurssit kilpailevat keskenään, miten positiot kehittyvät keskustelussa ja miten jäsenkategorisoineista keskustellaan.

Siirryn seuraavaksi esittelemään tutkimukseni teoreettisen taustan. Tuon luvussa esille sen, miten käsitteet linkittyvät toisiinsa ja täydentävät toisiaan. Esittelen kriittistä diskurssi-analyysiä, johon tutkimukseni pääasiallisesti nojaa, ja sellaisia ydinkäsitteitä kuin diskurssi ja ideologia. Kriittisestä diskurssianalyysistä siirryn identiteetin käsitteeseen, jota esittelen ennen kaikkea diskurssintutkimuksen näkökulmasta. Lopuksi esittelen position käsitteen ja positioinnin teoriaa. Kolmannessa luvussa esittelen aineistoni ja metodini. Esittelen Suomi24-sivuston taustaa ja toimintaperiaatteita ja käsittelen verkkokeskustelun kielen tyypillisimpiä piirteitä. Esittelen jäsenkategoria-analyysia ja sen olennaisimmat työkalut. Tuon esille, miten jäsenkategorisoinnin ja diskurssin käsitteet täydentävät toisiaan. Kerron, miten olen tarkastellut aineistoani jäsenkategoria-analyysin avulla.

Neljäs luku käsittää analyysin. Alussa tuon esille humanistikategorisointeja yleisemmällä tasolla, minkä jälkeen tarkastelen erityisesti positioden kautta yksityiskohtaisemmin humanisteille muodostuvia identiteettejä. Viidennessä luvussa nidon analyysin tulokset ja teoreettiset käsitteet tarkemmin yhteen ja tuon esille aiempia vastaavia tutkimustuloksia. Kuudennessa luvussa pohdin tutkimustuloksia ja mahdollisia jatkokysymyksiä.

2 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN TAUSTA

Koska identiteetti on melko abstrakti käsite, käytän identiteettien tutkimisen apuna useita käsitteitä. Ne muodostavat monimuotoisen ja monimutkaisinkin teoreettisen pohjan, mutta kaikki käsitteet tukevat ja täydentävät toisiaan ja ovat toisiinsa sidoksissa. Käsittelen aluksi koko tutkimukseni päälinnasta teoreettista viitekehystä, kriittistä diskurssintutkimusta ja esittelen sen olennaisimpia käsitteitä, diskurssia ja ideologiaa. Tämän jälkeen pureudun identiteettiin, sen teorioihin ja piirteisiin sekä tapaan tutkia sitä diskurssintutkimuksen ja jäsenkategoria-analyysin kannalta. Viimeisenä esittelen identiteetin tutkimisessa olennaista position käsitettä ja sen yhtymäkohtia muihin identiteetin analysoimisen apuvälineisiin.

2.1 Kriittinen diskurssintutkimus

Kriittinen diskurssintutkimus pohjautuu käsitykseen kielestä vallan lähteenä. Tapa puhua asioista vaikuttaa siihen, millaisiksi ihmiset asiat käsittävät ja millaisia mielipiteitä he muodostavat. Nämä mielipiteet ja näkemykset maailmasta taas vaikuttavat ihmisten toimintaan, mikä luo uudenlaista todellisuutta. Ihmisen sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyy olennaisesti kieli ja sen käyttö, ja näin kielellä on valtaa vaikuttaa sosiaaliseen maailmaan, jossa ihmiset ja yhteiskunnan eri osa-alueet toimivat. Tämä seikka tekee kielenkäyttötapojen tutkimisen merkittäväksi. Kun tarkastellaan sitä, miten kieltä käytetään tilanteissa, tietyissä paikoissa ja tiettyinä aikoina, saadaan lisää tietoa maailmasta ja vallan rakentumisesta ja jakaantumisesta. Näin huomio myös kiinnittyy mahdollisiin epäkohtiin ja siihen, kenellä on valta puhua tietyllä tavalla tai ketkä joutuvat tyytymään osaansa kielenkäytön kohteina tai passiivisina toimijoina. Diskurssintutkimuksella on siten tärkeä rooli ongelmien paikantamisessa ja ymmärtämisessä.

Kriittisellä diskurssianalyysillä on hyvin monitieteinen tausta. Suuntaus on saanut aineksia postmodernismista, frankfurtilaisen koulukunnan uusmarxismista, foucault'laisesta tietokäsityksestä ja jälkistrukturalistisesta dekonstruktioista. Kriittistä diskurssianalyysia kehittänyt eritaustaisten tutkijoiden joukko ei toki jaa kaikista aiheen ilmiöistä samaa kantaa, ja tämän vuoksi termien merkitykset eivät ole kovinkaan yhtenäisiä. Suuntaukselle on kuitenkin yhteistä tekstin tarkastelu sosiaalisten rakenteiden kautta, itsereflektiivinen tutkimusote ja kriittisyys etäisyyden ottamisena tekstiin. (Locke 2004: 26.)

Kriittinen diskurssintutkimus nojaa osittain Hallidayn luomaan systeemis-lingvistiseen kieliteoriaan (Coffin ym. 2010: 2-3; Pietikäinen & Mäntynen 2009: 14, 69). Kriittinen lingvistinen suuntaus ja systeemis-lingvistinen teoria kielenkäytön pragmaattisuudesta toivat mukanaan käsityksen siitä, ettei käytetty kieli ole neutraalia eikä kieltä käytetä tyhjiössä. Systemaattis-funktionaalinen kieliteoria toi näkyvämmäksi sen, miten ihmiset rakentavat merkityksiä. Sekä kielen ja ajattelun että yhteiskunnan ja kielen väliset suhteet pyrittiin selittämään auki. (Coffin ym. 2010: 2-3.) Kriittinen kielitiede puolestaan toi esiin sen, miten teksti paljastaa tai piilottaa asenteita ja näkökulmia yleisen sisältönsä, kielioppinsa ja valitun sanaston kautta (Bartlett 2010: 134). Kieltä ei nykyään nähdä läpinäkyvänä mediana, joka vain heijastaa objektiivista todellisuutta. Käyttäessämme kieltä teemme jatkuvasti sanavalintoja, määrittelemme, kuvaamme ja laitamme asioita järjestykseen. Kielenkäyttö on siis jo itsessään ideologisen eli yhteiskunnan valtasuhteita rakentavan toiminnan muoto, joka luo ja muokkaa kokemuksiamme, identiteettejämme ja sitä, miten näemme maailman. Kriittisen diskurssintutkimuksen tarkoituksena onkin tarkastella sitä, miten kieli kuvaa maailmaa. Huomio kiinnittyy esimerkiksi siihen, millaisia sanoja tietyistä ihmisryhmistä käytetään ja millaisia seurauksia näillä tietyillä ilmauksilla voi kuvauksen kohteelle olla. (Fairclough & Wodak 1997: 103; Benwell & Stokoe 2006: 43–45.)

Tarkemmin sanottuna kriittisen diskurssintutkimuksen kyseenalaistava tarkastelutapa pohjautuu käsitykseen, jonka mukaan kielenkäyttö on tilanteista ja sosiaalisesti rakentunutta. Kieli on vallankäytön väline, sillä kielellä korostetaan, rajataan, tuodaan jotain esille, kuvataan, vähätellään ja ylistetään. Kielen avulla tehtävään vallankäyttöön vaikuttavaa toimintaa on toisinaan hankala hahmottaa, ja tämän vuoksi kriittinen diskurssintutkimus yrittää tehdä siitä läpinäkyvämpää. (Blommaert 2005: 25.) Koska vallankäyttö puolestaan liittyy merkittävästi kielenkäyttäjien, ryhmien ja yksilöiden välisiin suhteisiin ja ihmisten kanssakäymisessä käytettävään kieleen, kriittinen diskurssintutkimus tarkastelee kielenkäyttöä osana sosiaalista toimintaa (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 7). Merkityksien nähdään rakentuvan ihmisten välisestä vuorovaikutuksesta ja kielenkäytöstä. Käyttäessämme kieltä jokapäiväisissä sosiaalisissa tilanteissa teemme samalla muutakin: luomme uusia suhteita, olemme yhteisön jäseniä, uudistamme omaa ja toisten identiteettiä.

Diskurssintutkimuksen lähestymistavan kriittisyys on pyrkimystä ottaa huomioon sosiaalisten käytäntöjen ja kielen käyttötapojen yhteys syy- ja seuraussuhteisiin, joita ei välttämättä kovin helposti huomaa. Kielenkäytön ymmärtäminen sosiaalisesti ja yhteiskunnalliseksi käytännöksi tarkoittaa, että se on sosiaalisesti ja historiallisesti vaihteleva toiminnan muoto, joka on vuorovaikutuksessa yhteiskunnan kanssa. Kielen suhde yhteiskuntaan on kaksikä-

nen: kieltä tarkastellaan sekä yhteiskunnallisena tuotoksena että yhteiskunnallisena vaikuttajana. Kieli vaikuttaa kulttuuriin, mutta kieltä voi käyttää vain kulttuurin sisällä. Jokainen kielenkäyttötapahtuma vaikuttaa omalta osaltaan yhteiskunnan ja kulttuurin ja niiden sisällä olevien valtasuhteiden muotoutumiseen. (Fairclough 1997: 75–76; Fairclough & Wodak 2010 103; Benwell & Stokoe 2006: 87.) Kriittinen diskurssianalyysi kuvailee kielenkäytön sosiaalista puolta mutta tuo myös esille sen, miten diskurssi eli sosiaalinen kielenkäyttö on muotoutunut valtasuhteista ja ideologioista ja mitä vaikutuksia diskurssilla on sosiaalisiin identiteetteihin, suhteisiin ja uskomuksiin (Fairclough 1992: 12; Wodak 1996: 18–19).

Diskurssintutkimuksen kohteena on autenttinen kielenkäyttö, joka tapahtuu oikeissa tilanteissa, institutionaalisissa ja poliittisissa kehyksissä. Vaikka konkreettista tutkimusainetta ovat usein tekstit ja litteroidut keskustelut, kriittinen suuntaus ei kuitenkaan vain kuvaile yksittäisiä lauseita tai kielenkäytön yksittäistä tapahtumaa, vaan myös osoittaa, miten kieli ja kielen käyttäminen rakentuu ja ilmenee yhteiskunnan valtasuhteissa ja ideologioissa. (Wodak ym. 2009: 8.) Yksittäistäkin kielenkäyttötapahtumaa tarkasteltaessa pyritään havainnoimaan niitä rakenteellisia vaikutuksia, joita kielenkäytöllä on sosiaalisiin identiteetteihin, ihmisten ja ihmisryhmien välisiin suhteisiin ja tiedon rakenteisiin. (Benwell & Stokoe 2006: 43–45.)

Yllä sanotun valossa miellän humanistien identiteettien tarkastelun kriittiseksi diskurssintutkimukseksi. Humanistien itsensä käymään keskusteluun heijastuvat yhteiskunnallisista valtasuhteista kumpuavat ideologiat. Se, miten ja mitä yhteiskunnassa ja humanistien ryhmän ulkopuolella puhutaan, vaikuttaa humanistien omiin kuvauksiin ja käsityksiin itsestään. Koen erityisen tärkeäksi tarkastella tätä sosiaalisen todellisuuden ja kielen välistä kaksipuolista suhdetta. Jos eduskunnassa päätetään yliopistolakiuudistuksista, jotka puolestaan vaikuttavat yliopistoissa siten, että humanistisia tiedekuntia supistetaan, saattaa sillä olla vaikutusta humanisteihin liittyvään kielenkäyttöön. Kielenkäytön valinnat voivat näin vaikuttaa myös humanistien omiin käsityksiin itsestään ja heidän identiteetteihinsä ja siihen, miten he tuovat tätä puheessaan esille. Nämä ovat mielestäni nimenomaan kriittisen diskurssintutkimuksen keskeisiä tutkimuksen teemoja ja tarkastelukohteita.

2.2 Diskurssi

Yksi kriittisenkin diskurssintutkimuksen tarkastelukohde ovat erilaiset sosiaalisen kielenkäytön muotoutumat eli diskurssit. Diskurssin käsitteessä voidaan Pietikäisen ja Mäntysen mukaan (2009: 27, 50–51) nähdä kaksi tasoa. Diskurssi yksikössä (diskurssi) on koko tutkimusta

ja sen lähtökohtia kuvaava käsite eli kielen käyttäminen osana sosiaalisia käytänteitä. Tätä tutkittaessa huomio kiinnittyy esimerkiksi siihen, miten merkityksiä rakennetaan vuorovaikutuksessa, miten koko tapahtuma muodostuu ja miten teksti luetaan. Monikollinen ja määräinen diskurssit-käsite (Diskurssit) puolestaan perustuu Foucault'n näkemykseen siitä, että puhumisen tavat ovat sidoksissa ihmisten ymmärrykseen, asenteisiin ja tietorakenteisiin. Diskurssit isolla alkukirjaimella ovat tietyn asian tai tapahtuman kuvaamista ja merkityksellistämistä tietystä näkökulmasta vakiintuneella ja yhtenäisellä tavalla. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 50–51.) Diskurssit määrittelevät, mitä on mahdollista sanoa. Näin puhumisen tavat ovat sidoksissa valtarakenteisiin ja valtahierarkioihin: ne, joilla on valtaa, myös määrittelevät tehokkaammin sen, miten kieltä käytetään ja miten asioista puhutaan. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 16; Coffin ym. 2010: 4.) Kriittisessä diskurssintutkimuksessa onkin tärkeää ottaa huomioon sekä kielenkäyttö kontekstissaan että puhumisen tavat. Tässä tutkimuksessani viittaan jatkossa diskurssit-sanalla nimenomaan kiteytyneisiin ja norminmukaisiin puhumisen tapoihin. Norminmukaisen kielenkäytön sekä kulttuuriin ja yhteiskuntaan sidottujen luonnollistuneiden puhunnan tapojen avulla kuvaamme todellisuutta, ajatuksia, tunteita ja uskomuksia (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 57). Identiteettejä tutkittaessa on olennaista tarkastella juuri sitä, millaisesta näkökulmasta erilaisista ihmisryhmistä tai itsestä puhutaan.

Diskurssit ovat siis erilaisia säännönmukaisia tapoja merkityksellistää ja kuvata maailmaa. Tämä kiteytynyt tapa käyttää kieltä mahdollistaa vain tietyt väitteet, sanat ja ilmaisut ja jättää toiset puolestaan kokonaan ulkopuolelle (Fairclough 1992: 40). Esimerkiksi lauseissa ”Gandhi oli suuri humanisti” ja ”humanisti ei valmistu mihinkään ammattiin” viitataan erilaisiin humanisteihin. Gandhin kohdalla ei puhuta matalapalkkaisesta ja vaikeasti työllistyvästä humanistista vaan viisaasta henkilöstä, joka taistelee ihmisoikeuksien puolesta ja tarjoaa hengenravintoa kansalaisille. Näin jo yhdellä humanisti-sanalla on aivan eri merkitys erilaisissa kielenkäyttötilanteissa. Humanisteista puhutaan myös eri tavalla insinöörien vitseissä ja yliopistojen hakuoppaissa. Humanistista tiedekuntaa kuvaavassa asiatekstissä ei ole todennäköisesti vitsailuja siitä, että insinöörin mennessä McDonald'siin humanisti on palvelemassa kasalla. Diskursseilla on siis voimaa rajata näkökulmia, ja siksi ne usein palvelevat jotain tiettyä tarkoitusta ja ovat kytköksissä ihmisten tarkoitushakuiseen toimintaan (Jäger & Maier 2009: 34).

Diskurssit voima on kuitenkin tilanteen ja kontekstin rajaamaa. Koska diskurssien kautta asioista puhutaan eri sana- ja tyylivalinnoilla, on kielenkäyttö voimakkaasti tilanteista (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 16, 22–25; van Dijk 2001: 67). Tapa, jolla puhumme, vaihtelee ajan, paikan ja tilanteeseen osallistuvien henkilöiden mukaan. Voimme olla saman päivän

aikana työttömiä työnhakijoita, lasten vanhempia tai asiakkaita, ja valitsemme näiden tilanteiden mukaan tietyn roolin. Valitsemme rooliimme sopivat sanat ja puhetyylin, eli kielenkäytömmekin sidottu tähän tilanteeseen. Kielenkäytön tilanteisuus perustuukin Pietikäisen ja Mäntynen mukaan (2009) siihen, että puhuttu ja kirjoitettu kieli on ihmisen toiselle ihmiselle tuottamaa: räätälöimme puheenvuoromme keskustelukumppaneitamme tai viestin vastaanottajaa varten tilanteeseen liittyvien kulttuurisesti sovittujen sääntöjen mukaisesti. Puheenvuoroon vaikuttavat siis kielenkäyttäjien tekemät valinnat mutta myös tilanteen ja kielenkäytön sosiaalinen luonne. Puhe muodostuu kielenkäytön lingvistisen, sosiaalisen ja diskursiivisen järjestelmän antamassa kehyksessä. Diskurssit siis ovat kielellisen, sosiaalisen ja semioottisen toiminnan tiivistymiä. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 38–39.) Tällainen merkityksenanto ja asioiden kuvaaminen on yleensä toistuvaa ja tietylle kielenkäyttäjyhteisölle ominaista. Diskurssit ovat siis tunnistettavia, tuttuja kielenkäyttöön liittyvää toimintaa ja tulkintaa. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 51–52.) Kun kuulemme humanistin esimerkiksi vitsailevan, että hänen on vaikea laskea prosenttilaskuja, koska on humanisti, saatamme tunnistaa humanistien heikkoihin matemaattisiin kykyihin liittyvän diskurssin. Osaamme luultavasti myös erottaa tämän kuvauksen diskurssista, joka kuvaa humanistit Gandhin tapaan valistuneina ja sivistyneinä.

Meillä on siis käytettävänä erilaisia kielellisiä rakenteita, sanoja ja tyylejä, joista voimme valita sopivimman. Sosiaalinen tilanne kuitenkin vaikuttaa viimekädessä siihen, mikä kielellinen rakenne, sana tai tyyli sopii parhaiten. Vaikka voimmekin käyttää kieliresurssejamme melko vapaasti, tilanne kuitenkin normittaa kielellisiä valintojamme. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 20.) Esimerkiksi epävirallisessa keskustelufoorumien viestiketjussa saatamme herkemmin käyttää kiro sanoja, pilkata muita tai vuodattaa mielipiteemme ilman modaalista pehmennystä kuin vaikkapa jonkun tapahtuman paneelissa tai illanvietossa tuttavien kanssa.

Myös identiteetit ja suhteet eri ihmisten ja erilaisten sosiaalisten ryhmien välillä ovat tilanteisen kielenkäytön luomia (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 63; De Fina ym. 2006: 14–15). Yliopiston hakuoppaan humanistisen tiedekunnan esittelyteksti luo ihan erilaista humanistien identiteettiä kuin insinööreistä ja humanisteista kertova vitsi. Esittelytekstissä humanistit saatetaan osoittaa kehuvin sanakääntein osaksi hyvämaineista yliopistoa. Vitsissä taas humanistiksi kutsuttu ryhmä asetetaan insinöörien kanssa vastakkain siten, että samalla humanisteista tehdään pilkkaa. Nämä kaksi diskurssia vaikuttavat eri tavoin humanistien identiteettiin ja humanistien ja muiden ryhmien välisiin suhteisiin.

Koska diskurssi on vaihtoehtojen järjestelmä, jonka rajoissa teemme valintoja, tekemillämme valinnoilla voi kuitenkin olla vaikutusta maailmaan ja siinä vallitseviin ideologisiin

rakenteisiin (van Dijk 2009: 78–79). Tietyistä näkökulmista kuvaamme asioita siis eri tavoin, ja näin erilaiset diskurssit ovat yhteydessä maailman ja ihmisten välisiin suhteisiin, joiden laatu riippuu puolestaan siitä, millainen asema ja millaisia suhteita kieltä käyttävällä ihmisellä on muihin kielenkäyttäjiin ja millainen on hänen identiteettinsä. Diskurssit eivät kuitenkaan kuvaa todellisuutta niin kuin se on, vaan ne maalailevat esiin mahdollisia, kuvitteellisia, rajoittuneen näkökulman mukaisia maailmoja. (Fairclough 1992: 124). Diskurssien ohjaamat kielenkäytölliset valinnat johtavat erilaisiin merkityksiin ja kuvauksiin, eli puheella tehdään asioita ja pyritään tiettyihin tavoitteisiin. Tämän vuoksi kielenkäytöllä rakennetaan toisistaan eroavia olosuhteita. Täten diskurssit voivat vaikuttaa asioiden vallitsevaan tilaan: diskursseilla pidetään yllä ja rakennetaan maailmaa. Diskurssit voivat muuttaa, heikentää tai tuhota erilaisia hyväksytyjä asioiden vallitsevia tiloja ja ideologioita. (Wodak 1996: 18–19; van Dijk 2001: 79.)

Diskurssien käyttövoima perustuu siihen, että ne ovat nimenomaan sosiaalista toimintaa. Juuri se, että diskurssit palvelevat maailman ymmärtämistä tietyltä kannalta, vaikuttaa tapaan, jolla maailmasta puhutaan. Tavot nähdä asioita erilailla ja näin käyttää kieltä tietyllä tavalla ovat sidoksissa toimintatapoihin, eli diskursseilla on todellisia vaikutuksia. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 51, 61, 120.) Kielenkäytön tavot ja erilaiset representaatiot ovat näin erottamaton osa ihmisen toimintaa. Todellisuuden esittämisen tavot asettuvat myös arvojärjestykseen, eli diskurssit vaikuttavat siihenkin, kenellä on oikeus puhua. Diskurssit määrittävät sen, mikä on totta tai mikä ymmärretään normaalina. Ne luovat sosiaalisen todellisuuden rajoja ja erotteluja ja siten vaikuttavat myös ihmisen toimintaan, mikä jälleen puolestaan luo sitä uudenlaista todellisuutta. (Kunelius 2003: 223.)

Diskurssit voivat kuvaamisen kautta vaikuttaa ihmisryhmien muodostumiseen ja näiden välisiin valtasuhteisiin (van Dijk 2001: 78; Benwell & Stokoe 2006: 107). Se, että vitsissä nimenomaan humanistit palvelevat insinöörejä pikaravintolan kassalla, onkin tässä valossa mielenkiintoista. Kertomalla tällaista vitsiä humanistit tunnustetaan ryhmänsä edustajiksi diskurssin avulla. Diskursseja siis poimitaan käyttöön ja istutetaan toisten sosiaalisten toimijoiden puhuntaan. (Benwell & Stokoe 2006: 30–31). Tämän vuoksi diskurssien, erilaisten näkökulmien ja kuvaamisen tapojen tarkastelu siis auttaa paljastamaan ryhmien välisiä valtasuhteita ja erilaisten toimijoiden välistä, kielen käytön avulla tehtävää alistumista tai alistamista.

2.3 Identiteetti

Postmodernin ajan ihminen on entistä tietoisempi identiteettinsä rakentumisesta ja niiden moninaisuudesta. Yksilön identiteettiä ei enää nähdä yhtenäisenä ja muuttumattomana, vaan sen koetaan koostuvan monista identiteettiosasista, jotka ovat jopa ristiriidassa keskenään. Tämän tiedostamisen myötä ihmisten mukautuminen kulttuurisiin identiteetteihin on avoimempaa mutta myös ongelmallisempaa. Hallin (1999) tavoin ilmaistuna tämä on tuottanut postmoderneja subjekteja, joilla ei ole kiinteää tai pysyvää identiteettiä. Identiteetin rakennusaineita on kaikkialla, ja ihminen on nykyään monenkin ryhmän jäsen. Sisällämme kamppailevat identiteetit muotoutuvat jatkuvasti suhteessa siihen, miten ja minkä ryhmän jäsenenä meitä kuvataan tai puhutellaan. (Hall 1999: 22–23.)

Identiteetin voi kuitenkin määritellä suhteellisen pysyväksi käsitykseksi, joka ihmisellä on itsestään. Tämä käsitys muodostuu, kun ihminen on vuorovaikutuksessa muun maailman ja muiden ihmisten kanssa. Identiteetin yksi tärkeimmistä rakennusaineista on jäsenyys ja suhteet muihin ihmisiin ja ryhmiin. Sosiaalisen identiteetin teorian (Benwell & Stokoe 2006: 25; Pälli 2003: 38) mukaan identiteetti on sosiaalistumisen tuote: ihminen kokee tyypillisesti tärkeäksi sen, että hän kuuluu johonkin ryhmään. Emme voi tulla omaksi itseksemme yksin, ja erilaiset identiteetit puetaan päälle muiden ihmisten ollessa läsnä, muita ihmisiä ja muuta maailmaa varten. Kun yksilö samastuu ryhmään, jonka jäsen hän tuntee olevansa ja johon hän on muodostanut tunnesiteitä, yksilölle muodostuu sosiaalinen identiteetti. Tätä kutsutaan sosiaalis-kognitiivisen jäsenyyden prosessiksi (Benwell & Stokoe 2006: 25–26). Sosiaalinen identiteetti muodostuu siis kategorisoinnin taidosta eli muiden ihmisten ryhmäjäsenyyksien tunnistamisesta ja identifikaatiosta eli johonkin ryhmään tunnistautumisesta (Pälli 2003: 38).

Ihminen kokee siis jo varhain kuuluvansa johonkin. Jäsenyyteen suhtaudutaan hyvin voimakkaasti, koska sillä on vahva vaikutus yksilöiden identiteettien rakentumiseen. Ryhmään kuulumisen on olennainen osa yksilön olemassaolon kokemusta, toimijuutta ja minuutta, minkä vuoksi tunnesiteet eri ryhmiin voivat olla vahvoja. Jäsenyyden kautta saamme itsellemme ryhmän jäsenille tyypillisiä ominaisuuksia ja piirteitä (Antaki & Widdicombe 1998: 4). Yhtä tärkeää kuin ensimmäiset ryhmään kuulumisen kokemukset ovat myös havainnot siitä, mihin ryhmiin ei kuuluta. Sosiaalinen vertailu onkin kolmas sosiaalisen identiteetin rakennusosa. Ihmiset pyrkivät pitämään yllä myönteistä kuvaa itsestään eli positiivista sosiaalista identiteettiä. Myönteistä kuvaa rakennetaan usein vertaamalla sitä ryhmää, johon itse kuuluu, johonkin toiseen. Yksilö siis pyrkii samastumaan ryhmänsä positiivisiin ominaisuuksiin.

siin (Pälli 2003: 38). Erilaisia ominaisuuksia liitetään valmiita ajatusmalleja soveltamalla tiettyihin ryhmiin, ja nämä ajatusmallit puolestaan liittyvät yhteiskunnan valtarakenteisiin (Benwell & Stokoe 2006: 25). Ihminen siis on mielellään sellaisen ryhmän jäsen, jolla on yhteiskunnassa hyvä asema ja sellaisia ominaisuuksia, jotka nähdään yhteiskunnassa prestiiseinä (Pälli 2003: 38):

Vaikka identiteetti on puhuttanut runsaasti sosiologisessa ja psykologisessa tutkimuksessa, linkittyy se vahvasti myös kielitieteeseen, kielenkäyttöön ja diskursseihin. 1900-luvun lopulle tultaessa tieteiden kielellisen käänteen seurauksena toimijaa eli subjektia alettiin tarkastella kielenkäytön tuotteena. Identiteetit voidaan nähdä syntyvän vahvoissa diskursseissa, jotka ovat sidoksissa sosiaalisiin käytänteisiin ja järjestelmiin. Identiteettejä siis toteutetaan ja rakennetaan vuorovaikutuksessa, ja näin ne yhtäläillä liittyvät historiallisiin ja institutionaaliin rakennelmiin ja valtasuhteisiin. (Benwell & Stokoe 2006: 29–30.) Diskurssintutkimuksen näkökulma keskittyykin identiteetin rakentumiseen arkisessa kielenkäytössä. Kieltä voi pitää identiteetin tulkkina, sillä kielenkäytön avulla rakennetaan, muutetaan ja haastetaan identiteettejä. Identiteetit muodostuvat siis diskursseissa eli niissä sosiaalisissa kehyksissä, jotka yksilöitä ja ryhmiä ympäröivät. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 63–64.)

Kielenkäyttöön ja diskursseihin liitettynä identiteetti on muuttuja, joka liittyy osallistujan käyttämiin kielen piirteisiin. Se on siis sidottu kontekstiin ja vuorovaikutustilanteeseen. Identiteetin käsite toimii sekä kielellisellä että sosiaalisella tasolla. Sosiaalinen identiteetti kumpuaa laajemmasta sosiaalisesta ja institutionaalisesta rakenteesta, jonka olemassaolo ulottuu myös kielen ulkopuolelle. Kielenkäytössä toteutettavat diskursiiviset identiteetit puolestaan ovat ponnahduslautoja laajemmille sosiaalisille identiteeteille. Diskursiiviset identiteetit ovat osallistujien puhunnassa esiin tulevien oman tai toisten statuksien kuvauksia (Wooffitt & Clark 1998: 110). Nämä kuvaukset syntyvät puheenaiheen rajaamisessa ja osallistujien valitsemisissa identiteetikategorioista, jotka puolestaan ovat laajempaan sosiaaliseen rakenteeseen liittyvien sosiaalisten identiteettien mukaisia (Greatbatch & Digwall 1998: 121). Suhde identiteettien ja kielenkäytön välillä on siis osittain keskustelun osallistujien ohjaamaa, mutta myös vallitsevan diskurssin ja ympäröivän yhteiskuntarakenteen rajaamaa.

Kielenkäytössä rakennettu identiteetti voidaan jakaa Zimmermanin mukaan (1998) paitsi sosiaalisiin ja diskursiivisiin myös tilanteisiin ja liikuteltaviin identiteetteihin. Tilanne muokkaa vuorovaikutuksen rooleja, mikä tuottaa tilanteisia identiteettejä. Vuorovaikutustilanteen osallistujat liittyvät rooleihin kuuluvat toiminnot ympäröivään sosiaaliseen rakenteeseen sen tiedon pohjalta, joka heillä tilanteesta on. (Zimmerman 1998: 87.) Tyypillinen esimerkki tästä ovat opettaja ja oppilas: oppitunnilla on tietynlainen hierarkia, jonka mukaan oppilas

tavallisesti toimii opettajan ohjeiden mukaan. Liikuteltavat identiteetit ovat puolestaan niitä kategorioita ja ominaisuuksia, jotka ovat useammassa tilanteessa läsnä ja olennaisia. Oppilas ei ole välttämättä muualla kuin luokkahuoneessa kuuntelijan ja tottelijan roolissa, vaan hänen tilanteinen identiteettinsä vaihtuu. Tyypillinen esimerkki liikuteltavasta identiteetistä puolestaan on sukupuoli: useimmissa vuorovaikutustilanteissa sukupuoli määrittää sitä, mitä ja miten puhumme, mutta myös sitä, miten muut tulkitsevat meitä ja puhuvat meille (Zimmerman 1998: 87).

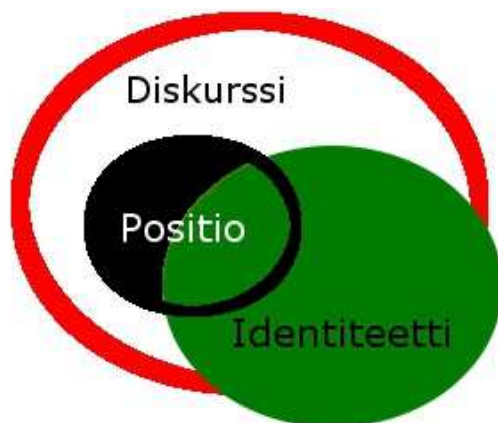
Kuten jo on todettu, sosiaalinen identiteetti muodostuu ryhmään kuulumisesta. Yksilön identiteetti on siis olennaisesti yhteydessä myös ryhmäidentiteettiin, koska tällaiset ryhmäkategorioinnit määrittelevät tiukastikin ryhmään kuuluvia yksilöitä eli sitä, millaisia heidän nähdään olevan (De Fina 2006: 354). Koska identiteetit liittyvät valtarakenteisiin, tällaisia tunnistettavan ryhmäkategorian avulla muodostuvia identiteettejä voi käyttää myös syyllistämiseen, vastuun tai oikeuksien antamiseen (Järviluoma & Roivainen 1997). Tällaisia ryhmäidentiteettejä ja -kategorisointeja tutkitaan muun muassa jäsenkategoria-analyysissa, jonka mukaan identiteettejä voi tarkastella tutkimalla kielenkäytön ja keskustelun yksityiskohtia. Jäsenkategoria-analyysin mukaan ihmiset ovat tunnistettavissa, kun heidät asetetaan tiettyihin ryhmiin, ja näihin ryhmiin ihmiset osataan jakaa tarkastelemalla heidän tunnistettavia piirteitään ja toimintojaan. (Hester & Eglin 1997: 2–5.) Identiteettiin kohdistuvassa tutkimuksessa tarkastellaankin sitä, miten identiteettiä tehdään relevantiksi ja pidetään jonkun ominaisuutena. Identiteettejä tutkimalla on mahdollista päästä käsiksi näihin identiteetin määrittelysääntöihin, jotka puolestaan ovat voimakkaasti sidoksissa sosiaalisen maailman ja vallan jakaantumiseen (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 63–64). Eri ryhmäkategoriat ja niihin liittyvät identiteetit ovat hierarkkisessa suhteessa keskenään.

2.4 Positio

Positioinnin käsite on diskurssin ja identiteetin tavoin monitieteinen ja paljon käytetty. Se sopii hyvin myös diskurssintutkimukseen, koska sen voima kumpuaa nimenomaan kielenkäytöstä ja vuorovaikutustilanteesta. Positioinnissa on kyse asettamisesta ja asemasta, eräänlaisesta roolista, johon sijoitetaan muita ja sijoitetaan itse. Kielenkäyttötilanteissa tarjoamme toisille rooleja, mutta samalla tavallaan parkkeeraamme itsemmekin tiettyyn asemaan. Koska positiointi liittyy voimakkaasti tilanteeseen kielenkäyttöön, on se oiva lingvistinen työkalu identiteettien tutkimuksessa.

Positiointi vaikuttaa tekstin ja puhunnan sävyyn ja tuo esille sen, miten roolia esitetään. Roolin käsitekin siis liittyy positioon, mutta ne eivät ole täysin sama asia. Positiointi liittyy enemmänkin vuorovaikutukseen ja siihen, millä tavalla kielenkäyttäjät ilmaisevat suhtautumistaan käsiteltävään asiaan roolinsa kautta. Roolin puolestaan voi määritellä olevan peräisin sosiokulttuurisista odotuksista ja yhteisesti jaetusta tietorakenteesta. Roolin käsite on perinteisempi ja rituaalisempi. Positio puolestaan on aktiivisempi kuva toimijasta eli subjektipositioista, joka on enemmän läsnä kielenkäytössä kuin kasvottomampi rooli. Positiointi auttaa ymmärtämään keskustelukumppanin puheenvuoroja ja sitä, miten hän tuo esille minua. Positioita tarkastelemalla saa kiinni siitä, mitä identiteetillä tarkoitetaan jokapäiväisessä keskustelussa. (Telles Ribeiro 2006: 49–50.)

Positiot ovat eräänlaisia tilanteisia identiteettejä, joilla tuotetaan keskusteluun tietynlainen toimija. Positioita syntyy keskustelussa luonnollisesti, kun käytämme tiettyä sanastoa tai pronomineja. (Langenhove & Harré 1999: 16–17.) Puheaktien vaihtumiset synnyttävät keskustelussa käytävän tarinan, jossa puolestaan positioita luodaan. Tilanteinen konteksti vaikuttaa siis keskustelun kulkuun, siinä syntyvään tarinaan ja näin myös vahvasti positioihin ja keskustelun rooleihin. (Langenhove & Harré 1999: 20–23.) Keskustelussa esiintyy siis erilaisia rooleja: saatamme olla jopa samankin keskustelun aikana esimerkiksi vastustajia, kyselijöitä, myöntelijöitä tai kehuja.

Kuva 2.1

Positiot yhdistyvät diskursseihin siten, että diskurssit vaikuttavat siihen, millaisia puheakteja keskustelussa tavallisimmin käytetään. Esimerkiksi ”Ollaanko me humanistit turhia?” -keskusteluketjun otsikko kutsuu humanisteja joko vastustamaan humanistien kuvaamista turhaksi tai vahvistamaan sen todenperäisyyttä. Keskusteluun osallistuvalla humanistilla

on siis aiheeseen jokin positio: hän saattaa esimerkiksi tunnustaa turhan humanistin diskurssin olemassaolon ja kertoa olevansa tai haluavansa olla jotain muuta tai kyseenalaistaa humanistin turhuuden kokonaan. Position käsite auttaa siis tarttumaan niihin näkökantoihin ja suhtautumisiin, joita erilaisiin humanistien kuvaamistapoihin liittyy, minkä vuoksi se on analyysini kannalta tarpeellinen.

Positiointi syntyy siis kielenkäytössä ja on muun diskursiivisen toiminnan tavoin kontekstisidonnaista. Näin positioinnitkaan eivät synny tyhjiössä, vaan jotta ne olisivat ymmärrettävissä, tulee niiden viitata maailmassa ja yhteiskunnassa jo vallitseviin merkityksiin ja sääntöihin. Näin positiot ovat kytköksissä diskursseihin ja ympäröivästä sosiaalisesta maailmasta kumpuaviin tietorakenteisiin. Positiot viittaavat aina aiemmin tehtyihin positioihin, ja kun positioimme keskustelukumppanimme, viittaamme sillä aina myös omaan rooliimme keskustelussa. (Langenhove & Harré 1999: 20.) Esimerkiksi lauseessa ”meidän humanistien on vaikea saada töitä”, olisi kyseessä työttömän humanistin diskurssi eli kiteytynyt puhetapa, jossa humanistia kuvataan työttömäksi. Positio tässä ilmauksessa tarkoittaisi puhujan omaa kantaa diskurssin puitteissa esitettyihin humanistikuvauksiin. Puhuja tuo esille omaa suhtautumistaan käyttämällä *me*-pronominia ja ylipäättään tuottamalla tällaisen lauseen. Puhuja siis ynnää itsensä tähän turhien humanistien joukkoon ja myöntää tällaisen diskurssin olemassaolon. Ymmärrettävämmäksi ilmaisun tekee se, että diskurssit ovat kuitenkin olleet olemassa jo ennen puhujan tekemää positiota: väitteen luoma kuva todellisuudesta on siis tuttu. Esimerkiksi väite ”lääkärien on vaikea saada töitä” saattaisi humanisteja koskevaan lauseeseen verrattuna aiheuttaa enemmän kummastusta, sillä se olisi ristiriidassa yleisesti tunnettuun ”tosiasiaan” lääkäreiden hyvästä työllistymisestä. Näin positiot viittaavat aikaisempiin diskursseihin ja positioihin. Keskustelulla voi olla kulttuurisesti määrittäneitä ominaisuuksia, jotka positiointi on kutsunut esiin. Esimerkissä ”meidän humanistien on vaikea saada töitä” olisi puhuja omaksunut kulttuurisesti määrittäneen diskurssin humanistista työttömänä.

Puheakteilla ja niissä muodostuvilla positioinneilla on kuitenkin seurauksensa, mikä vaikuttaa keskustelun kulkuun. Positiot ovat siis vuorovaikutteisia eli jokainen roolin ottaminen ja roolien tarjoaminen synnyttää uusia positioita. Ihmiset reagoivat toisten tekemiin positioihin: keskusteluissa saatetaan omaksua jonkun puhujan tarjoama juoni tai diskurssi ja mukautua siihen. Jos keskustelukumppanin tarjoama rooli ei miellytä, on positioita myös mahdollista haastaa. (Langenhove & Harré 1999: 22, 25–27.) Joku saattaisi vastustaa ”meidän humanistien on vaikea saada töitä” -väitettä vastaamalla siihen esimerkiksi ”itse kyllä sain heti töitä”. Näin vastaaja kumoaa väitteen eikä pue ylle sen tarjoamaa työttömän roolia. Sen

sijaan hän luo uuden position: hän vastustaa työttömän humanistin diskurssia korostamalla saaneensa itse töitä.

Koska positiointi on diskursiivista, liittyy se myös valtaan ja puhumisen resursseihin. Siten positioinnillakin on usein päämääränsä. Kun positioimme itsemme, haluamme tarkoituksella viitata valitsemillamme sanoilla omaan vahvuuteemme ja oikeuksiimme. Haluamme korostaa identiteettiämme, henkilöhistoriaamme ja perustella hyviä puoliaamme. Puhujalla saattaa olla tietoinen aikomus omaksua tietty positio ja paikallistaa sitten muut suhteessa siihen. (Langenhove & Harré 1999: 24–26.) Positiointi nivoutuu valtaan myös siksi, että kaikissa tilanteissa meille ei ole annettu oikeutta positioida itseämme. Kuten jo todettu, jonkun muun ottama positio saattaa olla niin voimakas, että se pakottaa meidätkin sellaisiin rooleihin, joihin emme halua asettua, mutta meillä ei ole muuta vaihtoehtoa. Joskus on pakko käyttää positioita, jotka ovat ideologian ja dominoivan diskurssin mukaisia. Näin kielenkäyttö ja diskurssit määrittävät myös positioita, eli vaikuttavat siihen, mitä saa sanoa ja miten puhua. Kaikilla on erilaiset mahdollisuudet ja resurssit positioida. (Davies & Harré 2007.) Oiva esimerkki positioinnin resursseista on vuonna 2009 uutisoidut Kauppahuone Laakkosen hallituksen puheenjohtaja Yrjö Laakkosen lausunnot yliopistoille annettavista lahjoituksista ja siitä, mikä oppiaine rahallisen tuen olisi ansainnut. Laakkosen kerrotaan todenneen, että oikeisiin ammatteihin eivät tähtää esimerkiksi filosofian opetus ja tutkijakoulutus, vaan niitä joutaisi karsia. Näin Laakkonen positioi itsensä filosofeja väheksyväksi lahjoittajaksi, jolla on oikeus valita, minne rahansa laittaa. Samalla hän positioi filosofit sellaisiksi, joilla ei ole oikeutta saada rahallista tukea. ”Miljonääri-Laakkosen” lausunnot ylittivät uutiskynnyksen, eli hänen tekemänsä positioinnit filosofeista olivat ainakin lehdistön mielestä merkittäviä. (Kauppalehti 11.12.2009.)

3 AINEISTO JA METODI

Esittelen seuraavaksi aineistoni, joka koostuu internetin keskustelufoorumien kahdesta viestiketjusta. Käsittelen myös internetkeskustelun kielenpiirteitä ja sitä, miten keskustelufoorumit toimivat väylänä toteuttaa identiteettiä ja yhteisöllisyyttä. Lopuksi esittelen metodini jäsenkategoria-analyysin ja sen tärkeimmät käsitteet. Selvitän jäsenkategorisoinnin yhtymäkohtia diskurssin ja position käsitteisiin. Lopuksi kerron, miten olen analysoinut aineistoani jäsenkategoria-analyysin työkalujen avulla.

3.1 Suomi24-foorumi aineistona

Tutkimuksessani analysoin kahta www.suomi24.fi-sivuston vuosina 2007–2012 kirjoitettua keskusteluketjua otsikoilla ”Ollaanko me humanistit turhia?” ja ”Mitä teette humanistit työksenne?”. ”Ollaanko me humanistit turhia?” -keskusteluketju on saanut 15.5.2012 mennessä 45 vastausta vuosina 2009–2010 ja ”Mitä teette humanistit työksenne?” 55 vastausta vuosina 2007–2012. Valitsin aineistoni Suomi24-keskustelufoorumilta, koska siellä keskustellaan laajasti hyvin monipuolisista aiheista ja kuka tahansa voi osallistua keskusteluun. Toimintansa vuonna 1998 aloittaneella Suomi24-sivustolla kerrotaankin sen olevan Suomen suurin verkko-yhteisö ja käytetyimpiä sivustoja. Vuonna 2008 sivustolla oli yksi Suomen suosituimmista chateista ja deittipalveluista. Sivusto tarjoaa ilmaisen sähköpostin, horoskooppeja ja kännykkäpalveluita (Lietsala ja Sirkkunen 2008: 64–65). Sivuston mukaan palvelussa vierailee viikoittain 1,3 miljoonaa käyttäjää. Sivuston keskusteluosio on sen tunnetuin palvelu ja ”todellinen suomalaisten sähköinen mielipidepankki”, jossa julkaistaan päivittäin yli 20 000 uutta viestiä. Alun perin Telian lanseeraamana sirkus.com-portaalina tunnettu Suomi24 sai nimensä vuonna 2000. Nykyisin Suomi24 Oy:n omistaa Aller Media Oy.

Sivuston mukaan keskusteluita seuraamalla on varmasti perillä siitä, mistä Suomi puhuu. Suomi24-sivuston keskustelufoorumi eroaa siinä mielessä monista muista, ettei se ole muodostunut jonkun tietyn harrasteen tai yhteisön ympärille. Esimerkiksi humanistikeskusteluihin päästään linkkien ”Työ ja opiskelu > Opiskelu > Yliopistot ja korkeakoulut > Yliopistot > Humanistinen tiedekunta” kautta. Keskustelupalvelussa on 22 keskustelukategoriaa ja yli 2000 eri aiheista keskustelupalstaa. Sivusto mainostaa keskusteluissa sanan olevan vapaan, ja kirjoitella voi joko omalla nimellä, nimimerkillä tai anonyymisti. Suomi24:n suuruus verkko-yhteisönä saattaaakin perustua siihen, että sinne voi kirjoittaa kuka tahansa, sinne ei tarvitse

kirjautua eikä edes nimimerkkiä tarvitse luoda osallistuakseen keskusteluun. Toisaalta kirjoittajien anonyymiyden vuoksi Suomi24-keskustelufoorumien ketjut saattavat sisältää muita keskustelufoorumeita enemmän kommentteja, jotka ovat kärkkäitä, sarkastisia tai silkkaa herjasta tai leikinlaskua.

Olen valinnut keskustelut määrän ja laadun perusteella. Ne ovat saaneet humanistiaiheisista keskusteluketjuista eniten viestejä, ja moniäänistä mielipiteidenvaihtoa ja jopa väitteilyä on molemmissa viestiketjuissa hedelmällinen määrä. Tämän vuoksi valitsemani keskusteluketjut ovat kiinnostavia identiteetin ja jäsenkategorian tutkimisen kannalta. Molemmissa keskusteluissa mielipiteitään vaihtavat pääosin humanistit itse. Keskusteluketjujen aloitusviestien kirjoittajat esittävät molemmat melko samantyyllisen kysymyksen humanistin yhteiskunnallisesta asemasta, töistä ja hyödyllisyydestä (Kuva 3.1).

The screenshot shows a forum post on Suomi24. The breadcrumb trail is: Suomi24 / Työ ja opiskelu / Opiskelu / Yliopistot ja korkeakoulut / Yliopistot / Humanistit. The post has 45 replies and 3,075 views. The title is "Ollaanko me humanistit turhia?". The author is "ex-tradenomi" (1.8.2009 21:26). The post content discusses the value of humanistic education and the difficulty of finding jobs in the field. Below the post are buttons for "VASTAA", "Jaa viesti", "Suosittelen", and "Ilmoita asiaton viesti". There is also a "Google-mainokset" section with an advertisement for "Valmennuskurssit". A second comment by a user with a "??" profile (1.8.2009 23:17) is partially visible, starting with "Myös humanisti".

Kuva 3.1

Molempiin keskusteluihin osallistuu yli kolmekymmentä henkilöä, mutta osallistujamäärää on melko hankala arvioida, sillä useat kirjoittajat eivät käytä mitään tiettyä nimimerk-

kiä. Viestit puolestaan ovat tyyliltään melko samanlaisia. Ne ovat asiallisia, mutta ajoittain kirjoittajat tuovat vahvasti esille turhautumistaan ja mielipiteitään humanisteista ja omista tulevaisuudennäkymistään. Suomi24-foorumin muihin viestiketjuihin suhteutettuna viestit ovat kuitenkin huolellisemmin kirjoitettuja ja paremmin aiheessaan pysyviä. Keskusteluissa ei mielestäni kovin paljon myöskään näy Suomi24-keskusteluille kenties ominaista tahallista provosointia. Ketjun vastaukset ovat ajoittaisesta suoruudestaan huolimatta asiallisia.

Mielestäni aineiston arvokkuus perustuu juuri siihen, että sinne on voinut ja voi kirjoittaa kuka tahansa. En myöskään näe anonyymiyden takaamaa provosoivaa kirjoitustyyliä vain ongelmana: voimakkaammat ja tietyllä tapaa kohteliaisuudesta johtuvaa sensuuria vailla olevat ilmaukset saattavat tuoda kaikessa suoruudessaan paremmin esille humanistien identiteetteihin liittyviä kielellisiä rakenteita. Vaikka anonyymiyks voi tarjota suojan, jonka turvissa voi vitsailla ja olla tarkoituksellisen epärehellinen, anonyymiyks voi myös laskea kynnyksestä osallistua keskusteluun ja kertoa rehellisesti omia kokemuksiaan (Kuula 2006: 184). Anonyymienkään keskusteluketjujen käyttäminen tutkimusaineistona ei ole kuitenkaan täysin ongelmaton. Keskusteluun osallistuneilta on hankala saada suostumusta heidän kirjoittamiensa kommenttien käyttämiseen, juurikin siitä syystä, että suurin osa on nimettömiä, eikä yhteystietoja ole annettu. Näen kuitenkin Suomi24-keskustelufoorumin julkisena: kuten jo sanottu, kuka tahansa voi kirjoittaa sinne. Avoimet keskustelufoorumit ovat kuin sähköisiä ilmoitustauluja, jonne kuka tahansa voi kirjoittaa ja jota kuka tahansa voi lukea (Kuula 2006: 180). Anonyymit kirjoittajat eivät ole tunnistettavissa, koska he kirjoittavat vain jäljittämättömissä olevan nimimerkin takaa. Keskustelussa näkyvät mahdolliset henkilöön liittyvät tiedot ovat kirjoittajien itsensä kertomia, ja he ovat kirjoittaneet siten, että heitä ei voi tunnistaa. En voi viitata tutkimuksessani kuin keskusteluissa näkyvään nimimerkkiin. Koen, että aineistoa voi käyttää tutkimusta varten, koska kirjoittajien henkilöllisyyttä ei voi viestiketjua lukemalla mitenkään tavoittaa. (Kuulas 2006: 184–185.)

3.2 Keskustelufoorumien kieli

Keskusteluryhmiä hyödynnetään tiedollisiin, viestinnällisiin ja viihteellisiin tarkoituksiin (Savolainen 1999: 17–18). Kaikki nämä tarkoitukset on todettavissa myös Suomi24-foorumilla, jolla jaetaan tietoa ja kokemuksia, kysytään neuvoa, kerrotaan omasta elämästä ja vaihdetaan mielipiteitä. Kirjoittajat käyttävät Suomi24-sivustolla muiden keskustelufoorumien tavoin nimimerkkiä. Nimimerkin kentän täyttäminen on pakollista, mutta kenttään voi kuitenkin kir-

joittaa mitä tahansa. Kuten todettua, nimettömänä tai nimimerkin takana kirjoittaminen antaa keskusteluun osallistujille vapauden pysyä tuntemattomana ja piilottaa persoonansa. Tämä usein vaikuttaa siihen, millaisella tyylillä keskustelua käydään. Yleensä verkkokeskusteluissa kieli on vapaamuotoista, mutta netikettiin eli sääntöihin kuuluvat yleensä kohteliaisuus ja kielen yleistajuisuus. (Ks. Heimala-Lindqvist 2010.) Internetkeskustelulle ominainen vapaampi kirjoitustyyli saattaa mahdollistaa estottomamman ja avoimemman keskustelun. Subjektiiivisten mielipiteiden esittäminen on internetissä helppoa (Arpo 2001: 191).

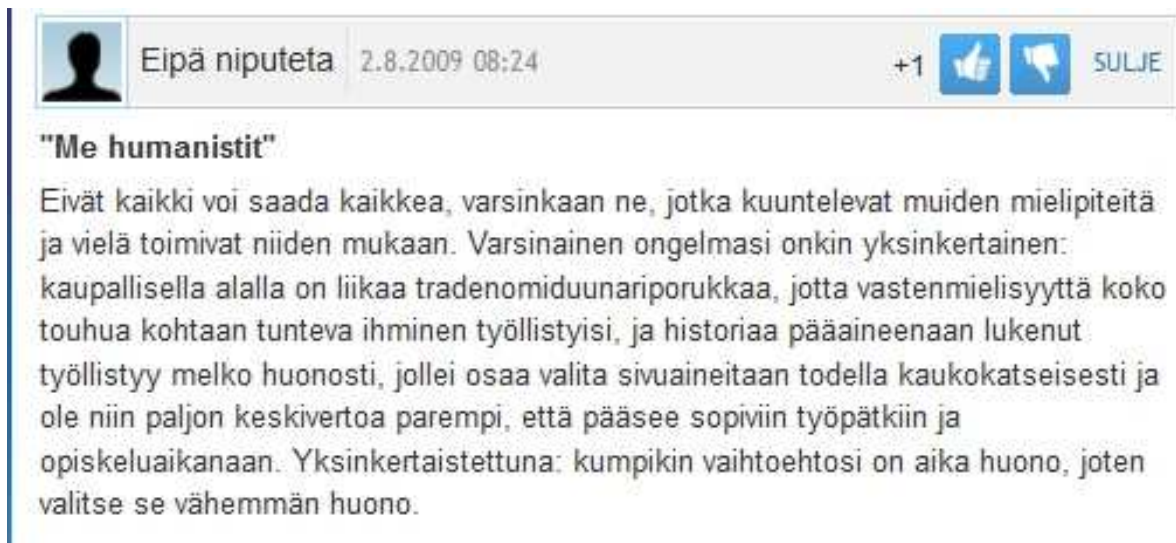
Vaikka monilla sivustoilla on olemassa keskustelufoorumilla kohteliasta käytäytymistä peräänkuuluttava netiketti eli pelisäännöt, saattaa anonyymius kuitenkin yllyttää kirjoittajia suorasanaisuuteen, kärkevyyteen, provosoivaan väittelyyn ja *trollaamiseen (trolling)*. Trollaamiseksi kutsutaan sitä, kun keskusteluun osallistuja lähettää viestin, joka on tahallisesti tarkoitettu aiheuttamaan ärsyyntymistä ja riitaa. Viesti on usein lyhyt, viattomalta vaikuttava ja taitavasti sekaan ujutettu kysymys tai toteamus. Kirjoittajan tarkoituksena on saada tahallisen kärkkääseen tai tietämättömyyttä teeskentelevään viestiinsä yhtä kärkkäitä vastauksia tai tosissaan olevia viestejä ja näin johtaa asiallinen keskustelu toisaalle ja ehkä epäolennaisiin asioihin. Trollit pyrkivät siis kirjoittamaan siten, että he tahallisesti ärsyttävät muita kirjoittajia. Trollaava keskustelija seuraa taustalla, mitä seurauksia viestillä on ja kuka siihen lankeaa. (Arpo 2001: 202; Crystal 2006 [2001], 52–53.) Kuten jo mainitsin, aina-kaan helposti havaittavaa trollausta ei valitsemisani viestiketjuissa juuri esiinny, minkä vuoksi keskustelu keskittyy olennaiseen ja sinne kirjoittaneiden viestit voi ottaa melko todenmukaisina kuvauksina heidän tunteistaan ja mielipiteistään.

Trollaus ja nimimerkkien antama vapaus ovat molemmat tyypillisiä internetissä käytäville keskusteluille. Keskusteluissa käytetty kieli saattaa kuitenkin olla erilaista riippuen siitä, onko viestintä samanaikaista eli synkronista vai eriaikaista eli asynkronista. Samanaikaisia viestimiä ovat erilaiset chatit (Internet Relay Chat eli IRC) ja pikaviestimet, joissa kirjoitettu teksti ilmestyy heti ruutuun ja siten viesti tavoittaa kohteensa heti. Eriaikaisia viestimiä ovat keskusteluketjut ja keskustelufoorumit, joissa viestit lähetetään keskusteluketjuun yksittäin. Keskustelu tallentuu, ja siten siihen voi palata pitkänkin ajan kuluttua. Viesti siis tavoittaa kohteensa suuremmalla viipeellä kuin samanaikaisissa viestimissä, koska yhtä intensiivistä keskusteluyhteyttä ei välttämättä synny tai ole tarkoitukseen syntyä. Jos keskustelu on kuitenkin hyvin vilkasta, saattaa asynkronisissakin viestimissä syntyä hyvin puheenomaista keskustelua. (Esim. Arpo 2003; Heimala-Lindqvist 2010; Laihanen 1999: 21, 24; Vauras 2006: 36.)

Vaikka keskustelufoorumien vuorovaikutus on pikaviestimiä hitaampaa ja vastauksen saaminen voi kestää sekunneista kuukausiin (Chrystal 2006 [2001]: 29-30), keskustelufoorumien kielenkin voi nähdä sijaitsevan kirjoitetun tekstin ja puheen välimaastossa. Chrystalin mukaan (2006 [2001]: 170) keskustelufoorumien ja chattien kirjoitettu kieli on primitiivisimmillään. Melkein kaikki kirjoitettu kieli on hyvin muokattua ja suodatettua ennen kuin se kohtaa lukijansa. Näin ei kuitenkaan välttämättä ole internetkeskusteluissa, vaan ihmiset yleensä kirjoittavat nopeammin ja spontaanimmmin. Puheelle on ominaista aikasidonnaisuus, dynaamisuus ja nopeat muutokset. Kasvokkaista keskustelua on melko hankalaa suunnitella etukäteen, koska se on nopeatempoista ja spontaania. Perinteisten viestien kirjoittaminen puolestaan on tilaan sidottua, staattista ja pysyvää. Esimerkiksi sähköpostin kirjoittaja saattaa miettiä enemmän viestinsä muotoa, sen seurauksia ja tulkinnan ongelmia. Näiltä osin keskustelufoorumeille kirjoittaminen muistuttaakin enemmän puhetta. Foorumienkin keskusteluketjujen viestit ovat usein lyhyitä, mikä tuo foorumien kieleen keskustelunomaisuutta. Kuitenkaan vuorojen ottaminen ja puheenvuoron vaihtuminen ei ole yhtä yksinkertaista, sillä internetkeskustelussa ei reagoida varsinaisesti toisten puheisiin tai eleisiin vaan toisten tekemiin itsenäisiin viesteihin (Chrystal 2006 [2001]: 26, 144–148). Keskustelufooromit myös ovat muuttuvia, koska viestejä voidaan muokata tai poistaa tai koko viestiketju voi vanhentua siten, ettei siihen enää voi ottaa osaa. Tämän ailahtelevaisuuden vuoksi viesteille on ominaista tietynlainen tehokkuus, mikä on tavallista myös puhutulle keskustelulle.

Keskustelufoorumien kielelle on Chrystalin mukaan (2006 [2001]) ominaista myös se, että osallistujat käyttävät puheenomaisia ilmauksia ja pyrkivät tavanomaisen kirjoitetun tekstin sijaan tuomaan esille haluamaansa sävyä erilaisin puheenomaisin tavoin. Erilaisia painoituksia ja sävyjä pyritään rakentamaan muun muassa käyttämällä sanassa tai lauseessa pelkääntään isoja kirjaimia, toistamalla jotain tiettyä kirjainta sanan sisällä (”ääääää”, ”eiiiii”, ”huuuups”) tai välimerkkiä (”mitä???””, ”ei todellakaan!!!”) tai käyttämällä erikoismerkkejä ja hymiöitä. Näin keskustelijat pyrkivät saamaan viesteihinsä edes hitusen samanlaisia nyansseja kuin kasvokkaisessa viestinnässä. Ne saattavat helpottaa tulkintaa, mutta koska niidenkään käyttämiselle ei toistaiseksi ole olemassa sääntöjä, saattaa viestin sävy jäädä lukijaltaan tavoittamatta. Vaikka myös hymiöistä on olemassa erilaisia selittäviä koosteita, on niidenkin tulkitseminen joskus vaikeaa. Erityisesti huumoria ja sarkasmia voi olla hankala tulkita. (Chrystal 2006 [2001]: 34-36; Arpo 2001: 202.) Aineistoni on tässä suhteessa melko tyypillinen kieleltään: kirjoittajat ovat käyttäneet esimerkiksi korostamiseen pelkääntään isoja alkukirjaimia tietyissä sanoissa, välimerkkien toistamista ja hymiöitä.

On kuitenkin merkittävää, että aineistossani puheenomaisia ilmauksia on keskimäärin melko vähän muihin keskusteluketjuihin tai chatviesteihin verrattuna (Kuva 3.2). Viesteissä käytettävä kieli on yllättävänkin yleiskielistä, eikä siinä juuri näy puhekielisiä tai murteellisia ilmauksia. Vain muutama kirjoittaja käyttää esimerkiksi kirosanoja tai joitain satunnaisia puhekielen piirteitä. Keskustelupalstojen kielessä voikin olla hyvinkin paljon vaihtelua, mikä johtuu sekä keskustelijoista itsestään että keskustelufoorumien viestinnällisistä funktiosta eli siitä, onko tarkoitus kerätä tietoa vai ainoastaan jutella jostain kevyemmästä (Georgakopoulou 2006b: 554).

Kuva 3.2

Suomalaista Rautaneito-keskustelufoorumia tutkinut Heimala-Lindqvist (2010) toteaa myös oman tutkimusaineistonsa olevan yleiskielistä. Viestien huoliteltuun tyyliin vaikuttaa nimenomaan se, että keskustelijoilla on enemmän aikaa kirjoittaa chatviesteihin verrattuna. Suomalaista IRC-keskustelua tutkinut Laihanen (1999: 32) korostaakin oman chatviesteistä koostuvan aineistonsa olevan puhekieltä, jossa on paljon lyhenteitä, muotisanonja ja murrepiirteitä. Näitä saattaa olla runsaasti myös keskustelufoorumeilla, mutta sekä omani että Heimala-Lindqvistin (2010: 94) aineisto on yllättävänkin yleiskielistä. Rautaneito-foorumilla näkyvin puhekielinen piirre oli persoonapronominien pikapuhemuodot, ja ne ovat myös omassa aineistossani niitä harvoja puhekielisiä piirteitä. Heimala-Lindqvist myös mainitsee (2010: 95), että puhekielisyillä piirteillä on hänen tarkastelemallaan keskustelufoorumilla negatiivinen sosiaalinen leima, sillä huolittelemattomien viestien lähettäjiä saatetaan pitää huonoina kirjoittajina. Tämä saattaa olla juuri se syy, jonka vuoksi omassa aineistossani on hyvin huoliteltua kieltä: oikein- ja yleiskielisyydellä humanistit pyrkivät pitämään yllä tiettyä akateemista statusta ja osoittamaan omaa fiksuuttaan ja äly-

ään. Siisti ja suhteellisen virheetön kieli vaikuttaa olevan kuin kirjoittamaton sääntö, jolla tuodaan esille humanistin sivistyneisyyttä, kielellistä lahjakkuutta, asiallisuutta ja vakavasti otettavuutta. Tämä seikka vaikuttanee myös siihen, ettei viestiketjuissa näy selkeitä trollaavia osallistujia.

Foorumien kielelle on leimaavaa myös henkilökohtainen aspekti: viesteissä viljellään paljon sellaisia rakenteita ja ilmauksia, joiden tarkoitus on tuoda esille oma näkökanta ja positio. Viesteissä käytetään esimerkiksi suhteellisen paljon *minä*-pronominia ja sellaisia rakenteita kuin minun mielestäni ja minusta tuntuu. (Chrystal 2006 [2001]: 147.) Tämä saattaa päteä myös suomenkielisiin keskusteluketjuihin, sillä ainakin Rautaneitofoorumilla persoonapronominien pikapuhemuodot olivat yleisiä (Heimala-Lindqvist 2010). Tässä saattaa näkyä nimenomaan ensimmäisen persoonan runsas käyttö, joka on tyypillistä omassakin aineistossani. Myös erilaisilla affektiivisilla ilmaisuilla tuodaan esille omaa positiota. Esimerkiksi kirosanat ovat chatviesteissä yleisiä (Laihanen 1999: 21), ja esiintyvät ne myös omassa aineistossani.

3.3 Keskustelufoorumit yhteisöinä ja identiteetin kantajina

Verkkokeskustelua voidaan pitää yhtenä postmodernina identiteetin rakentumisen kenttänä. Internet on sekä sosiaalinen että kulttuurinen tila, jossa keskustelufoorumien kieli ei ole vain viestimistä ja mielipiteidenvaihtoa, vaan keskustelua voidaan tarkastella myös kulttuurin ja keskustelijoiden yhteisön kannalta (Leppänen 2008: 230–231). Internet onkin vain yksi kulttuurin ilmenemismuoto ja kulttuurisen toteuttamisen kanava. Toki internetkulttuurina voidaan pitää keskustelufoorumien omia, foorumin ylläpitäjien valvomia sääntöjä, jotka voivat myös olla kirjoittamattomia ja ryhmän historian ja hierarkian muokkaamia. (Arpo 2001: 195.) Monilla keskustelufoorumeilla käyttäjät tuntevat toisensa myös internetin ulkopuolella, joten verkkokeskustelussa voivat hyvinkin näkyä tosielämässä toimivan ryhmän arvomaailma, säännöt ja hierarkia. Näin internetinkin kautta voi tutkia todellisia yhteisöjä (Laihanen 1999: 21). Keskustelufoorumeilla kieltä voidaan käyttää ryhmälle tunnusmaisesti ja tuoda näin esille erot oman ryhmän ja muiden välillä. Verkkokeskustelujen kielenkäyttö voi siis toimia samanaikaisena ryhmäjäsennyden tunnuksena kuin esimerkiksi pukeutumistyyli. (Arpo 2001.)

Keskustelufoorumien ja chattien myötä viestinnälliset välineet myös itsensä toteuttamiseen ovat monipuolistuneet. Keskustelufoorumit siis saattavat muodostaa aitoja yhteisöjä. Yksilön identiteetti ja yhteisö ovat puolestaan voimakkaasti sidoksissa toisiinsa, koska juuri yhteisön vuorovaikutuksessa yksilöt rakentavat identiteettiään. Erot itsensä esiintuomisessa

tosielämän ja internetin välillä ovat luultua vähäisemmät. Verkossa esiintyminen ei välttämättä paljonkaan eroa siitä, miten yksilö tuo itseään esille tosielämässä. Verkossa yksilö kuitenkin pystyy enemmän vaikuttamaan siihen, millaisen kuvan itsestään antaa. Verkkokeskustelija voi itse valvoa paremmin sitä, millainen hänen verkkoidentiteettinsä on. Verkossakaan vaikutelmaa itsestään ei voi säädellä loputtomiin, sillä verkkoyhteisöissäkin on merkittävää se, miten viesti vastaanotetaan, ja siihen puolestaan voi vaikuttaa lähes yhtä vähän kuin tosielämässäkin. (Giese 1998.) Keskustelijat muodostavat käsityksiä toisistaan siis juuri viestien eli postauksien perusteella (Arpo 2001: 194–195). Näin keskustelutovereista muodostuu mielikuva vähitellen, ja päätelmiä tehdään viestien kirjoitusasusta ja aiheista. Nämä paralingvistiset piirteet assosioidaan kirjoittajien henkilökohtaisiin piirteisiin. Esimerkiksi kirjoitusvirheet voidaan tulkita puhekielen jäljittelyksi tai kielelliseksi lahjattomuudeksi (Lea & Spears 1992: 324).

Verkkokeskusteluissa esiin tulevat identiteetit ovat yhä kiinnostavampi tutkimuskohde, sillä esimerkiksi harrastuksen ympärille syntyneet verkkokeskusteluryhmät ovat nyky-yhteiskunnassa yhä merkittävämpiä. Tietokonevälitteiset ryhmät ovat muodostuneet jopa tärkeämmiksi kuin sosiaali- ja ammattiryhmät. (Savolainen 1999: 13.) Tämä voi johtua internet-ryhmien tarjoamasta tasa-arvoisuudesta: sosiaalinen status ja luokka, sukupuoli ja ikä voivat monella keskustelufoorumilla olla hyvän keskustelun kannalta täysin merkityksettömiä (Giese 1998).

3.4 Jäsenkategoriat ja jäsenkategoria-analyysi

Koska identiteetti on käsitteenä laaja ja melko abstraktikin, ei ole kovin yksinkertaista päästä käsiksi siihen, miten identiteettejä rakennetaan kielenkäytön avulla. Oiva työkalu identiteettienkin diskursiiviseen tarkasteluun on jäsenkategorian analyysi. Jäsenkategorioilla on yhteys sosiaaliseen identiteettiin, johon kohdistuvat viittaukset liittyvät aina myös siihen, minkä ryhmän jäsen henkilö on (Widdicombe 1998: 52).

Jäsenkategorian analyysi on alun perin Harvey Sacksin kehittämä keskusteluanalyysin työkalu, joka pohjautuu fenomenologiaan, sosiaaliseen konstruktionismiin ja kognitiiviseen psykologiaan (Järviluoma ja Roivainen 1997). Tuomme jokapäiväisissä keskusteluissa aktiivisesti esille ympäröivää kulttuuria. Yhteinen kulttuuri mahdollistaa sen, että ymmärrämme yhteyksiä eri ryhmien ja asioiden välillä. Lisäksi ryhmiin liittyy kulttuurisesti jaettu odotuksia piirteistä ja käytöksestä (Benwell & Stokoe 2006: 38–39). Jäsenkategorian analyysin kes-

kiössä on yhteisesti jaettu tieto maailman sosiaalisesta järjestyksestä ja rakenteesta, jonka mukaan yhteiskunnan jäsenet tavallisesti toimivat. Tämä tieto puolestaan on näkyvässä ja järjestäytynyt jäsenkategorioihin, jotka ovat luokitteluja ja tarkkojakin tyyppittelyjä, joiden avulla kuvataan ihmisiä. (Hester 1998: 134.) Analyysi perustuukin käsitykseen siitä, että ihmiset tekevät puhuessaan jatkuvasti luokitteluja ja määrittelyjä sen pohjalta, mitä tietävät tai ovat oppineet. Jo arkisessa puheessa luokittelemme, mitä olemme ja mihin ryhmiin muut kuuluvat. Jokapäiväisissä keskusteluissa ihmiset sijoittavat itsensä tai muut osaksi sosiaalista maailmaa ja arvottavat moraalisesti eri ryhmiä ja henkilöitä näiden ryhmäjäsennyksien perusteella. Kategoriat ovat näin myös osa kulttuurisia normeja ja merkityksiä, ja siten niitä arvioidaan eri tavalla. (Järviluoma & Roivainen 1997; Nikander 2010: 244–245.)

Jäsenkategoria-analysissä ollaan kiinnostuneita siitä, miten ihmiset jäsentävät, ylläpitävät tai kyseenalaistavat kulttuurista järjestystä käyttämällä kulttuurisia kategorioita. Koska kategorisoinnit ovat keskustelussa kertaluontoisia, huomio kiinnittyy kategorioiden tilanteeseen käyttöön ja siihen, miten puhuja heijastaa niistä itseään (Benwell & Stokoe 2006: 38). Identiteettejä rakennetaan ja niistä neuvotellaan nimenomaan diskurssissa. Kuvauksetkin ja kategorisoinnit ovat tilanteisia, eli ne eivät ole muuttumattomia (De Fina 2006: 354).

Tarkastelun kohteena on se, mihin eri tarkoituksiin kategorioita eri puheympäristöissä käytetään ja miten puheen ja kuvausten kautta rakennamme jäsenyyttä tiettyyn ryhmään. Analyysissa tutkitaan, miten tietyt kategoriat ja identiteetit, kuten ikä, sukupuoli, kansallisuus ja luokka, puhutaan tai kirjoitetaan näkyviin vuorovaikutustilanteissa ja miten puhujat tekevät jakoja ja jäsenyyksiä. (Nikander 2010: 248–249.) Jäsenkategorisaation analyysi sopii hyvin haastatteluiden, mediatekstien ja muun tekstidatan purkamiseen (Benwell & Stokoe 2006: 38). Tämän vuoksi se sopii myös omaan tutkimukseeni, jossa tarkastelen nimenomaan sitä, miten humanistit puhuvat identiteeteistään ja tuovat esille sitä, millaisia he ovat. Jäsenkategorisaation tutkimus on nimenomaan kiinnostunut jaetun kulttuurin jäsenten mahdollisista identiteeteistä ja siitä, mitä näistä identiteeteistä ihmiset käyttävät, millaisia ominaisuuksia ne kantavat ja miten niitä on käytetty jäsenyyksien muodostamiseen tai hylkäämiseen (De Fina ym. 2006: 346). Jos haluaa ymmärtää identiteetin luonnetta ja sitä, miten ne syntyvät diskurssissa, on hyödyllistä tutkia sosiaalista kategorisointia ja sitä, miten se vaikuttaa puheeseen. Yksi tapa tutkia ideologioiden vaikutuksia kategorioiden sisällä on tarkastella näitä jaettuja sosiaalisia tapoja kuvata ryhmiä. Kategorisointia voi pitää yhtenä diskursiivisena prosessina, jossa rakennetaan identiteettiä ja neuvotellaan niistä. (De Fina 2006: 354–355.)

Vuorovaikutustilanne siis koostuu jatkuvasta ihmisten ja asioiden *kategorisoinnista* ja *partikularisoinnista* (Järviluoma & Roivainen 1997). Luokittelemme eli kategorisoimme mui-

ta ja sijoitamme myös itseämme erilaisiin ryhmiin. Olemme esimerkiksi keskiluokkaisia, naisia, työikäisiä tai humanisteja. Toiset puolestaan ovat isiä, akateemisia, rikkaita tai insinöörejä. Poikkeuksia tutuista kategorioista ja ryhmille tyypillisistä piirteistä voi kuitenkin löytyä niin omasta kuin muidenkin ryhmästä (Pälli 2003: 42). Internet-keskustelussa ”Ollaanko me humanistit turhia?” itseä kuvataan muun muassa virkkeellä *olen kieltä opiskellut humanisti*. Tässä virkkeessä puhuja kertoo toimivansa tavalla, joka on tyypillistä humanistille: hän siis on opiskellut kieltä. Näillä kategorisointia esiin tuovilla virkkeillä kirjoittavat asettavat itsensä tiettyyn ryhmään ja tuovat esille, millä tavalla he ovat tyypillisiä ryhmänsä edustajia. Partikularisointi on puolestaan erityistapausten ja poikkeusten erottamista. Tällä halutaan tehdä erontekoa joihinkin ryhmiin. Aineistossa partikularisointia toteutetaan muun muassa seuraavalla tavalla:

- 1) Minäpä olen! Sitä paitsi usein haetaan "soveltuvaa tutkintoa", jolloin pitää itse perustella koulutuksena soveltuvuus tehtävään. (Toinen humanisti)

Viesti on vastaus väitteeseen *humanisti ei ole opiskellut ammattiin*. Kirjoittaja siis erottaa *minäpä olen* -virkkeellään itsensä muista humanisteista, jotka eivät ole opiskelleet mitään tiettyä ammattia silmällä pitäen ja jotka eivät perustele soveltuvuuttaan työtehtävään. Näin hän on erityishumanisti, johon ei päde kyseinen väite humanisteista. Persoonapronominit kuten *minäpä* ovat melko tyypillisiä tapoja tehdä juuri tällaista erontekoa. Eronteko puolestaan näyttää partikularisoinnin kohteen myönteisessä valossa, sillä usein sen avulla pyritään tuomaan esille jotain positiivista piirrettä ja kohottaa näin yhteiskunnallista statusta (Pälli 2003: 42, 150).

Jäsenkategoria-analyysi auttaa erittelemään, miten kielenkäyttäjät jäsentävät kulttuurista todellisuuttaan arjen vuorovaikutustilanteissaan tekemällä maailmaa ymmärrettäväksi kategorisoimalla ja partikularisoimalla. Ihmiset kehittävät kuvauksia itsestään ja jonkin ryhmän jäsenidentiteetistään kieltä käyttämällä. Tässä mielessä kategorisointi on kollektiivista, koska se perustuu yhteisesti jaettuihin tietorakenteisiin maailmasta. Puhunnassa valitaan juuri tietyt kategoriaryhmykset, jotka perustuvat ihmisten elämänsä aikana omaksumaan kulttuuriseen tietoon. Tieto on tavallaan näiden kategorioiden sisällä luomassa merkityksiä. Kategorisointia tehdäänkin sen vuoksi, että jäsentynyt arkimaailma tuotaisiin esiin keskustelijoille ymmärrettävällä tavalla. Jaetut tietorakenteet myös sallivat ryhmän jäsenten esittää jäsenyytään tietyillä piirteillä. (De Fina ym. 2006: 346; Nikander 2010: 244; Järviluoma & Roivainen 1997)

”Ollaanko me humanistit turhia?” -keskustelun aloitusviestissä kirjoittajan tulee pohjustaa aiheensa ja kutsua muut keskusteluun ja haluamaansa aihepiiriin, jotta keskustelu tunnistettavasta asiasta olisi mahdollista. Tämän hän tekee viittaamalla yhteisesti jaettuun tietoon

humanisteista. Tällaista kollektiivista tietoa voisivat esimerkiksi olla virkkeet ”humanistiset alat työllistävät huonosti”, ”humanistien on vaikea saada töitä”, ”työnantajat eivät arvosta humanisteja”. Humanisti-sanana täytyy kantaa jo joitain tuttuja ominaisuuksia, jotta ylipäättään keskustelun otsikko on mahdollinen. Esimerkiksi ”Ollaanko me insinöörit turhia?” -otsikko saattaisi hämmäntää, koska se ei kannata välttämättä mukanaan ominaisuuksia, jotka ovat insinööreille yleisemmin kulttuurisesti tunnistettavia. Sen sijaan ”Ollaanko me humanistit turhia?” sisältää tunnistettavan osan tutusta humanisteista koskevasta tiedosta, koska se kaiuttaa aiempia kulttuurisesti jaettuina käsityksiä humanisteista.

Luokittelua tehdään myös sen vuoksi, että ihmiset ovat tiettyyn ryhmään sijoitettuna tunnistettavissa. Otsikon subjekti *me humanistit* antaa lukijan ymmärtää, että tässä on tarkoitus humanisteiksi kutsuttuun ryhmään kuuluvien henkilöiden keskustella ja vastata otsikon kysymykseen. Otsikko kutsuu humanisteiksi itsensä tuntevat keskustelemaan, mutta saattaa jättää muut tiukan *me*-pronominilla höystetyn kutsunsa vuoksi ulkopuolelle. Toki avoimessa keskusteluketjussa on kenen tahansa mahdollista osallistua keskusteluun. Kuitenkin tämän *me*-pronominin vuoksi myös humanistien ryhmään kuulumattomat keskustelijat saattavat tuntea tarvetta paljastaa oman ryhmänsä ja alleviivata tätä jäsenyyttään. Ketjuun on osallistunut kirjoittajia, jotka ovat positioneet itsensä esimerkiksi ammattikorkeakoululaisiksi ja oikeustieteilijöiksi.

Koska luokittelut syntyvät vuorovaikutustilanteissa, myös kategorisoinnit muuttuvat tilanteisesti. Tilanne tekee tietystä kategorisoinnista olennaisen tavan kuvata muita ja itseä (Järviluoma & Roivainen 1997). Ihmiset kuuluvat siis tilanteen mukaisesti erilaisiin ryhmiin. Työhaussa itseen saatetaan filosofian maisterina, virallisissa papereissa rastiimme ehkä kohdan ”naimaton”. ”Ollaanko me humanistit turhia?” -keskusteluun osallistuneet nimimerkit ”ex-humanisti” ja ”nykyinen humanisti” kuuluvat varmasti muunlaisiinkin ryhmiin, mutta juuri tämä keskustelutilanne kutsuu tietyn humanistien ryhmän jäsenyyden esille. Tilanne vaikuttaa myös paitsi yksilön myös yksittäisen ryhmän luonnehdintaan. Humanisti on esimerkiksi erilaisissa kielenkäyttötilanteissa diskurssista riippuen kuvattu työttömäksi, akateemiseksi tai teknisesti lahjattomaksi.

Yksi kategorisointi saattaa riittää ihmisen kuvaukseen tietyissä tilanteissa (Nikander 2010: 244; Hester 1998: 134). Se maalaa esiin kaiken tarvittavan tiedon, joka tekee tämän ihmisen ja hänen käytöksensä ymmärrettäväksi. Keskustelussa ”Ollaanko me humanistit turhia?” ei kovin tarkkaan ja suorasanaisesti määritellä, millaisia humanistit ovat. Ainoa suora vihjaus humanistien ominaisuuksista on otsikon adjektiivinen turha. Kukaan keskusteluun osallistujista ei ennen kaikkea kyseenalaista sitä, miksi ylipäättään aiheesta keskustellaan. Vaikuttaa

siis siltä, että humanistille moinen keskustelu on ymmärrettävää ja jollain tavalla norminmuikaistakin: humanistius selittää tätä käytöstä. Yhden kategorisoinnin riittävyyden lisäksi jäsenkategorioihin liittyy myös johdonmukaisuuden sääntö. Kun yksi ryhmän jäseneksi tunnistettava käyttäytyy tietyllä tavalla tai hänellä on tiettyjä piirteitä, on oletettavissa, että myös muut jakavat tämän saman piirteen tai käyttäytymistavan. Jos yksi humanisti on mielletty matemaattisesti lahjattomaksi tai opettajaksi, on helppo odottaa, että muut saman ryhmän jäsenet työskentelevät opettajina tai eivät ole matemaattisia.

Usein jonkun tietyn ryhmän edustajan tai ryhmälle ominaisen piirteen mainitseminen tekee myös jonkun aivan toisen ryhmän diskursiivisesti läsnä olevaksi (Nikander 2010: 244). Aineistosta käy ilmi, että esimerkiksi puhuttaessa turhasta humanistista tämä saattaa manata esiin myös käsitykset hyvin työllistyvinä pidettyjen alojen edustajista, kuten insinööreistä. Humanisteja ja insinöörejä voi myös pitää toistensa vastakohtina. Kategorioilla on myös vastakategoriansa, ja ne yhdessä muodostavat kontrastiparin (Nikander 2010: 259). Humanistista puhuminen loihtii esille jatkuvasti tietynlaisen pragmaattisuuden ja ammatillisuuden, ammatitiin valmistumisen. Nämä mielletään keskustelussa humanistien vastakohtaksi, ja siksi humanisteista puhuminen taikoo myös ne esille. Humanistin puhutaan esimerkiksi valinneen työllistyvässä mielessä epävarman alan selkeän ammatillisen alan sijaan. Tätä vastakohtaisuutta rakennetaan myös mainitsemalla suoraan jokin toinen ammattiryhmä, joka menestyy, tienaa ja työllistyy paremmin kuin humanistit.

Yksinkertaisempaa kontrastiparien muodostusta ja erontekoa voidaan tehdä myös pronomien valinnalla, jolloin puhuja haluaa korostaa, ettei kuulu puheenaiheena olevaan ryhmään. (Nikander 2010: 259.) Näin toimivat aineistossa useat kirjoittajat, jotka esimerkiksi *minä vs. toiset* -pronomiparin avulla kuvaavat itseään ja muita. Näillä pronominivalinnoilla he tekevät muun muassa selkeää erontekoa itsensä ja näiden toisten välille ja liittävät itseensä piirteitä, joita näillä toisille ei ole.

Kun puhutaan humanisteista, saattaa mieliimme tulla sivistysyliopisto, työttömyys, kulttuuriala ja opettajuus. Erilaisiin ryhmiin ja kategorioihin liittykin oma kielioppinsa: ryhmään liitetään tiettyjä kuvaamisen tapoja ja diskursseja, tiettyjä piirteitä ja toimintoja. Kategoriat ovat kytköksissä tiettyihin attribuutteihin ja predikaatteihin. (Benwell & Stokoe 2006: 39; Nikander 2010: 245; Järviluoma & Roivainen 1997.) ”Ollaanko me humanistit turhia?” -keskustelussa humanisteihin liitetään sellaisia sanoja ja kuvauksia kuin *työtön*, *taakka* ja *matala tulotaso*. Kun kuulemme jonkun ryhmän nimen, liitämme siihen myös kulttuurisesti tyyppisiä toimintoja. On toimintoja, joita pidämme tietyille ryhmälle normaalina ja luonnollisena. (Benwell & Stokoe 2006: 39; Nikander 2010: 245.) Tietystä ryhmästä puhuminen tuo siis

esille erilaisia kulttuurisia odotuksia siitä, minkälaisia aktiviteetteja ja piirteitä kyseiseen ryhmään kuuluvaan henkilöön ja hänen arkeensa arkeen liittyä tai millaisia toimintoja tämä ei todennäköisesti harrasta (Nikander 2010: 244; Hester 1998: 134). Keskusteluketjun kirjoittajien mukaan humanistit osaavat kieliä mutta kärsivät työttömyydestä. Aineiston mukaan humanistien voidaan ajatella esimerkiksi lukevan ”*Saussuren analyyssejä kielen olemuksesta iltasella ennen nukkumaanmenoa*”, ”*opettelevan työkkärissä työnhakua*” ja ”*työllistyvän hyvin ulkomailla*”. Humanistiin ei puolestaan liitetä välttämättä sellaisia adjektiiveja kuin *hyödyllinen, rikas, paras alavalinta*.

Koska kategorioiden tunnistettavuus perustuu jaettuun tietoon, kantavat ne näin myös vihjeitä ja kulttuurisia merkityksiä. Nämä vihjeet johtavat päättelyyn siitä, mitä muita ominaisuuksia, vastuita, velvollisuuksia, taitoa ja tietoa tai taidon puutetta kategoriaan kuuluvaan ihmiseen liittyy. (Benwell & Stokoe 2006: 38; Nikander 2010: 245.) Kategoria myös tuo esille sen, millainen toiminta ei ole toivottavaa kyseiseen ryhmään kuuluvalle. Esimerkiksi seuraavassa viestissä sosiaalituen varassa oleminen ei ole humanistille toivottavaa:

- 2) Olen tehnyt talvisin töitä ja kesällä sun mielestä pitäis sitten lorvailla sossun rahoilla? Ko? KÖ? (hanki elämä niin kuin mäkin)

Sosiaalituen varassa elämisen epätoivottavuus tulee ilmi kysymyksen hyökkäävästä sävystä, jota puolestaan kirjoittaja rakentaa viimeisillä tynkälauseillaan *Ko?* ja *KÖ?* ja puhuttelemalla toista keskustelijaa *sinä*-pronominilla.

Kielenkäyttäjät tietävät eri kategorioiden ja kategorisointien kuuluvan yhteen (Nikander 2010: 244). Tässä on kyse nimenomaan vallitsevasta diskurssista ja ideologiasta. Tietty kategorisointi nousee muita vahvemmaksi ja yleisemmäksi. Keskustelussa ”Ollaanko me humanistit turhia?” käydään läpi ”työtön humanisti” -kategorisointia. Voisi siis kysyä, onko kirjoittajien mielestä jotenkin merkittävämpää keskustella tästä kategorisoinnista kuin vaikkapa humanistien sivistyksestä. Tätä diskurssia ja siihen liittyvää kategorisointia voi pitää hyvin vakiintuneena ja valtasuhteista kumpuavaan agendaan perustuvana. Kategorisoinnit siis muodostavat jäsenryhmyksiä, joilla on omat sääntönsä (Järviluoma & Roivainen 1997). Humanistia ei esimerkiksi tietyn diskurssin mukaan voi kuvata erinomaisesti työllistyväksi. Joidenkin kirjoittajien mukaan *työ ja humanismi eivät vain kovin vahvasti kuulu samaan yhtälöön*, jolloin humanistiuden ja työn epäsojivuus vaikuttaa olevan kuin sääntö tai maailman tila, jota ei voi muuttaa. Tämän työllistymättömyyden säännön vuoksi humanisteihin juuri liitetään turhan ja työttömän diskursseja.

Puhujat varautuvat tähän tyypilliseen ja säännönmukaiseen kuulemisen ja tulkitsemisen tapaan itseään kuvatessaan (Nikander 2010: 245). Esimerkiksi jo keskustelun ”Ollaanko

me humanistit turhia?” otsikko kantaa mukanaan humanistien itsensä ennakoimia kuvauksia humanisteista. Tyypillinen esimerkki tästä varautumisesta on myös melko yleinen vitsailu silloin, kun humanistit suorittavat jonkinlaisia laskutoimituksia. Humanistit saattavat vitsailla esimerkiksi sanomalla ”yritetäänpäs nyt laskea, vaikka humanisteja ollaankin”. Tällä viitataan siihen jäsenkategorisointiin, jonka mukaan humanistit eivät ole matemaattisia.

Kategorisointiin liittyvät attribuutit saattavat olla ristiriidassa henkilön identiteetin kanssa (Nikander 2010: 251–252). Humanistien ajatellaan opiskelevan alaa, koska ovat sivistyneitä ja hakevat henkistä pääomaa, ja nauttivat, kun opiskelevat alaa, joka kiinnostaa. Tämä on keskustelussa kuitenkin ristiriidassa sen kanssa, että monet ”*eivät saata oikeuttaa humanististen aineiden opiskelua vain lausahduksella ’pitää tehdä sitä, mistä itse tykkää’*”. Näin tämä sivistyneisyys ja halu kahmia henkistä pääomaa ovat ristiriidassa yksilön huonon itsetunnon kanssa: monet keskustelijat ovat ahdistuneita työllisyystilanteestaan ja pitävät opiskeluaan siksi turhana.

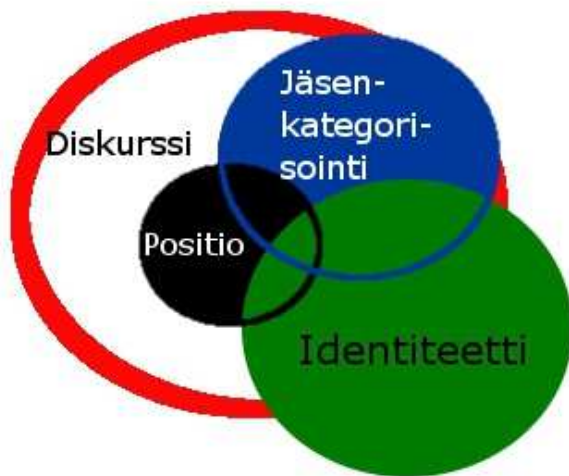
Puhunnassa tuotetaan sekä jäsenyyttä että ei-jäsenyyttä (Nikander 2010: 256). Aineistossa on tuotu jäsenyyttä esiin jo nimimerkeillä: keskusteluun osallistuu esimerkiksi ”Nykyinen humanisti”, ”Ex-tradenomi”, ”Myös humanisti” ja ”Ex-humanisti”. Jäsenyyttä korostetaan myös kommenteissa, jossa keskustelijat tuovat tyypillisesti pronomien avulla selväksi, mihin he kuuluvat, kuten lauseissa *minä aloitan suomen kielen ja kirjallisuuden aineenopettajan koulutuksen ja itse vaihdan kokonaan opintoalaa, koska työtä ei ole löytynyt edes kesäksi*.

3.5 Jäsenkategorisoinnin ja diskurssin yhtymäkohdista

Jäsenkategorian ja diskurssin käsitteissä on paljon yhtäläisyyksiä, jotka pyrin tässä selvittämään, jotta niiden välille muodostuisi jonkinlainen työnjako. Jäsenkategorian ja diskurssin käsitteet leikkaantuvat osittain kielenkäytön kentällä. Niissä on paljon samaa, mutta ne eivät kuitenkaan täysin ole toistensa rinnakkaiskäsitteitä.

Kuten diskurssianalyysi, myös jäsenkategoria-analyysi tutkii sitä, millaisilla kielenpiirteillä merkityksiä rakennetaan. Kielenkäyttäjät luovat näitä merkityksiä määrittelemällä ja luokittelemalla asioita ja kuvaamalla itseään ja muita. Ihmisten käyttämät kategoriat ovat myös kulttuurisia ja sovittuja eli diskurssien tavoin osa kulttuurisia normeja. Kategorisointi on yksi tapa merkityksellistää ja kuvata ilmiötä tai ihmisiä. Se on yksi kuvaamisen tapa. Diskurssien tavoin myös kategorioilla on tiettyjä tavoitteita ja niillä pyritään tiettyihin toimintoihin.

Kuten diskurssintutkimuksessa jäsenkategorioiden analysoinnissakin on kohteena arjen vuorovaikutustilanteet. Kategorisointi on diskurssissa tapahtuvaa merkityksen antamista, joka perustuu yhteisesti jaettuihin tietorakenteisiin maailmasta. Kategoriatkin perustuvat kieleen resurssina: meillä on olemassa erilaisten kategorioiden repertuaari, joista valitsemme tilanteeseen ja kohteeseen sopivan. Yleensä on olemassa muitakin kategorioita, jotka olisivat voineet tulla valituksi (Hester 1998: 146). Juuri tästä valinnasta jäsenkategoria-analyysi ja diskurssi-analyysi ovat kiinnostuneita.

Kuva 3.3

Kategorian ja diskurssin suhdetta selventää kategorisoinnin käsite. Luokittelua tehdään Järviluoman ja Roivaisen mukaan (1997) kahdella eri tasolla. Jäsenkategoria on selkeä, helposti tunnistettava ryhmä. Esimerkiksi humanistit, insinöörit ja yksinhuoltajat muodostavat jäsenkategorian, joka on kulttuurisesti tunnistettavissa ja jolla on kulttuurisidonnainen merkitys. Ryhmät ja ryhmien jäsenet ovat olemassa kielenkäytön ulkopuolella, mutta yhdeksi ryhmäksi ne luodaan nimenomaan kielenkäytön kautta eli silloin, kun niistä puhutaan ja niistä käytetään tiettyä sanaa. Kun jostain joukosta puhutaan humanisteina, se samalla kuvaa ja merkityksellistää tätä joukkoa.

Jäsenkategorisointi ei puolestaan ole yhtä selkeää. Kullakin jäsenkategorialla on omia diskursseja, joiden puitteissa niistä puhutaan tietyllä tavalla. Nämä tietyt puhunnan tavat tuovat esille tiettyjä adjektiiveja ja toimintoja. Jäsenkategorisointi on siis tyyppien tilannesidonnaista ja diskursiivista rakentamista. Jäsenkategorisointi on kontekstuaalinen ja tilanteinen tapa, jolla ryhmästä puhutaan eli se maalaa esiin diskursseja jostain ryhmästä.

Tässä kohtaa jäsenkategorisointi ja diskurssi yhtyvät. Jäsenkategorisointi on siis tyyppien tilannesidonnaista rakentamista (Järviluoma & Roivainen 1997). Jäsenkategorian kuvaukseen vaikuttavat vuorovaikutustilanne ja konteksti. Esimerkiksi humanisteista on olemassa työtön humanisti -diskurssi ja sivistynyt humanisti -diskurssi. Näihin puhunnan tapoihin liittyy toisistaan poikkeavia adjektiiveja ja toimintoja. Nämä ovat kuitenkin myös spesifejä alakategorisointeja tietystä ryhmästä. Jäsenkategoria *humanistit* saa siis eri diskurssien puitteissa erilaisia jäsenkategorisointeja: humanisti voidaan kuvata sivistyneeksi mutta tietyssä tilanteessa myös työttömäksi. Työtön humanisti -kategorisointiin liittyy toisenlaisia toimintoja kuin sivistynyt humanisti -kategorisointiin. Kuten jo totesin, työttömään humanistiin liitetään sellaisia kuvauksia kuin *turha* ja *köyhä*. Sivistynyt humanisti puolestaan lukee *Saussuren kielianalyysyjä* ja *osaa kieliä*. Nämä kaikki kategorisoinnit voivat esiintyä ja esiintyvätkin samassa keskustelussa.

Koska luokittelut syntyvät vuorovaikutustilanteissa, diskurssien tavoin myös kategorisoinnit muuttuvat tilanteisesti. Kun niistä puhutaan, ovat ne voimakkaasti diskurssiin sidottuja. Tilanne tekee tietystä kategorisoinnista olennaisen tavan kuvata muita ja itseä. Tilanne vaikuttaa myös paitsi yksilön myös yksittäisen ryhmän luonnehdintaan. Humanisti on esimerkiksi erilaisissa kielenkäyttötilanteissa diskurssista riippuen kuvattu työttömäksi, akateemiseksi tai teknisesti lahjattomaksi. Koska kategorisoinnit kytkeytyvät tiettyyn diskurssiin, liittyy erilaisiin ryhmiin ja kategorioihin oma kielioppinsa: ryhmään liitetään tiettyjä kuvaamisen tapoja, piirteitä ja toimintoja. Kategoriat ovat kytköksissä niihin attribuutteihin ja predikaatteihin, jotka ovat diskurssille mahdollisia.

3.6 Jäsenkategorisointi analyysin ja tulkinnan välineenä

Analysoin aineistostani sitä, millainen on humanistin identiteetti. Identiteetistä pyrin saamaan otteen käyttämällä positioinnin käsitettä ja jäsenkategoria-analyysia, jonka mukaan ihmiset siis tekevät jatkuvasti luokitteluja ja määrittelyjä kieltä käyttäessään. Tarkastelen aineistossani sitä, miten keskustelun osallistajat kirjoittavat näkyviin jäsenyyttään humanisteihin ja mitä osallistajat itseään, toisia humanisteja ja ryhmään kuulumattomia kuvaamalla tuovat esille itsestään ja humanisteista. Tutkin sitä, millaisia piirteitä korostamalla kirjoittajat tuottavat jakoja humanisteihin ja ei-humanisteihin ja miten kirjoittajat puhuvat itsestään humanisteina.

Pureudun analyysissäni niihin kielenkäytön tapoihin, joita jäsenkategoria-analyysissa on tyyppillisesti käsitelty. Olen jaotellut analyysini näiden työkalujen ja käsitteiden mukaisesti.

Erilaisiin ryhmiin ja kategorioihin voi nähdä liittyvän oman kielioppinsa, eli tietyt kuvaamisen tavat ja diskurssit kantavat mukanaan tiettyjä ihmisryhmiä ja toisinpäin (Nikander 2010, 245). Aineistoa tarkastelemalla pohdin, mitkä ovat tyypillisimmät humanisteja koskevat jäsenkategorisoinnit ja diskurssit, eli millaisena humanisti tavallisimmin esiintyy. Analyysini eräänlainen kivijalka rakentuu kahdesta tyypillisimmästä tavasta kuvata humanistia: humanisti työttömänä ja työllistyvänä. Tarkastelen, miten näitä kategorisointeja rakennetaan sanavallinnoilla ja lauserakenteilla. Tutkin tarkkaan, miten humanisti tuo identiteettiään ja jäsenyytensä esille semantiikan, syntaksin ja morfeemien tasolla. Näiden kahden kategorisoinnin kohdalla huomaa selkeästi, miten diskurssin ja kategorisoinnin käsitteet leikkaavat toisiaan. Näin olen käsitellyt kategorisointeja kriittisen diskurssintutkimuksen keinoin. Kielenkäytön mikro-tason pyrin liittämään sosiaalisen ja kulttuurisen kontekstin makrotasoon. Pohdin jokaisen lingvistisen piirteen kohdalla, mitä se tarkoittaa humanistien identiteetin kannalta ja mitä se puolestaan kertoo heidän yhteiskunnallisesta asemastaan.

Näiden pääkategorisointien ohjaamana pureudun tarkemmin jäsenkategoria-analyysin keinoin kontrastipareihin, eli tutkin, millaisille ryhmille humanistit ovat vastakohta ja mitä tämä eronteko tuo esille humanisteista. Lisäksi otan useaan otteeseen esille, millaisia piirteitä ja toimintoja humanisteihin liitetään. Usein myös tietyt vastuut ja velvollisuudet ovat kytköksissä ihmisryhmiin, ja näin näitä velvoitteita tutkimalla saa selville, mitä humanistit itse ajattelevat asemastaan ja piirteistään. Kannan analyysissäni mukana myös position käsitettä, koska se on oiva työkalu keskustelijan oman asenteen tarkasteluun. Se, mitä humanisti itse ajattelee jäsenyydestään, työttömän humanistin kategorisoinnista tai humanistin taidoista ja piirteistä, tuo tehokkaasti esille humanistien identiteettiä.

4 ANALYYSI

Aineistosta nousee esille vahvimpana työttömän ja turhan humanistin jäsenkategorisointi. Humanisteihin liittyvät piirteet, toiminnot ja kontrastiparit korostavat ennen kaikkea humanistin työttömyyttä ja opintojen turhuutta. Keskusteluketjujen viestit tuovat esiin lähes poikkeuksetta tämänkaltaisen humanistin. Monet keskustelijat ovat joko jo vaihtaneet tai vaihtamassa alaa ja arvostelevat sekä humanistin työnäkymiä että opintoja. Keskusteluun osallistuu myös nykyisiä humanisteja, mutta vaikka kirjoittajat itse kokisivatkin työllistyvänsä ja olevansa hyödyllisiä, kantavat he kuitenkin jollain tavalla mukanaan tätä työtöntä ja turhaa humanistia esimerkiksi vahvistamalla toisenlaisen humanistin olemassaolon. Kirjoittajat siis asettavat itsensä suhteessa tähän työttömään ja turhaan humanistiin: joko he itse ovat jättäneet alanvaihdon myötä tällaisen identiteetin taakseen tai he hyväksyvät sen osana identiteettiään, mutta saattavat korostaa olevansa itse jotenkin erilaisia ja parempia.

Tämän havainnon pohjalta olen jakanut analyysini siten, että työttömän ja turhan humanistin jäsenkategorisointi on keskiössä. Käsittelen ensimmäisessä alaluvussa sitä, miten humanistin jäsenkategorisointia rakennetaan humanistien piirteiden, toimintojen, velvollisuuksien kuvauksella ja kontrastiparien avulla. Toisessa alaluvussani pureudun puolestaan siihen, miten humanistit itse poimivat tämän kategorisoinnin työttömästä ja turhasta humanistista, eli miten he positioivat itsensä suhteessa tähän valtakurssin mukaiseen jäsenkategorisointiin ja mitä he itse siitä ajattelevat.

Kutsun tätä humanistien kuvausta työttömäksi ja turhaksi nimenomaan jäsenkategorisoinniksi, mutta se voidaan nähdä myös diskurssina. Kuten mainitsin edellisessä luvussa, jäsenkategorisoinnit ja positiot kantavat tiettyjä diskursseja, mutta jäsenkategorisoinnit ovat mahdollisia vain tietyssä diskurssissa. Loppuluvussa tuon esille, miten tämä jäsenkategorisointi ja positio tuovat esille humanistien identiteettejä ja miten siihen heijastuu yhteiskunnalliset valtarakenteet.

4.1 Työttömän ja turhan humanistin jäsenkategorisointi

Humanisti työttömänä ja turhana on ehdottomasti keskustelujen väkevin jäsenkategorisointi, ja tähän kirjoittajat myös vahvasti ottavat kantaa. Monet kirjoittajat sijoittavat myös itsensä turhiksi humanisteiksi tai jotenkin muuten myötäilevät kategorisoinnin todenperäisyyttä. Jos jotkut kirjoittajat kategorisoivat humanistit turhiksi, he eivät useinkaan halua kuulua tai eivät

enää mielestään kuulu tähän joukkoon. Jos kirjoittajat taas kokevat kuuluvansa humanisteihin ja pitävät heitä turhina, he partikularisoinnin keinoin kuvaavat itseään jonkinlaisiksi erikoishumanisteiksi, jotka opiskelevat opettajiksi tai muuten työllistävään ammattiin. Joka tapauksessa humanisteihin itsensä lukevat tuntevat ristiriitaa, jota purkavat syyttämällä muita siitä, ettei hän kelpaa tai siitä, että hänet on jollain tavalla huijattu hakeutumaan alalle. Tuon aluksi yleisemmin esille, millaisia piirteitä, toimintoja ja kontrastipareja humanisteihin liitetään, minkä jälkeen perehdyn tarkemmin siihen, miten kirjoittajat rakentavat työttömän ja turhan humanistin jäsenkategorisointia.

4.1.1 Humanisteihin liitettävät piirteet ja toiminta

Ryhmän jäsenet kuvaavat jo arkisessa puheessaan tavallisesti itseään, muita ryhmän jäseniä sekä ryhmän ulkopuolisia. Näitä piirteitä ja ryhmiin liitettäviä toimintoja tarkastelemalla saa tietoa siitä, millaisina humanistit itse pitävät itseään suhteessa muihin tai miten kokevat muiden ajattelevan heistä. Pääasiassa keskustelufoorumeille viestejä ovat laittaneet humanistit, mutta keskusteluun on osallistunut myös muutamia ulkopuolisia. Alla olevissa viesteissä on näkyvissä oletettavasti ne tyypillisimmät tavat kuvata humanisteja ja heidän piirteitään. Humanistikuvauksia leimaa negatiivisuus ja ennakko-oletukset työttömyydestä. Lisäksi humanistien opintojen hyödyllisyyttä kyseenalaistetaan.

- 3) **Typeriä köyhiä haihattelijoita** taitavat humanistit enimmäkseen olla ja ennen kaikkea katkeria omista vääristä valinnoistaan - no, sehän on sinänsä ymmärrettävää, kun on opittu "ajattelemaan" ja loputtomiin vatvomaan syy-yhteyksiä; syyllisiä omaan mitättömyyteenkin sitten löytyy - varsinkin niistä ihmisistä, jotka pärjäävät ihan oikeasti elämässään. (RR8900)
- 4) Todella monet humanistit (opettajat ovat ennen kaikkea kasvatustieteilijöitä tai ainakin kasvattajia, eivät "varsinaisia" humanisteja) ovat töissä lähinnä siksi, että näkevät siellä kavereitaan tai etteivät "joutuisi" **bossun luukulle**; moni kyllä ihan vapaaehtoisesti ja mielellään käyttää tuota jälkimmäistäkin. – – **Työ ja humanismi vain eivät kovin vahvasti kuulu samaan yhtälöön.** (kkkkk82828)
- 5) Ei tämä oppiaineeni nyt pahimmasta päästä ole, enkä haluaisi tulla niputetuksi samaan sakkiiin **näiden taivaanrannanmaalarien kanssa.** (kghvjcv)

Poiminnan 3 kirjoittaja puhuu humanistien sivistyksestä alentavaan sävyyn: hän kuvaa heitä *haihattelijoiksi* ja on laittanut *ajatella*-verbinkin lainausmerkkien sisään. Humanistien opiskelu on pelkkää *syy-yhteyksien vatvomista*, eivätkä *typerät* humanistit pärjää oikeasti elämässään, minkä vuoksi he ovat katkeria. Humanistinen ala on väärä valinta. Esimerkin 4 kirjoittaja puolestaan ei pidä opettajia – niitä oikeasti työllistyviä – oikeina humanisteina, ja hekin

ovat hänen mielestään siellä sosiaalisista syistä eikä kutsumuksen vuoksi. Lisäksi kirjoittaja kuvaa humanisteja sosiaalitoimiston jopa vapaaehtoisiksi asiakkaiksi ja kyseenalaistaa lainausmerkeillä jopa sen, että humanisti voisi moiseen tilanteeseen tahtomattaan joutua. Hänen mukaansa on olemassa kuin luonnonlaki, jonka vuoksi työ ja humanismi eivät sovi yhteen. Poiminnan 5 kirjoittaja taas on yhteiskuntatieteilijä ja tuo esille alansa huonon työllisyyden. Kun hän sanoo, ettei hänen oma alansa ole *pahimmasta päästä*, hän antaa ymmärtää, että humanistiset alat puolestaan olisivat. Hänen mukaansa humanistit ovat *taivaanrannanmaalareita* eli epärealistisia haaveilijoita, eikä hän halua kuulua heihin. Näihin viesteihin kiteytyy tietynlainen jäsenkategorisointi humanisteista mahdollisista asioista uneksivina työttöminä, köyhinä ja turhina yhteiskunnan eläteinä.

Muiden kuin humanistien tekemien kuvausten valossa on mielenkiintoista tarkastella sitä, miten humanistit reagoivat näihin muiden kuin humanistien tyrkyttämiin kategorisointeihin. Kummassakaan keskustelussa köyhän ja työttömän humanistikategorisoinnin vastustus ei ole kovin voimakasta. Tätä havainnollistavat esimerkiksi ne liitteet ja predikaatiivit, joita humanisteihin kuuluvat kirjoittajat itse liittävät humanisteihin. Jo nämä seuraavat poiminnat humanistien omista viesteistä heijastavat niitä piirteitä, joita muut ovat humanisteihin liittäneet:

- 6) On maailmassa muutakin kuin raha ja se, miten menestyt työelämässä. Se vain tuntuu unohtuneen täysin nyky-yhteiskunnassa, joka muuttuu vuosi vuodelta individualisemmaksi ja roikkuu markkinatalouden hihnassa kuin hirtetty kettu. Jne. jne., se tavallinen, miten nyt **tällaisten vässykkähippien** pitäisikään arvostella yhteiskunnan puutteita. – – Eivät kaikki filosofit usko olevansa tulevia Kanteja tai **humanistiretkut** kuvittele valmistuvansa huippututkijoiksi – – (ei kukaan)
- 7) En tee työkseni mitään, vaan olen työtön **luuserihumanisti**. Haa-ha. Kyllä kannatti 9 vuotta opiskella. (Loozah)
- 8) Minä nyt vain olen tällainen **epäkäytännöllinen maailmaasyleilevä hörhö:** (en tunnusta ainakaan)

Humanistit kuvaava itseään ja muita humanisteja *hipeiksi*, *hörhöiksi*, *retkuiksi* ja *luusereiksi*, ja näin asettavat humanisteille hyvin alhaisen yhteiskunnallisen statuksen ja vertaavat humanisteja eräänlaisiin yleisesti työtä vieroksuvina tai ainakin työttöminä laitapuolen kulkijoina pidettyihin ryhmiin. Viestissä numero 6 kirjoittaja kuvaa itseään ja muita ryhmänsä jäseniä *vässykkähipeiksi*, joiden asema on hänen mukaansa niin alhainen, ettei heillä edes ole oikeutta arvostella yhteiskuntaa. Kirjoittaja liittää humanisteihin sanan *retku*, jota voi pitää sosiaalipummin ja yhteiskunnan siipeilijän synonyymina. Tässä humanisti siis itse rakentaa samantyyppistä jäsenkategorisointia kuin viestin numero 4 kirjoittaja. Kirjoittaja nimeltä ”Loozah” liittää itseensä ja humanisteihin sanan *luuseri*, ja nimimerkki ”en tunnusta ainakaan” kuvaa itse-

ään ja samalla muita alan valinneita *epäkäytännöllisiksi, maailmaa syleileviksi hörhöiksi*. Nämä kuvaukset heijastavat myös esimerkkien 3, 4 ja 5 muodostamaa humanistikuvaa. Kirjoittajat pitävät itsekin humanisteja mitättöminä taivaanrannanmaalareina.

Myös humanistien sivistystä ja älykkyyttä kyseenalaistetaan esimerkin 3 tavoin. Lisäksi humanistien motiivia opiskella perustellaan sosiaalisilla syillä kuten esimerkissä 4.

- 9) Lisäksi humanistisessa tiedekunnassa (muista en tiedä) opiskelee valtavasti **pässejä**, joita ei milloinkaan olisi pitänyt päästää yliopistoon. (väärä valinta)
- 10) Jos ajatellaan humanisteja, niin iso osa on **naispuolisia bilettäjätyyppejä**, jotka opiskelevat yliopistossa vain, koska se on heidän **sosiaaliseen lokeroonsa sopivaa**. (humanisti ope)

Esimerkissä 9 käytetty sana *pässä* leimaa humanistit tyhmiksi. Esimerkissä 10 humanistien oletetaan olevan ennen kaikkea naisia, jotka hakevat alavalinnallaan vain tietynlaista vapaa-ajan viettoa ja sosiaalista statusta. Kirjoittajien mukaan humanistit eivät siis koe niinkään kutsusta alalle, he eivät ole päässeet yliopistoon varsinaisesti suurilla älynlahjoillaan tai opiskele saadakseen hengenravintoa.

Humanisteja ei myöskään kuvata järin aktiivisiksi toimijoiksi, mikä käy ilmi seuraavista viesteistä. Heihin liitetään melko passiivisia ja introverteja piirteitä, jotka tuovat mieleen tämän ulkopuolisten kuvaaman humanistin: haihattelevan ja työttömän taivaanrannanmaalarin.

- 11) Mutta miksi **luetuttaa** ihmisillä kaikenlaista **shaibaa**, jota ei työelämässä kukaan tarvitse? Eikö se ole aikamoista resurssien haaskausta? Ja kyllähän opinto-oppaissa **luvattiin** vaikka minkälaista hommaa minunkin pääaineestani valmistuville. (ex-humanisti)
- 12) Tiedän helkkarin monta humanistia jotka ovat äärimmäisen päteviä alallaan, luonteeltaan ja moraaliltaan erinomaisia tyyppejä mutta valitettavasti **hiljaisia ja arkoja** minkä johdosta **räpätätit ja sedät** vievät heiltä työpaikat. (Kuihki)
- 13) Humanisteja koulutetaan liikaa ja opiskelijavalinnassakin voitaisiin panostaa mm. **ryhmätyö ja sosiaalisten taitojen kartottamiseen**, ikävä kyllä tällä hetkellä joukkoon pääsee juuri tuollaisia **sarkastisia kuspäitä** (Kypsyttää)

Esimerkissä 11 humanistit ovat jonkinlaisia passiivisia *luetuttamisen* kohteita, joille on luvattu töitä. Kirjoittajan mukaan jokin muu taho on vastuussa siitä, että humanistit opiskelevat alaa, jota kukaan ei tarvitse työelämässä. Tämän vuoksi humanisti joutuu pettymään töitä haikiessaan. ”Ex-humanisti” lisäksi kuvaa humanisteja sellaisiksi, joilla luetutetaan *shaibaksi* kuvaamaansa turhaa tietoa. Esimerkissä 12 nimimerkki ”Kuihki” kuvaa humanisteja *päteviksi* ja *erinomaisiksi tyypeiksi* mutta *hiljaisiksi* ja *aroksi*. Tämän introverttiuden vuoksi humanistit eivät saa töitä, kun taas muiden alojen edustajat ovat *räpätätejä*. Sanan voi ajatella olevan

negatiivisesti varautunut, mutta tässä yhteydessä sen voi mieltää positiiviseksi ominaisuudeksi, jonka avulla saa töitä. Tätä piirrettä humanisteilla ei kuitenkaan ole. Myös nimimerkki ”Kypsyttää” toivoisi, että humanistit pääsisivät kehittämään ryhmätyö- ja sosiaalisia taitojaan, ja vihjaa näin, ettei humanisteilla olisi näitä taitoja jo riittävästi. Nimimerkki ”Kypsyttää” haukkuu toista kirjoittajaa erään ivallisen viestin vuoksi *sarkastiseksi kuspääksi* ja samalla leimaa tällaisiksi myös muut humanistisen tiedekunnan opiskelijat.

Humanisteihin liitetään myös naiiviutta ja sinisilmäisyyttä. Seuraaville viesteille on yhteistä se, että kirjoittajat ovat joko itse uskoneet tai kokevat muiden uskovan humanistien menestykseen.

- 14) **Ajattelin tyhmänä**, että tuskin ihmisiä koulutetaan joka vuosi alalle, jolla ei ole töitä. Ja luinhan myös opinto-oppaasta hienoista työmahdollisuuksista, jotka minua valmistuttuani odottavat. Jälkeenpäin melkein naurattaa **oma sinisilmäisyyteni** :D (Ex-humanisti)
- 15) Vituttaa myös se, ettei missään koskaan tehty selväksi että työt saattavat olla kiven takana. Taisin itsekin olla **melko naiivi**. (Väärä valinta)
- 16) Eivät kaikki filosofit usko olevansa tulevia Kanteja tai humanistiretkut kuvittele valmistuvansa huippututkijoiksi, osa on vain puhtaasti luovuttanut ja yrittää olla onnellisia kun vielä voivat. Tosin ehkä suuruudenhulluudessaani erehdyn ja puhunkin vain omasta puolestani, suuri osa tästä nuoremmasta polvesta tuntuu **olevan typerän sinisilmäisiä** ja uskovan asioihin kuten "parempi tulevaisuus" tai "korkeasti kouluttautumalla saa työtä". – – Humanisti, loppuun asti. (ei kukaan)

Sekä esimerkin 14 ja 15 kirjoittajat ikään kuin väittävät tulleen huijatuiksi: humanistit ovat siis *sinisilmäisiä* ja *naiiveja*, kun tulevat alalle ja kaikenlisäksi uskovat työllistymiseensä. Esimerkissä 16 nimimerkki ”ei kukaan” leimaa nuoremman polven humanistit *typerän sinisilmäisiksi*, vaikka toteaakin viestinsä alussa, että osa humanisteista suhtautuu työllistymiseensä realistisemmin. Kirjoittajien mukaan humanisti on sinisilmäinen, jos uskoo omaan työllistymiseensä. Humanisti ei siis voi luottaa omaan työllistymiseensä ilman että häneen liitetään typeryyttä ja harkitsemattomuutta kuvaavia piirteitä. Työllistymiseen uskomisen ei siis ole realistista, koska humanistin työnsaanti on epänormaalia ja työttömyys puolestaan odotuksenmukaista. Näin jälleen viesteistä heijastuu muiden kuin humanistien kuvaama jäsenkategorisointi.

Humanistit esitetään keskustelussa myös valittavina ja ruikuttavina, kohtaloonsa lanistuneina, mikä heijastaa jälleen esimerkkiä 3, jossa humanisteihin kuulumaton kuvasi humanisteja katkeriksi. Humanisteihin liitettävä toiminta on valittamista ja ruikuttamista.

- 17) "Humanisti" on vuosikymmeniä ollut haukkumasana, koska ne työllistymättömät hörhöt ovat **pitäneet hirveää meteliä asiasta**. – –Tapanani ei myöskään ole valittaa valinnois-

tani ja koulutuksestani, joten huomio kiinnittyy siihen, mitä osaan. Eipä ole ollut valittamista, koska osaava ja ahkera ihminen vaikka työllistää itsensä ennen kui **menee työkkäriin kohtalooan suremaan**. (Eipä niputeta)

- 18) – – **humanistit ruikuttavat, kun "eivät kelpaa mihinkään"** - ja välillä suorastaan nauttivat "kohtalostaan" Postin lajittelukeskuksessa tai marketin kassalla. Että kun mä oon vain tällainen humanisti. Miten niin "vain", jos ihminen helvetti soikoon **osaa vieraita kieliä, tuntee historiaa ja muutenkin on kohtalaisen sivistynyt jannu tai muija!**? Kyllä sellaista kannattaa hyödyntää. (Komppaan täysin)

Esimerkissä 17 kirjoittaja sanoo *niiden työllistymättömien hörhöjen* pitävän meteliä työllistymättömydestään ja *valittavan valinnoistaan*. Jälleen sana *hörhö* taikoo esiin sosiaalipummit, haihattelijat ja taivaanrannamaalarit. Hän myös toteaa humanistin *surevan kohtalooan* työvoimatoimistossa. Peräänkuuluttamalla osaamista ja ahkeruutta hän korostaa näiden olevan epätyypillisiä piirteitä ”hörhöhumanisteille”. Esimerkin 18 kirjoittaja sanoo myös humanistien *ruikuttavan* kohtalostaan ja puhuvan itsestään *vain humanistina*. Näin humanisteihin liittyvä toiminta on jälleen melko passiivista ja kielteissävyistä. Kun kirjoittaja tuo esille *Postin lajittelukeskuksessa* ja *marketin kassalla* työskentelyyn tyytymisen, hän myös kuvaa humanisteja luovuttajiksi. Hyödyttömän humanistin mielikuvaa hän haluaa kuitenkin kyseenalaistaa liittämällä humanistille toisenlaista toimintaa: hänen mukaansa humanisti *osaa kieliä, tuntee historiaa* ja *on sivistynyt*. Kirjoittajan on siis tarkoitus havahduttaa lukijat siihen ongelmaan, että humanisteihin liittyvä toiminta on passiivista valittamista, luovuttamista ja omaan asemaansa tyytymistä, vaikka heillä oikeasti on yhteiskuntaa hyödyttäviä taitoja ja osaamista. Tämä sekä vahvistaa humanistin kategorisointia haihattelevaksi, työttömäksi taivaanrannamaalariksi että kyseenalaistaa sitä.

4.1.2 Humanistien kontrastiparit

Sitä, millaisia humanistit ovat, tuodaan keskustelussa esille huomattavan paljon kontrastiparien kautta. Tuomalla humanistit jonkun toisen ryhmän vastakohtaksi suljetaan heiltä pois tiettyjä piirteitä ja toimintoja, jolloin toiset vastakohtaiset piirteet puolestaan korostuvat. Tätä vastakkainasettelua tehdään molemmissa viestiketjuissa koko keskustelun ajan.

Humanistit kuvataan kontrastipariksi erityisesti kaikelle käytännölliseksi, hyödylliseksi ja pragmaattiseksi mielletylle, kuten käy ilmi seuraavasta viestistä, jonka kirjoittaja ei tosin kuulu humanisteihin.

- 19) Itseäni suunnottomasti ahdistaisi tehdä jotakin, mitä en voisi perustella rationaalisin perustein järkeväksi ja merkitykselliseksi. (kkkkk82828)

Viestin 19 kirjoittaja moittiikin humanisteja siitä, etteivät he opiskele mitään järkevää ja merkityksellistä. Tällainen turhuuksien opiskelu on jopa ahdistavaa. Tätä muiden kuin humanistien tekemää luonnehdintaa humanistisesta alasta hyödyttömänä ja merkityksettömänä humanistit itsekin kuitenkin vahvistavat muun muassa seuraavissa viesteissä.

- 20) Kaupallisella alalla väsy, kun ei kiinnosta ja päätyy vaihtamaan humanistiselle alalle, joka **kiinnostaa enemmän, mutta työllistää huonommin.** (ex-tradenomi)
- 21) Yritin itsekin lukea "**jotain järkevää**" mutta ei kai se auta jos **ei vaan kiinnosta.** (Jenska)

Esimerkissä 20 kirjoittaja asettaa humanistisen alan vastakkain ammattikorkeakoulun ja kaupallisen alan kanssa. Tämä kontrastipari korostaa humanistin työttömyyttä, ja koska kaupallista alaa pidetään tässäkin keskusteluketjussa yleisesti hyödyllisenä alana, sysää sen mainitseminen humanistisen alan asteikon toiselle puolelle. Humanisti opiskelee omastakin mielestään jotain kaupallista alaa hyödyttömämpää ja heikommin työllistävää. Kuten esimerkissä 19, alavalinnan järkevyydestä puhuu myös kirjoittaja esimerkissä 21. Tämä sana on kuitenkin lainausmerkeissä, mikä antaa ymmärtää, ettei kirjoittaja itse kuitenkaan ajattelisi näin vaan enemmänkin puhuu vallitsevan diskurssin mukaisesti. Kirjoittaja tuntuu siis hieman ironisoivan vallitsevaa käsitystä muiden alojen järkevyydestä humanistisiin aloihin verrattuna. Kirjoittaja myös peräänkuuluttaa tällaisten järkevien alojen epäkiinnostavuutta ja näin esimerkin 20 tavoin liittää humanistiseen alaan adjektiivin kiinnostava. Kuitenkin viestistä paistaa tietynlainen velvollisuus opiskella järkevää alaa, mikä tulee ilmi *mutta*-konjunktioilla alkavasta lauseesta ja sen *ei kai se auta* -rakenteesta. Kirjoittaja siis opiskelisi *jotain järkevää*, jos häntä se vain kiinnostaisi. Hän siis pyrkii selittämään tätä huonompaa alavalintaansa sillä, ettei voi kiinnostuksen kohteilleen mitään. Tätä vaikutelmaa vahvistaa lauseen *vaan*-partikkeli.

Yliopisto-opinnoista humanististen alojen vastakohtiksi mielletään erityisesti kauppätiede ja oikeustiede. Humanisti asetetaan kontrastipariksi myös ammattikorkeakoululaiselle ja jopa ammattikoululaiselle. Kahta seuraavaa viestiä yhdistää se, että mainitut muut alat esitetään jollain tavalla parempina kuin humanistinen ala.

- 22) Oikeus- tai kauppätieteellisestä valmistuneille töitä on enemmän :) Totta on myös se, että näistä tiedekunnista valmistuneille on tarjottu **laadukkaampi ja haastavampi koulutus** kuin meille humanisteille, heillä on yleensä **vastuullisemmat työtehtävät ja siitä johtuen suurempi palkka.** (Jenska)
- 23) Ehdin tänä keväänä hakea oikeustieteelliseen, mutta pieleen meni. Olen valmis jo menemään **vaikka amikseen**, jos en nyt muuta keksi. (Väärä valinta)

Kun kirjoittajat asettavat oikeus- ja kauppätieteellisen alan ja ammattikoulun humanistisen alan kontrastipariksi, korostetaan näin jälleen humanistien työttömyyttä, köyhyyttä ja jopa

huonolaatuista koulutusta. Esimerkissä 23 kirjoittaja kyllä suhtautuu ammattikouluun alenta-
vastikin, mikä tulee ilmi lausumapartikkelina käytetystä *vaikka*-konjunktiosta (VISK § 792),
mutta kokee tilanteensa niin huonoksi, että arvottaa humanistisen alan ammattikoulunkin ala-
puolelle.

Humanisti, oli sitten valmistunut tai vielä opiskeleva, asetetaan monissa viesteissä
myös rikkaan tai hyvin toimeentulevan kontrastipariksi. Tämä käy ilmi esimerkiksi seuraavista
viesteistä.

- 24) Arvostan ja kunnioitan ihmisiä, jotka pystyvät **kestämään köyhyyttä sekä työttö-
myyttä** ja elämään epävarmuudessa pienillä tuloilla kutsumuksensa vuoksi, mutta
itse en halua / jaksa, vaan **haluan perusvarman, kohtalaisen hyvän toimeentulon**
-- (ent.humanisti)
- 25) Mikäli haluaa elää **porvarillista, aineellisesti mukavaa elämää**, niin humisalat
ovat keskimäärin surkea valinta. Näin se vain on. (taloushumanisti)
- 26) En haluaisi elää **köyhää ja epävarmaa elämää**, mutta eipä muuta tulevaisuudessa
näy. Kai pitäisi vain mennä lähiohitojakouluun ja hoitaa mukisematta vanhuksia,
ainakin töitä olisi ja **palkkaakin saa vähän enemmän** kuin sossun tuista jää kä-
teen. (ei kukaan)

Esimerkissä 24 entiseksi humanistiksi itseään nimittävä kuvaa humanisteja *köyhyyttä kestä-
viksi* ja *pienillä tuloilla eläviksi* sekä alaa väsyttäväksi (*itse en halua/jaksa*) ja kutsumusta
vaativaksi. *Mutta*-konjunktiolla alkavassa lauseessaan hän asettaa humanistisen alan *perus-
varmaa* ja *kohtalaisen hyvää toimeentuloa* tuovien alojen kontrastipariksi. Esimerkissä 25
”Taloushumanistikaan” ei miellä humanisteja *aineellisen mukavaa elämää* eläviksi, minkä
vuoksi on itse vaihtanut kauppatieteisiin. Humanistinen ala ei ole tie *porvarilliseen* elämään.
Esimerkissä 26 kirjoittaja puolestaan leimaa humanististen alojen tarjoavan *köyhää ja epä-
varmaa elämää*, minkä jälkeen hän rinnastaa humanistisen alan vanhuksien hoitamiseen ja
lähiohitoajan ammattiin. Vanhusten hoitaminen on hänen mukaansa rahallisesti kannattavam-
paa ja työllistävämpää kuin humanistinen ala, ja siksi siitä muodostuu humanistisen alan kont-
rastipari.

4.1.3 Humanistin ammatit esimerkkeinä sekä työllistymisestä että turhuudesta

Molemmissa keskusteluissa kysellään humanistien konkreettisten ammattien perään tai tuo-
daan muuten esille esimerkkejä ammateista, joihin humanistit ovat päätyneet. Seuraavissa
viesteissä on kuitenkin mielenkiintoista se, miten kirjoittajat ensin vahvistavat humanistin
työllistymistä luettelemalla humanistin mahdollisia ammatteja, mutta viestinsä lopussa he

riisuvat humanistilta pois tätä työllistymisen mahdollisuutta toteamalla, että humanistin on silti vaikea työllistyä. Näin läsnä on edelleen työllistymättömän humanistin kategorisointi.

- 27) Jos nyt lähdetään siitä että **opettajista** erittäin suuri osa on humanisteja (historia, äidinkieli, filosofia, uskonto, kielet) samoin kuin **toimittajista** melko suuri osa. — — Kauniit ja Rohkeat eivät käänny vielä ihan koneella suomeksi, **kääntäjinä tai käännösohjelman tekijöinä** toimivat humanistit. Lyhyesti sanottuna, humanisteja on aika monessa yhteiskunnan kannalta tarpeellisessa hommassa. Ikävä kyllä humanisteja koulutetaan **aivan liikaa tarpeeseen nähden** joten uraa alalla ei voi suositella kenellekään. (Kuihki)

Kirjoittaja aluksi kyseenalaistaa työttömän ja turhan humanistin kategorisointia luettelemalla ammatteja, joiden tarkoitus on tuoda esille humanistin tarpeellisuus ja osaaminen. Viimeisellä virkkeellään hän kuitenkin taikoo esiin työllistymättömän humanistin kategorian. Hän itsekin siis peräänkuuluttaa työllistymättömän humanistin kategorisointia, vaikka hän pehmentääkin kantaansa kommenttiadverbiaalilla *ikävä kyllä*, mikä ilmaisee sen, että tilanne on hänestä valitettava. Hän korostaa viestissään, että humanistin työttömyys ei johdu turhuudesta, vaan syytä tähän on humanistista itsestään riippumaton liikakoulutus. Toisaalta hän kuitenkin mainitsee, että humanisteja on liikaa *tarpeeseen nähden*, ja antaa näin ymmärtää, että humanisteja ei siis kuitenkaan tarvita.

Viestin 27 kirjoittajan kanssa samoin ajattelee nimimerkki ”Jenska”. Hänen viestinsä rakentuu hyvin samalla tavalla.

- 28) Kieli pääaineena valmistuneita kavereitani on töissä **paitsi opettajina, myös maistraatissa, ministeriössä, kunnan virassa, tutkimuslaitoksessa, korkeakoulussa**. Monet ilman työkokemusta valmistuneet eivät vain tunnu uskaltavan hakea "oikeita" töitä, kun itseluottamus ei riitä. Näin siis ongelma ruokkii toista ongelmaa. **Näitä tapauksia on omassa kaveripiirissä enemmän kuin omalle alalle työllistyneitä**. (Jenska)

Ensimmäisen virkkeen tarkoitus on osoittaa, että humanisti voi työllistyä arvokkaaltakin kuulostaviin paikkoihin. Tämä humanistien statuksen nosto kuitenkin vesittyy, sillä kirjoittaja toteaa, että työllistymättömiä ja *ei-oikeita* eli *vääriä töitä* tekeviä on enemmän kuin työllistyneitä. Lisäksi kirjoittaja liittää humanistiin jälleen yhden negatiivisen piirteen: humanisti ei uskalla hakea oikeita töitä, joita ilmeisesti tehdään viestin ensimmäisessä lauseessa luetelluissa työpaikoissa.

Keskusteluissa tuodaan usein esille opettajuus esimerkkinä humanistien hyvästä työllistymisestä. Sekin on kuitenkin yksi tapa kategorisoida joko yleisesti kaikki humanistit tai tarkemmin jotkut muunlaiset humanistit työttömiksi ja turhaa opiskelleiksi, mikä käy ilmi seuraavasta viestistä.

- 29) Minulla on kaksi tuttua, jotka ovat opiskelleet historiaa. Toinen on **toimittajana** ja toinen **projektiassistentti**. Eli voi löytyä muutakin kuin open töitä, mutta työllistyminen on **vaikeaa tosiaankin**. (oikeissa töissä)

Kirjoittaja viittaa viestissään aiempaan keskusteluun siitä, että humanistin kannattaisi valmistua vain opettajaksi, koska opettajilla on töitä. Nämä ammattinimikkeet mainitsemalla hän pyrkii vakuuttamaan muut siitä, että myös muunlaisia töitä *voi* olla tarjolla. Hän kuitenkin edellisten esimerkkien tapaan *mutta*-lauseellaan ja *tosiaankin*-adverbilla asettaa erityisesti ilman opettajan pätevyyttä valmistuneet humanistit työttömien kategoriaan ja samalla itsensä tämän kategorian puoltajaksi.

Seuraavat kirjoittajat suhtautuvat väheksyvämmin ilman pedagogisia opintoja valmistuviin, jotka ovat niitä toisia, työttömiä ja köyhiä humanisteja.

- 30) minulle **ei tulisi mieleenkään** valmistua filosofian maisteriksi suorittamatta opettajan pedagogisia.. **opettajapula tulee olemaan hirveä** pian, ja varmasti työllistyy!! (zeron)
- 31) Vaikka tekisi kuinka loistavan gradun tai saisi pelkkiä viitotia, niin jos työmarkkinat ovat alan suhteen jäissä, **eikä ole ottanut esim. edes opettajan pedagogisia** opintoja pakettiin mukaan, koska on varma urastaan tulevaisuuden suurena tieteenekijänä ja ajattelijana, niin **pahassa pulassa** on. (ent.humanisti)

Esimerkissä 30 kirjoittaja tuo vahvasti esille positionsa käyttämällä ensimmäistä persoonaa ja *tulla mieleen* -verbi-idiomia (VISK § 458). Ilman opettajan pedagogisia opintoja filosofian maisteriksi valmistuminen on hänen mukaansa jotain niin typerää, ettei se tulisi hänelle itselleen mieleenkään. Tämä *tulla mieleen* -idiomi nimenomaan tuo esiin sen, että kirjoittaja pitää muita kuin opettajaksi valmistuvia typerinä ja työttöminä. Hän vahvistaa käsitystään opettajan ammatin kannattavuudesta adverbilla *varmasti* ja tuplahuutomerkeillä sekä viittaamalla opettajien tarpeeseen *pula*-sanalla. Kirjoittaja esimerkissä 31 puolestaan käyttää samaa sanaa ja luonnehtii humanistin työllisyysnäkyviä ilman opettajan pedagogisia opintoja *pahaksi pulaksi*. Kirjoittaja myös kuvaa muita kuin opettajaksi valmistuvia humanisteja ironisesti *suuriksi tieteenekijöiksi ja ajattelijoiksi*. Ironiseksi ilmaukset tekee se, että kirjoittaja aikaisemmin toteaa, ettei hyvä koulumenestys eli laadukas ajattelu ja tieteen tekeminen auta, jos töitä ei ole.

Useille kirjoittajille eivät kuitenkaan edes aineenopettajat kelpaa todisteiksi humanistien hyvästä työllistymisestä tai edes hyödyllisyydestä. Seuraavat kirjoittajat asettavat opettajaksi opiskelleet humanistit pois jalustaltaan samalle tasolle muiden humanistien kanssa. Aineenopettajatkin ovat siis heidän mukaansa työttömiä ja turhia.

- 32) Ajat nyt vain ovat semmoiset, että Suomessa **ei ole aineenopettajista pulaa**, sanovat jotkut tahot, mitä sanovat... mutta **pätkäpiiperrysopeettajia** on tässä maassa

hirmuisesti. Tiedän mistä puhun, koska itse kuulun niihin pätkäpiipertajiin, vaikka muuta haluaisin. (Kyllä se kuule opettajillakin)

- 33) Loistavasti? Enpä nyt sanoisi, että **edes aineenopet työllistyisivät** loistavasti. Jokunen humanisti tietysti **voi saada onnenpotkun** ja päästä mukaviin ja mielekkäisiin hommiin. (Ex-humanisti)
- 34) En halua opettajaksi. Kaikki vain eivät halua ;) Minulla siis oli pääaineena eräs kieli ja kaikki aina olettivat, että minusta tulee kieltenope. Vaan ei tullut. En opiskellut vuosikausia siksi, että voisin vuodesta toiseen opettaa, kuinka sanotaan "hauska tutustua" ja viikonpäivät... (Ex-humanisti)

Esimerkissä 32 sijaisopettajiin myös itsensä laskeva kirjoittaja liittää opettajiinkin *pätkäpiiperrys*-etuliitteen. Hän siis positioi myös opettajat *piipertämään* sijaisuuksissa eli tekemään jotain toisarvoista ja tehotonta, jolla ei ole kunnon päämäärää. Näin opettajat kuuluvat hänen mielestään muiden humanistien tavoin siihen samaan turhien työttömien kastiin.

Esimerkeissä 33 ja 34 jo tuttu kirjoittaja "Ex-humanisti" kyseenalaistaa opettajien hyvän työllistymisen mutta myös sen, että opettaja tekisi työssään jotain merkityksellistä. Viestissä 33 hän toteaa, että mikäli humanisti – opettaja tai ei – onnistuu saamaan töitä, on kyse aina erikoisesta onnenpotkusta eikä mistään normaalista toiminnasta. Humanistin työllistymisen epätodennäköisyyttä tehostaa vielä modaalinen verbi voida. Viestissä 34 hän kiteyttää vieraan kielen opettajuuden olevan ainoastaan sitä, että opettaa vuodesta toiseen jotain sellaista, josta ei keskustelutilanteessa edes ole kovinkaan suurta hyötyä. Esimerkit "*hauska tutustua*" -*sanonnan* ja *viikonpäivien* opettelusta ovat väheksyviä, koska ne antavat ymmärtää, että opettaminen olisi pelkästään tätä.

4.1.4 Humanistien velvollisuudet

Jäsenkategorioita on mahdollista tunnistaa myös sen mukaan, millaisia velvoitteita ja vastuita eri ryhmille asetetaan. Päällimmäisenä molemmissa viestiketjuissa korostetaan humanistin velvollisuutta työllistyä. Työllistymistä pidetään jonkinlaisena kunnon kansalaisen merkinä ja oikeutuksena opiskella alaa. Seuraavassa viestissä kirjoittaja jopa haukkuu työllistymisvelvollisuutensa laiminlyöneitä:

- 35) Tiedekunnasta löytyy hyvin laaja kirjo aloja laidasta laitaan. Toisilta niistä työllistyy surkeasti, toisilta loistavasti. Se on valintakysymys, **ja vain pässi ei ota selville** oman alansa työllisyysnäkyviä ennen valintaa. (fghfghfgh)

Kirjoittaja nimittää *pässeiksi* eli tyhmiksi juuri heitä, jotka eivät ota työllistymisnäkyviä selville ennen valintaa. Moni keskusteluun osallistuja katu huonosti työllistävää valintaansa, joten on melko ilmeistä, että hän viittaa *pässi*-sanalla nimenomaan heihin, jotka ovat valinneet

hänen mielestään väärin eli sen alan, jolla työllistyy surkeasti. Kirjoittajan mukaan humanistilla on velvollisuus valita työllistävä ala, sillä muuten humanisti leimautuu typeryukseksi.

Nimimerkki ”sh” on puolestaan esimerkki siitä, miten humanistit myös itse valmistautuvat ”fghfghfgh”-nimimerkin kaltaisiin kommentteihin huonosta valinnasta.

- 36) Itsekin hain yleistä kirjallisuustiedettä opiskelemaan. Toisaalta valmistuin juuri sairaanhoitajaksi, joten työllistyminen ei tule olemaan minulle ongelma. **Ehkä siksi luinkin ensin itselleni "oikean ammatin"** että saan sitten sen turvin haahuilla rauhassa yliopistolla. (sh)

Kirjoittaja ensin kertoo hakeneensa kirjallisuustiedettä, mutta puolusteleekin valintaansa sillä, että on hoitanut jo tämän työllistymisvelvollisuutensa suorittamalla sairaanhoitajan tutkinnon. Hän on sijoittanut sanaparin *oikean ammatin* lainausmerkkeihin, minkä vuoksi hän osin vaikuttaa kyseenalaistavan tämän käsityksen sairaanhoitajan ammatin paremmuudesta. Kuitenkin tämä sanapari kantaa mukanaan työllistymisen velvollisuutta: humanistinen ala on se väärä ammatti, jossa ”haahuillaan”, ja tämän vuoksi on tärkeää, että kirjoittaja on suorittanut tämän kansalaisvelvollisuutensa jollakin muulla alalla.

Jo kontrastipariluvussa tutuksi tulleessa seuraavassa viestissä kirjoittaja pohtii sitä, mitä *pitäisi* tehdä sen sijaan, että eläisi epävarmaa elämää humanistina.

- 37) Kai pitäisi vain mennä **lähihoitajakouluun ja hoitaa mukisematta vanhuksia**, ainakin töitä olisi ja palkkaakin saa vähän enemmän kuin sossun tuista jää käteen. (ei kukaan)

Hänen mukaansa lähihoitajana oleminen ja vanhusten hoitaminen *mukisematta* olisi velvollisuutensa täyttämistä toisin kuin humanistisella alalla jatkaminen. Juuri sana *mukisematta* vahvistaa mielikuvaa siitä, että humanistin tulisi vain tehdä velvollisuutensa eli työllistyä valittamatta. Lisäksi sana kantaa mukanaan piirrettä, jonka mukaan humanistilla on tapana valittaa.

Jotta humanisti pärjäisi elämässä ja olisi oikeutettu olemaan humanisti, vaaditaan häneltä tiettyjä taitoja. Seuraava kirjoittaja peräänkuuluttaa viestissään ahkeruutta, osaamista sekä monipuolista opiskelua.

- 38) – – Jos olet vielä opiskelija, **luo tiukka katse aineyhdistelmäsi** ja mieti, millä voisit tehdä itsestäsi **palkkaamisen arvoisen työntekijän**. Vietä vaikka ylimääräinen vuosi opiskellen niitäkin asioita, joista et ole ”kiinnostunut”, jos tukikuukausia riittää. **Itse sinä itsestäsi olet vastuussa**. (eipä niputeta)

Kirjoittaja positioi itsensä voimakkaasti neuvonantajaksi ja ohjeistajaksi käyttämällä yleistävää toista persoonaa ja käskymuotoa. Humanistilla on itsellään vastuu tehdä itsestään *palkkaamisen arvoisen* (humanisti ei siis ole tätä automaattisesti), minkä kiteyttää varsinkin kirjoittajan viimeinen virke. Syy humanistin työllistymättömyyteen ei siis ole kenenkään muun

vaan humanistin itsensä. Lauseen velvoittavaa ja syyllistävääkin sanomaa vahvistaa jopa kahdesti esiintyvä *itse*-pronomini.

4.2 Työtön, turha humanisti ja minä itse

Viestiketjuissa mainitut piirteet, toiminnot, kontrastiparit ja velvollisuudet rakentavat kategorisointia, jonka mukaan humanisti on työllistymätön, osaamaton ja yhteiskunnalle turha. Identiteetin rakentumisen kannalta on merkittävää tutkia sitä, miten keskusteluun osallistujat itse suhtautuvat tähän jäsenkategorisointiin. Tarkastelen seuraavaksi kirjoittajien positiota tähän työttömään ja turhaan humanistiin.

4.2.1 Humanistien omia tarinoita työttömyydestä ja turhuudesta

Työttömän ja turhan humanistin jäsenkategorisointi esiintyy voimakkaana niissä viesteissä, joissa humanistit tarkemmin kertovat omista valinnoistaan ja syistä vaihtaa alaa. Keskusteluissa ”Ollaanko me humanistit turhia?” ja ”Mitä teette humanistit työksenne?” jo molempien keskusteluiden aloitusviestit ja otsikotkin kuvaavat humanistit ennen kaikkea työttöminä ja kyseenalaistavat humanistit työtä tekevinä. Aloitusviestien tarkempi analysointi on merkittävää myös siksi, että ne ohjaavat keskustelua tiettyyn suuntaan.

Seuraava poiminta on keskustelun ”Ollaanko me humanistit turhia?” aloitusviesti.

- 39) Ensin sitä käy lukion, menestyy historiassa ja kielissä ja kaikki opet ja opot ja kaverit ja vanhemmat tyrkyttää, että hae humanistiseen tiedekuntaan, se on sun juttu. Samalla kuitenkin on tietoinen siitä, että humanistiset alat **työllistävät huonosti**. Niinpä sitä hakee kaupalliselle alalle samaan aikaan, kun kaverit ja vanhemmat ihmettelevät, että mitä sinä sinne hait, historiastahan sinä olet kiinnostunut. Kaupallisella alalla väsy, kun ei kiinnosta ja päätyy vaihtamaan humanistiselle alalle, joka kiinnostaa enemmän, **mutta työllistää huonommin**. Nyt vanhemmat ja sukulaiset ja kaverit alkavat ihmetellä sitä, että mikä susta isona oikein tulee ja **eihän tuo ala työllistä**. On se peijooni, kun mikään ei kelpaa! (Ex-tradenomi)

Keskustelun ”Ollaanko me humanistit turhia?” otsikko manaa esille jäsenkategorisoinnin turhasta humanistista, ja tätä kategorisointia keskustelun aloittaja ”Ex-tradenomi” avaa aloitusviestissään. Hänen viestissään on myös paljon humanistien piirteiden ja toiminnan kuvausta. Humanisti on käynyt lukion ja menestynyt historiassa ja kielissä, eli humanisti on lahjakas ja hyvä koulussa. Kirjoittajan mukaan humanisti on kuitenkin henkilö, joka väsy *kaupallisella alalla*, eli toisin sanoen humanistille ei kaupallinen ala sovi. Humanistiin liittyvä toiminta

puolestaan on enimmäkseen *alalle hakemista* ja *alan vaihtamista*. Näin voisi väittää, että kirjoittajan mukaan humanistille on tyyppillistä ristiriidan tunne, tyytymättömyys ja pyrkimys olla jotain muuta.

Kirjoittaja korostaa humanistien vaikeaa työllistymistä jopa kolmessa virkkeessä. Rinastuskonjunktio *mutta* aloittaa lauseen, joka kertoo humanististen alojen toisen puolen: humanisti ei työllisty. Tämä tulee esille myös virkkeestä, jossa kirjoittaja tuo esille sukulaistensa ja kavereidensa position alavalintaa kohtaan. Positio syntyy lauseessa esiintyvistä toisen puheen referoinnista eli puhekielisen *sinä*-pronominin elatiivista *susta* ja sävypartikkeleista *oikein* ja *(ei)-hän*. Sävypartikkeleille on ominaista tuoda virkkeen perussanomana ohien erilaisia lisämerkityksiä. Poimitussa virkkeessä sävypartikkelit *oikein* ja *-hän* korostavat virkkeen negatiivista kaikua: *oikein*-partikkeli vahvistaa vähättelevää ja ihmettelevää sävyä, ja *hän*-partikkeli puolestaan tekee lauseen kiellosta voimakkaamman: ala ei todellakaan työllisty. (VISK § 821.)

Kirjoittajan oma positio käy vahvasti ilmi erityisesti viimeisestä virkkeestä. Ratkaisu, johon hän on päätenyt, ei miellytä muita. Hän vaikuttaisi itse hyväksyneen humanistiutensa, mikä käy ilmi jo hänen nimimerkistään, joka osoittaa, ettei hän enää ainakaan tradenomeihin kuulu. Hän kuitenkin kokee ongelmalliseksi sen, että valinta ei ole kyllin hyvä muille. Kirjoittaja on häivyttänyt itseään passiivisilla rakenteilla *sitä käy lukion, sitä hakee, päätyy vaihtamaan*. Tämä on mielenkiintoista sen valossa, että viestissä esiintyvät vanhemmat ja kaverit ovat toiminnaltaan aktiivisia: he *tyrkyttävät* ja *ihmettelevät*. Humanisti puolestaan on tämän ihmettelyn kohde. ”Ex-tradenomin” viesti tuntuu painottavan sitä, että humanisti aktiivisesti hakee ja pyrkii eri aloille, mutta siihen vaikuttaa merkittävästi toisten henkilöiden, vanhempien ja kavereiden, tarkastelun kohteena oleminen. Lisäksi affektiivinen verbialkuinen (VISK § 1386) *on se nyt peijooni* -lause tuo epätavallisen sanajärjestyksen korostamana ja *peijooni*-kirosanan avulla paremmin esiin kirjoittajan kannan eli sen, että hänen mielestään ainakaan humanistiksi päätyminen ei kelpaa ilmeisesti juuri näille vanhemmille ja kavereille. Koko ”Ex-tradenomin” tarve kirjoittaa kyseinen viesti kumpuaa turhautumisesta työllistymisen velvollisuuteen: kun ei työllisty, ei kelpaa. Ja koska humanisti ei työllisty, hän ei kelpaa. Tätä vahvistaa myös kirjoittajan koko ketjulle valitsema otsikko: koska humanisti ei työllisty, on hän turha.

Hyvin samanlaisia ajatuksia on myös ”Mitä teette humanistit työksenne?” -keskustelun aloittajalla. Nimimerkki ”Epätoivoinen humanisti” on skeptinen sen suhteen, onko humanistille olemassa muita kuin opettajan pätkätöitä.

- 40) jos ette ole opettajia, psykologeja tai muita joilla jokin tietty ammattipätevyys, niin **mitä ihmette teette työksenne?? olen saatanan kyllästynyt** näihin humanistin pätkäopetustoihin ym. jotka ei johda mihinkään. (Epätoivoinen humanisti)

Tätä hän tuo esille *niin mitä ihmettä teette työksenne* -lauseella, joka on esimerkki interrogaatiivimuotoisesta huudahduslauseesta. Näillä lauseilla puhuja ilmaisee suhtautumistaan puheenaiheeseen (VISK § 890). Erityisesti kiteytynyt lausekonstruktio *mitä ihmettä* vahvistaa kirjoittajan humanistien työllistymistä epäilevää ja jopa vähättelevä suhtautumista. Hän itse mainitsee työllistyneensä, mutta kertoo samalla, etteivät humanistin työt johda mihinkään. Oma epätoivoista tilannettaan hän vahvistaa sekä nimimerkillään että kirosanan vahvistamalla partisiipilla *saatanan kyllästynyt*. Jälleen tarve tällaisen viestin kirjoittamiseen tuntuu kumpuavan velvollisuudesta työllistyä ja menestyä. Töiden pitäisi johtaa johonkin, ehkä korkeampaan palkkaan tai vakituiseen työhön.

Nämä aloitusviestien kirjoittajat ohjaavat viesteillään ja otsikkovalinnoillaan keskustelua suuntaan, jossa etusijalla on työttömän ja turhan humanistin kategorisointi. Aineiston yksi merkittävimmistä työttömän ja turhan humanistin kategorisointia vahvistavista kirjoittajista on nimimerkki ”Ex-humanisti”. Hänelle kommentoidaan paljon, ja hän puolestaan vastaa jokaiseen viestiin puolustamalla vahvasti omaa näkökantaansa.

- 41) Minä taas **olen humanisti, mutta** hain lukemaan liiketaloutta :) En halua **jämähtää alipalkatuksi humanistiksi** loppuelämäkseni. Nyt alkaa riittää. No, sain sentään hankittua itselleni sujuvan kielitaidon ;) Petyin yliopisto-opintoihin. Opinnot olivat niin kaukana käytännön elämästä kuin olla voi. Tuntui, ettei ketään kiinnosta, työllistyykö ihmiset vai eivät. (Ex-humanisti)

- 42) Mutta miksi luetuttaa ihmisellä **kaikenlaista shaibaa, jota ei työelämässä kukaan tarvitse?** Eikö se ole aikamoista resurssien haaskausta? Ja kyllähän opinto-oppaissa luvattiin vaikka minkälaista hommaa minunkin pääaineestani valmistuville, Totuus iski itselläni kuitenkin vasten kasvoja, kun tuli oikeasti työnhaun aika. (Ex-humanisti)

Kirjoittaja tuo jo nimimerkillään esille jäsenyyttään, eli hän on entinen humanisti. On kuitenkin mielenkiintoista, että hän ensimmäisessä viestissään puhuu jäsenyydestään preesensissä: hän edelleen kokee kuuluvansa humanisteihin. Lauseen predikaatiivi *humanisti* saa kuitenkin lisäyksen *mutta*-rinnastuskonjunktioilla, jolla kirjoittaja tarkentaa positiotaan. Hän ei ole tavallinen humanisti vaan liiketaloutta opiskellut humanisti. Kirjoittaja jollain tapaa soutaa näiden jäsenyyksien välimaastossa: hänellä on humanistimenneisyys, jonka hän mieltää taakaksi ja turhaksi, mutta hän silti kokee sen jollain tavalla olevan osa itseään. ”Ex-humanisti” tekee kuitenkin sanavalinnoillaan selväksi pesäeronsa humanisteihin. Hän vahvistaa aloittaja ”Ex-tradenomin” kutsumaa kategorisointia liittämällä humanisti-sanaan *jämähtää*-verbin predikaatiivisen adverbialitädennyksen *alipalkattu*. (VISK § 474.) Vahva modaaliverbi (VISK §

1551) *haluta* ja deskriptiivinen verbi *jämähtää* näyttävät humanistina olon hyvin kielteisessä valossa: vaikka humanistina saa kielitaitoa, ei humanistin uralla etenemisen suunta ole kuitenkaan nouseva, vaan se on vain jämähtämistä. Viestissä numero 42 hän vielä kuvaa humanistien opintoja tarpeettomaksi *shaibaksi*, mikä vielä vahvistaa kirjoittajan kantaa humanistina oloon ja alan opintoihin hylkiväksi ja jopa halveksivaksi. Häntä kasvoihin iskenyt totuus on se, etteivät humanistiset opinnot anna minkäänlaisia edellytyksiä työllistymiseen, sillä humanistin taidoilla ei tee mitään.

“Ex-humanisti” kuvaa viesteissään myös runsaasti humanisteihin liittyviä piirteitä ja toimintoja. Ne kaikki heijastavat jo aikaisemmin esille tulleita piirteitä humanisteista köyhinä haihattelijoina.

43) Jos opiskelee omaksi iloksi, niin mikäs siinä. Minä haluaisin kuitenkin maksaa palkalla vuokrani ja ehkä joskus jopa ostaa itselleni jotakin. Tai käydä matkoilla... -- Voinhan minä tietysti hakea työhön, johon ei vaadita minkäänlaista koulutusta ja lukea Saussuren analyyseja kielen olemuksesta ennen nukkumaanmenoa... Tai no, ei kiitos. (Ex-humanisti)

44) Mutta senkus luet niitä pilipaliteoroita vuosi tolkulla. Tule sitten nauramaan, kun koittaa työnhaun aika. Silloin minulla on jo kaksi tutkintoa taskussa ;) (Ex-humanisti)

”Ex-humanisti” kuvaa humanisteja kyvyttömiksi maksamaan elinkustannuksiaan. Hänen mukaansa humanistit voivat päätyä töihin, joihin *ei vaadita koulutusta*, eli humanistin kouluttautuminen on turhaa. Lisäksi ”Ex-humanistin” sarkastinen kommentti *Saussuren analyysien lukemisesta* kiteyttää sen, mitä humanististen aineiden opiskelu hänen mielestään on ja miten hän itse suhtautuu humanistiopintoihin ja humanisteihin kuulumiseen. Saussuren mainitseminen toisaalta kuvaa humanistien sivistystä ja oppineisuutta, mutta rinnastamalla Saussuren kirjallisuuteen, jota luetaan *ennen nukkumaanmenoa*, hän samalla riisuu tätä arvokkuutta ja korostaa humanistien opintojen turhuutta. Humanistiopintoja voi opiskella vain omaksi ilokseen, ja sivistyneisyydellä pääsee hänen mukaansa vain töihin, joihin ei vaadita koulutusta. Omaa ex-jäsenyyttään ja erilaisuuttaan muihin verrattuna hän korostaa käyttämällä viestin 43 toisessa virkkeessä *minä*-pronominia ja sävypartikkeliä *kuitenkin*. Esimerkin 44 *pilipaliteoriat* kuuluvat hänen aiempien viestiensä kaltaiseen humanisteja haukkuvaan sanastoon. Hän vihjaa, että uudella tutkinnollaan hän pärjää työnhaussa paremmin kuin hänelle vastannut kirjoittaja, joka on hänen mukaansa vain opiskellut jotain turhaa aivan liian pitkään (*vuosi tolkulla*).

“Ex-humanisti” siis kyseenalaistaa sekä humanistin työllistymisen että humanistin opintojen hyödyllisyyden. Keskusteluissa on lukuisia tarinoita humanisteista, jotka ovat vaihtaneet tai vaihtamassa alaa. Syyt ovat hyvin samanlaiset kuin “Ex-humanistilla”. Seuraavissa kahdessa viestissä moititaan humanistien opintojen hyödyttömyyttä.

- 45) Humanistisia aineita on ihan mielenkiintoista lukea **lähinnä harrastuksena**. Itse luin aikoinani saksaa pääaineena mutta huomasin että **kieltä ei kannata lukea** koskaan pääaineena, ainoastaan sivuaineena. Työnantaja kiinnostaa ainoastaan millainen **käytännön kielitaito** sinulle on eurooppalaisella kieliasteikolla A1-C2. Pääaineena kannattaa lukea sellaista ainetta, joka antaa sinulle jotakin **erikoisosaamista**. Erikoisosaamista ei ole se, että tiedät kaikki **saksan kielen datiiivit**. (Harrastuksen vuoksi ehkä)

Myös viestin 45 kirjoittaja mainitsee, että humanistiset opinnot kelpaavat vain harrastukseksi, koska ne eivät anna mitään *erikoisosaamista* tai *käytännöllistä*. Kirjoittajan kanta humanistiotopintojen hyödyttömyyteen on ehdoton: päätoiminen kielen opiskelu ei kannata, mitä hän korostaa vielä adverbilla *koskaan*. Hän mainitsee esimerkkinä tällaisen erikoisosaamisen puutteesta *saksan kielen datiiivit*, joiden tietäminen ei hänen mukaansa ole työnantaja kiinnostavaa. Samalla hän kiteyttää humanistien koko osaamisen *saksan kielen datiiivien tietämiseen*. Jossain muussa yhteydessä tämänkaltaista osaamista voisi pitää sivistyneisyyden merkinä, mutta kirjoittajan tarkoitus on pitää sitä ennen kaikkea esimerkkinä humanistin turhista taidoista.

Myös seuraavassa esimerkissä kirjoittajalla on samanlainen kanta kuin “Ex-humanistilla”: hän arvostelee sekä opintojen hyödyllisyyttä että humanistien työttömyyttä ja köyhyyttä.

- 46) Pätkäprojekti piipertäjää löytyy, **mutta teen viisaasti kun vaihdan** ammattiin joltavaan koulutukseen enkä hölynpölytiedekunnan opintoja jatka. Jos joku on sitten niin himohumanisti ja haluaa elää pyhällä hengellä niin muahan ei voi vähempää kiinnostaa. (Kypsyttää)

Hänen käyttämänsä luonnehdinnat humanisteista *pätkäprojektipiipertäjinä* ja *hölynpölytiedekunnan* opiskelijoina vahvistavat kirjoittajan väheksyvää asennetta humanisteihin. Deskriptiivinen verbi *piipertää* tarkoittaa perinteisesti liikkumista pienin askelin, ja se yhdistetään erityisesti pieniin eläimiin (Nykysuomen sanakirja). Tässä yhteydessä sitä käytetään myös merkityksessä tehdä jotain mitätöntä tai turhaa, ja tätä merkitystä painottaa myös tiedekuntaan yhdistetty *hölynpöly*-sana. Kirjoittaja tuo näin ilmi sen, ettei hän halua kuulua enää samaan joukkoon. Hän kuvaa itseään viisaaksi, mikä antaa olettaa, että alalla jatkavat eivät olisi. He ovat hänen mukaansa *himohumanisteja* eli jonkinlaisia liiallisella palolla alaansa suhtautuvia, joita ei köyhyys haittaa.

Seuraavien kirjoittajien alanvaihdon pääsyyinä on humanistien heikko työllistyminen. Molempia yhdistää sekä innokas suhtautuminen humanistiseen alaan että alanvaihto heidän petyttyään humanistisen alan työnäkymiin. Seuraavissa esimerkeissä käytetään myös kontrastoivaa *itse*-pronominia, joka ohjaa tarkastelemaan puheenaiheena olevaa henkilöä yh-

tenä useammasta vaihtoehdosta, jotka myös voitaisiin tuoda esiin kyseisessä tilanteessa (VISK § 768). Näissä viesteissä keskiössä on kirjoittaja, joka on entinen humanisti, eikä esimerkiksi nykyinen, työttömyyden uhkaama humanisti-parka. *Itse*-sanana tehtävänä on siis luoda sellainen tulkinta, että kirjoittajat ja heidän esiin tuomansa positiot ovat muihin vaihtoehtoihin verrattuna tässä kontekstissa keskeisiä (VISK § 768). Heidän kertomansa tarinat omasta alanvaihdostaan ja siihen johtaneista syistä ovat siis olennaisia. Näin he rakentavat positiota, jossa eivät enää kuulu tavallisiin työttömiin humanisteihin, vaan ovat nykyään menestyneempiä.

- 47) Itseäni alkoi ihan tosissaan huolettua humanistien työtilanne, joten **päätin hankkia toisen, työllistävemmän, ammatin**. – – Alalla, johon pääsin, on hyvä työllisyys, mikä on minulle tärkeää, sillä vietin liian monta unetonta yötä työtilannetta pohtiesani. – – **Rakastan aihetta / alaa, jota opiskelin aikaisemmin**, mutta realistina päätin, että ammattia en siitä tee. (ent.humanisti)

Esimerkin 47 kirjoittaja kuvaa itseään entiseksi humanistiksi, jota huolettua humanistien huono työtilanne. ”Ex-humanistiin” ja muihin kärkkäästi alaa haukkuviin verrattuna kirjoittaja ei kuitenkaan ole yhtä halveksiva, vaan hän liittyy entiseen alaansa jopa voimakkaan statiivisen tunneverbin *rakastaa*. Rakastaa-verbin aspektimerkitys on pysyvä ja muuttumaton (VISK § 1499). Hän siis suhtautuu edelleen alaansa myönteisesti, vaikka työllistyminen ei hänen mukaansa olekaan realistista. Humanistien työtilanne on kuitenkin tosissaan huolettava ja unetomia öitä aiheuttava. Merkittävää on kuitenkin se, että kirjoittaja kuvaa huonoa työllistymistä *tilanteeksi*, mikä antaa ymmärtää, että humanistien työllistymättömyys olisi jonkinlainen hetkellinen ja ohimenevä ilmiö. Kirjoittaja on kuitenkin vaihtanut alaa ja kuvaa nimimerkissään itseään entiseksi humanistiksi.

Esimerkissä 48 kirjoittaja kuvaa tutkijanuran suunnitelmiaan *illuusioiksi*:

- 48) Itse aloitin humanistisella alalla innostuneena tutkijan urasta, mutta **illuusiot ovat haihtuneet** opiskeluvuosien kuluessa. Tie on Suomessa kivinen, olit lahjakas tai et. Tällainen urapolku on **aivan liian epävarma** ollakseen kannattava (aineellisesti). Niinpä valitsin aiemmin esittelemästäni listasta talouden/kauppätieteet. Usko aineelliseen tulevaisuuteen on tällä hetkellä aivan eri sfääreissä kuin pari vuotta sitten. Mikäli haluaa elää porvarillista, aineellisesti mukavaa elämää, niin humisalat ovat keskimäärin **surkea valinta**. Näin se vain on. (taloushumanisti)

Humanististen aineiden tutkijalle ei hänen mukaansa ole olemassa kuin *kivinen tie*. Humanistille ei ole apua työnhaussa edes lahjakkuudella, ja siksi humanistinen ala on *surkea valinta*. Kantaansa hän vahvistaa sävypartikkeleilla *aivan* ja *liian*. Kirjoittaja myös asettaa humanistisen alan *porvarillisen elämän* mahdollistavan kauppätieteen kontrastipariksi. Hän kuitenkin korostaa kaksi kertaa sanaa *aineellinen* ja tuo näin esille sanan mahdolliset vastakohtat, jota humanistinen ala *aineellisen mukavuuden* sijasta voi tarjota. Hän vaikuttaa viittaavan huma-

nistikoulutuksen sivistävään puoleen: "hengenravinnon" ja itsensä toteuttamisen vuoksi humanistinen ala voisi olla kannattava. Viimeisessä lauseessaan kirjoittaja antaa ymmärtää, että humanististen alojen epäkannattavuus on kuitenkin asia, joka vain vallitsee maailmassa kuin luonnonvoimat, joille ei voi mitään.

Keskusteluun osallistuu myös kirjoittajia, jotka ovat edelleen humanisteja. He kuitenkin myötäilevät viesteissään niitä kirjoittajia, jotka ovat jo vaihtaneet alaa humanistien huonon työllisyyden ja opintojen turhuuden vuoksi. He eivät millään tavalla puolustele alavalintaansa vaan ovat myös joko vaihtamassa alaa tai katuivat humanistiuttaan. Nimimerkit "Väärä valinta" ja "Ei kannata" positioivat itsensä epäonnistuneiksi humanisteiksi. Jo molempien kirjoittajien nimimerkit kiteyttävät heidän kantansa: humanististen aineiden opiskelu on väärä valinta, eikä se kannata.

- 49) Minua kalvaa jatkuva **syllisyys ja masennus** valintani vuoksi. En saata oikeuttaa humanististen aineiden opiskelua lausahduksella "pitää tehdä sitä, mistä itse tykkää!". Itse opiskelisin mieluummin alaa, joka takaisi **varman työllistymisen** jatkossa. Vituttaa niin saatanasti olla tässä **jamassa**. Vituttaa myös se, ettei missään koskaan tehty selväksi että **työt saattavat olla kiven takana**. Taisin itsekin olla melko naiivi. Pahinta on, että minulta on lähtenyt näiden parin vuoden aikana itsekunnioitus lähes kokonaan. On karmeaa ajatella itseään **vain taakkana**. (väärä valinta)
- 50) Opiskelin 8 vuotta yliopistossa taideaineita, sitten perustin oman yrityksen kun **ei oikeita töitä** löytynyt ja nyt **harmittaa niin maan perkeleesti**. Ois kannattanut vaan suoraan mennä ammattikouluun putkiasentajalinjalle ysiluokan jälkeen. (ei kannata)

Nimimerkki "Väärä valinta" viittaa viestissään "Ex-tradenomin" viestiin (esimerkki 39), jossa tämä kertoi päättäneensä vaihtaa humanistiseen aineeseen, koska se kiinnostaa enemmän. Tälle kirjoittajalle on kuitenkin tärkeämpää suorittaa velvollisuutensa työtä tekevänä. Hän kuvaa itseään vahvasti uhriksi, epäonnistuneeksi ja heikoksi. Tätä mielikuvaa hän rakentaa muun muassa asettamalla itsensä *syllisyyden ja masennuksen kalvauksen* eli piinauksen kohteeksi. Hän myös käyttää vahvaa alatyylisiä kieltä ja kiro sanoja vahvistamaan kantaansa. Hän kuvaa tilannettaan harmistuttavaksi *jamaksi*, jolla hän luultavasti viittaa huonojen työllistymisnäköymien ja tarpeettomuuden tunteen aiheuttamaan masennukseen ja työttömyyteen. Kirjoittajan mukaan humanisteihin kuulumisen tuo niin alhaisen yhteiskunnallisen statuksen, että sen vuoksi voi *menettää itsekunnioituksensa*. Humanisti on hänen mukaansa *taakka*. Missään ei kuitenkaan varsinaisesti mainita, kelle humanisti on taakka tai kenen uhriksi kirjoittaja itsensä asettaa. Lisäksi kirjoittaja mainitsee itse ajattelevansa *itseään vain taakkana*, eli hän ei varsinaisesti sano muiden olevan sitä mieltä. Mielenkiintoista kirjoituksessa on myös se, että toisaalta kirjoittaja on ehdoton siitä, että humanistinen ala ei työllistä, mutta lauseessa *ettei*

missään koskaan tehty selväksi että työt saattavat olla kiven takana hän kuitenkin käyttää modaalista verbiä *saattaa*. Kirjoittaja ei ehkä positioikaan itseään ihan täysin sellaiseksi toivottomaksi työttömäksi humanistiksi, jolle yhteiskunta on kääntänyt kokonaan selkänsä.

Myös nimimerkki ”Ei kannata” vahvistaa kantaansa kirosanalla, jolla hän korostaa opintojen olleen valtava pettymys. Kiintoisinta viestissä on lause *kun ei oikeita töitä löytynyt*. Oman yrityksen perustaminen ei siis ole oikeaa työtä. Seuraavassa virkkeessä kirjoittajan mainitsema *putkiasentajalinja* puolestaan on kirjoittajan mukaan kannattavampaa. Näin putkiasentajasta tulee humanistin kontrastipari ja esimerkki ammatinharjoittajasta, joka tekee oikeita töitä, toisin kuin yrityksen perustanut taideaineita opiskellut humanisti.

Keskusteluun osallistuu myös nykyisiä humanisteja, jotka ovat itse työllistyneet. Heille on kuitenkin yhteistä se, että he positioivat itsensä toisenlaisiksi humanisteiksi. Tässä on kyse partikuloinnista eli poikkeuksen osoittamisesta ja eronteon tekemisestä muihin ryhmän edustajiin. Kirjoittajat eivät ole turhia eivätkä työttömiä, vaan sellaisia ovat ne jotkut muut. Keskustelussa on siis olemassa työllistyneihin itsensä lukevia humanisteja, mutta he kuitenkin jatkuvasti kantavat mukanaan toista kategorisointia turhasta ja työttömästä ”humanistihörhöstä”. Tämä ilmenee kirjoittajien käyttämällä itseään korostavalla, puolustelevalle ja perustelevalle sävyllä. Työllistyvän humanistin kategorisointi on kuitenkin molemmissa viestiketjuissa heikosti läsnä, ja se joka tapauksessa yrittää haastaa vahvemman työllistymättömän humanistin kategorisoinnin.

Seuraava kirjoittaja haluaa tehdä eron tämän *työllistymättömien hörhöjen* humanistiryhmän ja itsensä välille.

- 51) ”Humanisti” on vuosikymmeniä ollut haukkumasana, koska **ne työllistymättömät hörhöt** ovat pitäneet hirveää meteliä asiasta. Minä en käytä koko sanaa juuri sen omituisten konnotaatioiden takia. Tapanani ei myöskään ole valittaa valinnoistani ja koulutuksestani, joten huomio kiinnittyy siihen, mitä osaan. Eipä ole ollut valittamista, koska **osaava ja ahkera ihminen** vaikka työllistää itsensä ennen kuin menee työkkäriin kohtaloaan suremaan. (eipä niputeta)

Tätä positiota hän vahvistaa jo nimimerkillään ”eipä niputeta” mutta myös tuomalla itseään voimakkaasti ja suorasanaisesti esille käyttämällä passiivisen häivyttämisen sijaan ensimmäistä persoonaa, *minä*-pronominia ja possessiivisuffiksia. Kirjoittaja puhuu humanisteista sekä työllistymättöminä että tuo toisaalta esiin sen, että humanistikin voi *osata ja olla ahkera* ja siten saada töitä tavalla tai toisella. Tässä osaamista ja ahkeruutta käsittelevässä virkkeessään hän häivyttää enemmän itseään ehkä korostaakseen osaavia ja ahkeria ihmisiä olevan muitakin kuin vain hän itse. Tämän ryhmän adjektiivit hän liittää myös humanisteihin. Työllistyi-

mättömät hän kuitenkin positioi *ne*-pronominilla joiksikin muiksi, joihin hän ei halua kuulua. Hän ei siis halua tulla *niputetuksi* turhien ja työttömien humanistien kastiin.

Aikaisempi ”Ex-humanistin” korostama kategorisointi humanistista työttömänä antoi ymmärtää, että sanat humanisti ja työllistynyt ovat kontrastipareja, jotka eivät voi esiintyä samassa lauseessa. Seuraavat kirjoittaja kuitenkin osoittavat, että nämä kaksi sanaa eivät hylji toisiaan. Kuitenkin humanistien kategorisointi työttömiksi ja turhiksi on tässäkin viestissä läsnä jopa jo kirjoittajan nimimerkissä.

- 52) Olen kieliä opiskellut humanisti ja olen **työllistynyt todella hyvin**...ulkomailla. En ole ollut työttömänä juuri muutamaa viikkoa pitempää ajanjaksoa valmistumiseni jälkeen v. 2007 ja senkin aikana oli töitä tiedossa ja muutenkin tarjolla, eikä vain pelkkiä kieltenopen töitä, vaan muitakin vaihtoehtoja. **Suomessa olisinkin kusi sukassa ja työkkärin kursseilla** harjoittelemassa työnhakua ja etenkin siksi, koska minulla on "vain" kandi, mutta eipä tarvitse moisia mieltä. Monissa maissa humanistiset tutkinnot ovat arvostettuja, vaan ei Suomessa. (Suomessa olisin turha humanisti)

Nimimerkin valossa viestin ensimmäinen lause tuntuu ristiriitaiselta: kirjoittaja kehuu työllistymistään adverbeilla *todella* ja *hyvin*. Kolmen pisteen korostamana hän kuitenkin paljastaa rinnastavansa ulkomailla olevat ja kotimaiset työt. Ulkomailla humanisti saa työnantajien arvostusta, kun taas Suomen työtilanteen kirjoittaja tiivistää *kusi sukassa* olemiseen ja työvoimatoimiston kursseihin. Hän ei kuitenkaan itse kuulu näihin humanisteihin, vaan korostaa, ettei hänen *tarvitse moisia mieltä*. Mainitseamalla kandidaatin tutkintonsa kirjoittaja vieläpä korostaa erikoisuuttaan: hän on työllistynyt ilman maisterin tutkintoakin. Kirjoittaja positioi itsensä siis erilaiseksi, työllistyneeksi humanistiksi. Hänen viestissään elää kuitenkin työllistymätön ja turha, Suomen huonosta työllisyystilanteesta kärsivä humanisti, jollainen hän ei kuitenkaan itse ole.

Seuraavan viestin kirjoittaja ”Jenska” positioi itsensä samaan ryhmään kuin edellisen poiminnan kirjoittaja.

- 53) Minäkin pidin väli vuoden **kun työllistyin ulkomaille** suomalaisen työnantajan palvelukseen (toimistohommiin, palkka 2300-2500e/kk). – – **Onnenpotkuja voi saada humanistikin**. Yritin itekin lukea "jotain järkevää" mutta ei kai se auta jos ei vaan kiinnosta. Tällä hetkellä olen yliopiston palkkalistoilla mutta jatko-opinnot eivät kiinnosta (opinnoista puuttuu oikeastaan vain gradu). Kai sitä voisi luottaa siihen että eläköityminen johtaa nuorten työllistymiseen, myös humanistien. Itsellä on tavoitteena päästä ulkomaille töihin. (Jenska)

Tämän samaan työllistyneitten ryhmään kuulumisen hän tuo esiin *kin*-liitepartikkelilla: hänkin on työllistynyt humanisti, joka ei kuulu niihin työllistymättömiin hörhöihin. Hän ei myöskään kuulu niihin, jotka ovat päätyneet vaihtamaan alaa ja lukemaan ”*jotain järkevää*”. Hän on

onnenpotkun saanut humanisti, joka on saanut hyvää palkkaa (euromäärän mainitsemisella lienee tarkoitus nimenomaan kehua) ja joka on yliopiston palkkalistoilla. ”Ex-humanistin” tavoin hän kuitenkin kuvaa humanistin työllistymistä vain *onnenpotkuksi*. Humanistien työllistymisen erikoisuutta kirjoittaja korostaa kahdessakin virkkeessä käyttämällä ensin *kin-*partikkelia ja sitten pilkulla voimistettua *myös-*partikkelia. Nämä korostukset tehdessään hän tuo esiin kategorisoinnin humanisteista työttömänä ja vahvistaa näin humanistien työllistymisen olevan epätavallinen erikoispiirre, joka vaatii tällaisia poikkeuksen osoittavia partikkeleita. Hän kuitenkin itse on tällainen työllistynyt erikoishumanisti.

Keskusteluun osallistuu muitakin kirjoittajia, joka eivät suostu pukemaan ylleen työttömän humanistin kategorisointia. Seuraavat kirjoittajat korostavat vielä vahvemmin omia työllistymiseen johtaneita erityispiirteitään, osaamistaan ja erikoisuuttaan.

- 54) No **tässä ainakin on humanisti, jolla töitä piisaa** vaikka kuinka. Sivuaineista on ollut toki hyötyä, mutta kaikkein eniten minua on auttanut yksinkertaisesti **taito kirjoittaa hyviä työhakemuksia ja kova ahkeruus**. Tällä hetkellä kirjoittelen freenä juttuja eri lehtiin ja työskentelen kunnalla tiedotuspuolella, opinnot vasta puolivälissä eli hyvin pyyhkii jo tässä vaiheessa. – – Olen työllistynyt paljon paremmin ja edennyt ”urallani” nopeammin **kuin moni tuntemani kauppatieteilijä tai diplomi-insinööri**. (töitä paiskiva humanisti)

Kirjoittaja jo nimimerkissään positioi itsensä ilmieläväksi *töitä paiskivaksi humanistiksi*, jolla *pyyhkii hyvin*. Työllistyvän humanistin harvinaisuus on luultavasti saanut kirjoittajan näin korostuneesti esittelemään itsensä. Tämä vaikutelma syntyy heti ensimmäisestä virkkeen aloituksesta *no tässä on* ja adverbista *ainakin*. Hän korostaa kuuluvansa humanistien ryhmään esittelemällä itsensä suorasanaisesti humanistiksi. Hän on kuitenkin erityinen työllistynyt humanisti, minkä hän tuo esille relatiivilauseella, jossa hän korostaa töiden riittävyttä pronomineilla *vaikka kuinka*. Monen viestiketjun kirjoittajan mukaan edes huolella valitut sivuaineet eivät auta humanistia työllistymisessä, mutta tämä kirjoittaja kertoo niistäkin olleen hyötyä. Lisäksi hän haastaa turhan ja avuttoman humanistin kategorisointia korostamalla omaa ahkeruuttaan. Hänen viestissään on kuitenkin neuvova sävy, joka vihjaa, että ne muut työttömät humanistit eivät olisi yhtä ahkeria ja osaavia ja tarvitsevat siksi ohjeita. Kirjoittaja vielä vertaa itseään kauppatieteilijöihin ja diplomi-insinööreihin, joita nopeammin hän on työllistynyt. Koska kauppatieteilijät ja diplomi-insinöörit on keskustelussa aiemmin kuvattu humanisteja paremmin työllistyvinä kontrastipareina, näihin ryhmiin vertaamalla kirjoittaja positioi itsensä keskimääräistä paljon paremmin menestyneeksi humanistiksi.

”Töitä paiskivan humanistin” tavoin omaan osaamiseensa luottaa nimimerkki ”9”, joka kertoo myös oman tarinansa työllistymisestään.

- 55) Pääaineeni yliopistossa on **humanistinen, mutta koulutusohjelmaani kuuluu myös paljon tietotekniikkaa**. Sivuaineenani on kauppatieteen opintoja. **En oikein osaa nähdä tulevaisuuttani kauhean synkeänä**, kun tuntuu mol.fi:n avoimia työpaikkoja katsellassa siltä, että aika monikin avoin paikka voisi sopia koulutuscocktailini perusteella. – – Yliopistossa pääsin heti harjoittelijaksi yliopistolehtemme. Seuraavaksi oli vuorossa ainejärjestöni lehden päätoimittajuus. Ensi vuonna toimin ylioppilaskuntamme hallituksen tiedottajana, mikä onkin jo vähän arvostetumpaa työkokemusta. (9)

Kirjoittaja ei koe kuuluvansa työllistymättömiin humanisteihin, koska on jo opiskellessaan päässyt hyviin työpaikkoihin. Mainitessaan kauppatieteet ja tietotekniikan hän kuitenkin vaikuttaa vihjaavan, ettei pelkillä humanistisilla aineilla saavuttaisikaan niitä töitä, joita hän on jo saanut. Hän on siis tietotekniikkaa lukenut erityinen humanisti, joka – toisin kuin ne muut humanistit – *ei osaa nähdä tulevaisuuttaan kauhean synkkänä*, mitä vaikutelmaa rakentaa ensimmäisen virkkeen *mutta*-konjunktio.

4.2.2 Työtön mutta tyytyväinen humanisti

Keskusteluissa on myös humanisteja, jotka positioivat itsensä työttömyysuhan alla oleviksi mutta silti tyytyväisiksi. He ovat humanisteja siitä huolimatta, että heidän on vaikea löytää töitä. Näistä viesteistä näkyy myös vahva ammattilypeys ja voimakkaat tunteet omaa alaa kohtaan, ja kutsun tätä ylpeyttä ja uhmaa humanisti-prideksi. Onnellisen humanistin kategorisointi ja ylpeys humanistiuudesta ovat vastaisku vahvemmalle diskurssille ja kategorisoinnille työttömästä ja turhasta humanistista. Humanistit eivät kiellä työttömän humanistin kategorisoinnin olemassaoloa vaan pukevut sen ylleen ja korostavat, että ovat mielellään humanisteja ja onnellisia tästä huolimatta. Tämän voi nähdä sekä keinona kyseenalaistaa vallitsevaa ideologiaa mutta myös eräänlaisena alistumisena humanisteille tyrkytettyihin kategorisointeihin. Kun humanisti ei edes pyri kieltämään turhan humanistin leimaa ja jopa puhuu itse siitä, miten työt saattavat olla kiven alla, hän vahvistaa tätä diskurssia ja kategorisointia humanisteista työttöminä. Tämä on kuitenkin asia, joka myös tekee humanisti-pridesta tehokastakin. Osittain hyväksymällä työttömän humanistin kategorisoinnin ja pukemalla humanistin identiteetin siitä huolimatta he kyseenalaistavat työttömän humanistin diskurssin mahdolliset haittavaikutukset, joita tällä puhutavalla ja luokituksella saattaa olla heidän elämäänsä.

Seuraavan viestin jo tuttu kirjoittaja ”Jenska” pitää siis itseään erityisenä työllistyneenä humanistina. Erikoista hänen viesteissään on se, että hän ei mitenkään kyseenalaista humanistin huonoa palkkaa ja työllistymistä, mutta on silti itse tyytyväinen humanisti.

- 56) Oikeus- tai kauppatieteellisestä valmistuneille töitä on enemmän :) - - Jos helppo työnsaanti, korkeat virat ja palkkapussit kiinnostaa, humanistinen ala on väärä va-

linta eikä tutkinto todennäköisesti ikinä johda haluttuihin töihin (ehkä pitkän uran myötä). **Itse olen tyytyväinen ns. kaulusduunarina** :) (Jenska)

Sana *duunari* vastustaa osaksi työttömän ja turhan humanistin kategorisointia, sillä sen merkityksen ei ehkä yleensä katsota ulottuvan yliopistosta valmistuneihin. Tällä sanavalinnallaan ”Jenska” kuitenkin kategorisoi humanistit työtä tekeviksi. Toisaalta sana *kaulusduunari* ja se, ettei humanisteilla itsellään ole päätösvaltaa, sijoittavat humanistit akateemisessa hierarkiassa alemmalle tasolle kuin mainitut oikeus- ja kauppatieteilijät. Merkittävintä on kuitenkin se, että tässä viestissä kirjoittaja myöntää humanistien työllistymisvaikeudet, mutta on tästä alemmasta statuksesta ja vaikeasta työsaannista huolimatta tyytyväinen humanistina.

Humanisti-pridea sisältävissä viesteissä kirjoittajat korostavat, että ovat humanisteja, vaikka se ei toisikaan menestystä tai se olisikin väärä valinta. He väittävät, etteivät välitä, mitä muut heistä ajattelevat. Tämä diskurssi on hyvin samanlainen kuin seksuaalivähemmistöjen Pride-sanoma. Esimerkki tällaisesta seksuaalivähemmistöjen Pride-tekstistä on ”Homppeli”-nimimerkin viesti toisesta Suomi24-keskustelufoorumien viestiketjusta. Vertaan viestiä ”Ollaanko me humanistit turhia?” -keskustelun viestiin.

57) **Olen ylpeä siitä** että olen homo. Ihmiset ovat yrittäneet musertaa minut kaikilla tavoilla, on syrjitty, tuomittu raamatulla ym. **Siitä huolimatta** olen tasapainoisempi kuin koskaan! Olen ylpeä että olen selvinnyt kiitettävästi kaikesta, enkä aio jatkosakaan miellyttää ihmisiä tai kuunnella heidän törkeyksiään. **Minä olen minä** ja niin on hyvä! **Ajatelkoot jokainen mitä haluaa.** – –En tarvitse myöskään ns uskovia kertomaan miten minun on elettävä ja miten toimittava sekä uskottava. Elämästä selviää upeasti kun ei ota mistään turhia paineita! (Homppeli)

58) Minulle oli jo yliopistoon hakiessani selvää, että saan muutaman litran hikeä itseltäni vääntää työllistyäkseni kolutustani vastaavasti ja että filosofian maisterin tutkinnolle soveltuvista hommista maksetaan kuitenkin todennäköisesti paljon vähemmän kuin vaikkapa lääkiksenä lukeneelle. **Tästä huolimatta en ole katunut valintojani.** – – Rakastan opiskelualaani ja **uskon vakaasti olevani onnellisempi** näin kuin jos olisin pragmaattisuuden puuskassa hakeutunut selkeän ammatilliselle, suhteellisesti vakavaraisen tulevaisuuden tarjoavalle väylälle (hilkulla oli, huh). Koen myös erittäin tärkeäksi, että **tein valintani itsenäisesti** ja vastaan siitä vain itselleni - en äidille, isälle, kummille, kaverille tai koiran kaimalle. Tiedän, mihin ryhdyin, ja yritän aina selittää sen mahdollisimman kärsivällisesti niille satunnaisille ihmettelijöillekin, jotka kyseenalaistamisineen häiritsevät humanistista rauhaani. Tiedekuntaan ja laitokseen kotiuduttuani oli suunnattoman huojentavaa huomata, että minua ympäröi kivan sekalainen mutta yhtä kaikki lämminhenkinen porukka, jolle ei tarvitse selittää ja jonka kanssa tunnen olevani samaa heimoa. (Nykyinen humanisti)

Nimimerkki ”Nykyinen humanisti” kirjoittaa humanistiudestaan hyvin samalla tavoin kuin nimimerkki ”Homppeli” homoudestaan. Molemmissa viesteissä on lause, jossa korostetaan sitä, että vaikka olosuhteet ja muut ihmiset ovat pyrkineet latistamaan, on silti pärjätty (*siitä huolimatta olen tasapainoisempi kuin koskaan ja tästä huolimatta en ole katunut valintojani*).

Toinen yhtymäkohta on kirjoittajien itsepinainen tahto tehdä sitä, mitä itse haluavat, miellyttämättä muita. Tätä he tuovat esille hyvin affektiivisilla ilmauksilla, kuten *olen ylpeä, koen myös erittäin tärkeäksi ja rakastan opiskelualaani*. Molempien viestien lopussa on myös kohta, joissa puhutaan jonkinlaisesta itsensä hyväksymisestä aiheutuvasta henkisestä hyvinvoinnista ja tasapainosta (*kun ei ota mistään turhia paineita ja humanistista rauhaani*).

Humanistien ja seksuaalivähemmistöjen tuottamissa identiteetin kuvauksissa vaikuttaa siis olevan samankaltaisuutta. Tämä samankaltaisuus luultavasti kumpuaa kummassakin viestissä esille tulevasta seikasta: sekä humanistit että homoseksuaalit kokevat olevansa aliarvoistettuja ja marginaalisia ryhmiä. Molemmat viestit on kirjoitettu vastaukseksi odotuksenmukaisiin ennako-oletuksiin siitä, että valtaväestöltä kuulee negatiivisia kommentteja ja että ihmiset suhtautuvat heihin väheksyen. ”Nykyinen humanisti” kirjoittaa viestinsä alkuun ne kaikki odotuksenmukaiset piirteet, joita humanisteilla muiden mielestä on. Vastustaakseen näitä ennako-oletuksia molemmat kirjoittajat puolustavat voimakkaasti omaa identiteettiään ja sitä, minkä katsovat oikeaksi ja heille sopivaksi tavaksi elää. Vaikka molemmat kirjoittajat positivoivat itsensä selviytyjiksi ja sankareiksi, on molemmissa viesteissä voimakas puolusteleva sävy. Viestit ovat kuin manifesteja niille tahoille, jotka suhtautuvat heihin halveksivasti.

”Nykyinen humanisti” siis on hyväksynyt työttömän humanistin osaksi identiteettiään (*tiedän mihin ryhdyin ja minulle oli jo yliopistoon hakiessani selvää*). Viestissään hän vahvistaa humanistien kategorisointia työttömiksi ja turhiksi muun muassa asettamalla humanistisen alan vakavaraisen ja pragmaattisen kontrastipariksi. Alavalinta on kuitenkin tietoisesti otettu riski. Juuri tämän tietoisuuden ja työttömän humanistin identiteetin hyväksymisen kautta kirjoittaja rakentaa jonkinlaista rautaisen seesteistä identiteettiä, mikä tulee ilmi erityisesti viimeisessä virkkeessä. Viestin tarkoitus on kuitenkin osoittaa, että kirjoittaja on humanisti, mutta tästä huolimatta ja myös tämän vuoksi onnellinen. Kirjoittaja on aivan kuin uhrannut mahdollisen vakavaraisuutensa humanistisen vakaumuksensa vuoksi. Näin hän rakentaa uhrautuneen sankarihanumanistin, vakaumukselleen omistautuneen askeetin identiteettiä.

”Nykyisen humanistinkin” viesti kantaa mukanaan diskurssia vaikeasta työllistymisestä, mutta kirjoittaja myös liittää humanisteihin aktiivisuuden, sitkeyden ja luovuuden, joiden avulla töitä on mahdollista saada. Hän tuo voimakkailla *rakastaa* ja *uskoa* -verbeillä esiin sen, että suhtautuu vakavalla tunteenpalolla alaansa. Humanistille opiskelualassa on siis kyse jostain suuremmasta kuin palkkapussista: nimenomaan humanististen opintojen antama henkinen pääoma ja asiantuntemus ovat tärkeämpiä. Kirjoittaja myös puhuu omasta ryhmästään toverillisesti *porukkana*, johon kuuluu samoin ajattelevia ”heimolaisia”. *Heimo*-sanana merkitys korostaa humanistien samankaltaisuutta, yhteenkuuluvuutta ja yhteisöllisyyttä. Humanistit hä-

nen mukaansa muodostavat yhtenäisen, turvaa antavan ryhmän, johon hän todella mielellään kuuluu.

Keskusteluissa on ”Nykyisen humanistin” lisäksi muitakin kirjoittajia, jotka liputtavat vahvasti humanisti-priden puolesta. Seuraavasta viestistä saa myös mielenkiintoisen analogian homoseksuaalisten identiteettiin.

59) Olen myös humanisti ja mietin samaa asiaa, että miten sitä työllistyy! Mutta tulin siihen tulokseen, että **unohdan mitä muut sanovat** ja ovat mieltä mutta **minähän opiskelen humanistisessa ja valitsen mieleisen** yhdistelmän(pää- ja sivu aine). Ja mikäli se on kiinnostavaa niin mieleläni teen sitä vaikka loppuelämäni jos niin on! Vain itse voi vaikuttaa siihen että työllistyykö vai ei ja opiskelemalla laajasti oppi uutta ja etenee urallaan! Se on täysin itsestä kiinni! (toinen humanisti)

Tietyt sanat voisi hyvin paikata homoseksuaaleihin liittyvän diskurssin sanoilla ja kategorisoida humanistit ”homokategorioiden” mukaan. Analogia voisi mennä esimerkiksi näin: ”Mutta tulin siihen tulokseen, että unohdan mitä muut sanovat ja ovat mieltä, mutta minähän olen homo ja valitsen mieleisen kumppanin.” Viestin muutamien sanojen korvaaminen homodiskurssin mukaisesti ei toisi tekstiin mitään kovinkaan yllättävää, vaan se vaikuttaisi edelleen tutulta. Nyt vain puhujana toimisi seksuaalivähemmistön edustaja.

Viesti 59 on siis sanomaltaan hyvin samankaltainen kuin ”Nykyisen humanistin” viesti 58. Kirjoittaja ensimmäisessä virkkeessään pukee ylleen työllistymättömän humanistin kategorian, mutta vahvistaa jäsenyyttään painokkaalla *-hän*-partikkelin vahvistamalla pronominilla *minähän*. Kirjoittajan lähes jokainen lause päättyy huutomerkkiin, mikä vielä lisää viestin kiihkeyttä ja painokkuutta. Viestin tarkoitus on painottaa, että haasteista huolimatta kirjoittaja on humanisti, koska humanistinen ala on mieluinen ja kiinnostava. Kirjoittajan viimeiset virkkeet kuitenkin palauttavat työllistymisen uhat tuomalla esiin humanistin velvollisuuden työllistyä. Kirjoittaja painottaa, että humanistilla itsellään on vastuu opiskella laajalti ja siten edetä urallaan. Humanisti on siis oikeutettu opiskelemaan itseään kiinnostavalla alalla, kunhan hän itse pitää huolta työllistymisestään.

Seuraavan viestin kirjoittaja tuo jälleen esille sen, että humanistille voi kuitenkin olla tärkeämpää jokin muu kuin raha tai menestys.

60) Pointti on se, että työ voi olla merkityksellistä, vaikka toinen ihminen ei sitä ymmärtäisikään. **Itselleni on humanistina tärkeää**, että työ on paitsi itselleni merkityksellistä, myös suuremmassa kaavassa hyödyllistä, mutta se ei välttämättä tarkoita rahan takomista. (äFäM)

Kirjoittaja viittaa keskustelussa aikaisemmin esille tulleisiin käsityksiin humanistitöiden hyödyttömyydestä. Elatiivimuotoinen *humanistina*-sana on mielenkiintoinen, sillä kirjoittaja sen avulla sekä liittyy itsensä humanisteihin että asettaa seuraavan lauseen olevan ylipäätään koko

humanistien ryhmälle tyypillinen piirre. Humanistit siis tekevät merkityksellistä työtä, eivätkä välitä siitä, etteivät he tuota joko itselleen tai yhteiskunnalle rahaa. Näin kirjoittaja on pukeut taloudellisesti hyödyttömän ja köyhän humanistin identiteetin, mutta on silti tyytyväinen, että voi tehdä muuten merkityksellistä työtä.

Ylpeä humanisti -kategorisoinnin yksi merkittävimmistä viesteistä on nimimerkiltä ”T humanisti”. Humanisti-pride pitää sisällään hyvin voimakasta tunteisiin vetoavaa kielenkäyttöä, josta seuraava viesti on mainio esimerkki. Edellisten kirjoittajien tavoin ”T humanistikin” liittää humanistina oloon onnellisuuden, rakastamisen ja mieluisuuden.

- 61) Haen toukokuussa humanistiseen tiedekuntaan. **Mikään määrä "humanistille ei ole töitä" itku ei saa minua muuttamaan mieltäni.** Olen reilusti yli kolmekymmenen kahden lapsen äiti ja vasta nyt **uskallan sanoa mitä haluan opiskella.** Vasta nyt uskallan katsoa itseäni peiliin ja kysyä mitä tekisin mieluiten elämässäni? Nuorena sitä **kuvittelee että riittää kun saa "työn" ja palkan,** mutta sekään ei tee ihmistä onnelliseksi, mikäli on alalla jota ei tunne omakseen. Rahaa voi saada paljonkin kasaan, mutta yhtä suuresti kasaantuu surua ja ahdistusta. **Unelmien mitätöinti on pahinta itesabotaasia.** Niin voi menettää jopa elämänhalunsa. **Minä lähdän kokeilemaan josko pääsisin humanistiseen tiedekuntaan, minun sydämeni sanoo niin.** Jos se ei olekaan akateemisissa piireissä järkevä ratkaisu, **tai jos muut tiedekunnat kokevat olevansa "parempia" se on heidän ongelmansa. Minä olen paras humanistina,** en sairaanhoitajana, en lääkärinä, en tuomarina, vaan humanistina. Pääaineeksi valitsen kirjallisuuden ja sivuaineiksi filosofiaa ja ehkä taidehistoriaa. **Kaikkea sitä mitä olen rakastanut aina.** Näin koko opiskelu tuntuu unenomaiselta ihanuudelta ja sitten joskus jos/kun valmistun maisteriksi, työ kyllä löytää luokseni siinä muodossa kuin se minulle parhaiten sopii. (T humanisti)

Kirjoittaja tuo viestissään esille työttömän ja turhan humanistin kategorisoinnin (*”humanistille ei ole töitä” ja jos se ei olekaan akateemisissa piireissä järkevä ratkaisu*). Hän siis on tietoinen sen olemassaolosta, mutta kyseenalaistaa sen voimaa toisessa virkkeessään viittaamalla siihen sanalla *itku*. Kirjoittaja kuvaa humanististen aineiden opiskelua vastakohtana *itesabotaasille ja unelmien mitätöinnille*. Humanistisen tiedekunnan valitseminen on jopa hänen mukaansa sydämen äänen seuraamista ja kuin kohtalo, joka täyttyy. Hän myös ilmaisee edellisten esimerkkien kirjoittajien tapaan uhmaa ja ylpeyttä. Tätä uhmaa hän rakentaa puhumalla vahvasti omasta näkökulmastaan yksikön ensimmäisessä persoonassa ja toistamalla *minä*-persoonapronominia. Hän positioi itsensä humanistiksi, joka varta vasten haluaa alalle. Myös *uskaltaa*-verbin käyttö tuo virkkeeseen voimaa: nyt hän on tarpeeksi rohkea ollakseen työttömyysuhan alla ja turha humanisti. *Uskaltaa*-verbi siis kantaa mukanaan myös negatiivista humanistikategorisointia, sillä se antaa ymmärtää, että humanistina oloon liittyisi arveluttavia asioita ja siksi humanististen aineiden opiskelu on jonkinlaista uskaltamista. Oikeutta humanististen aineiden opiskelulle ”T humanisti” hakee korostamalla, että hän on paras nimen-

omaan humanistina. Hän viittaa keskustelussa aiemmin esille tuotuihin väitteisiin paremmista alavaihtoehtoista ja korostaa sulkemalla ne pois olevansa mielellään ja avoimesti humanisti.

Nimimerkki ”T humanisti” puhuu myös työllistymisen velvollisuudesta, joka on aiheuttanut hänelle jopa masennuksen. Hän kuitenkin pyrkii haastamaan sitä muun muassa lainausmerkein korostetulla *luulla*-verbillä. Imperfekti tuo esiin menneen ajan: enää hän ei siis luule, että jokaisen on hankittava työ ja rahaa. Sanan *työ* kirjoittaja on laittanut lainausmerkeihin, eli hän kyseenalaistaa käsityksen aikaisempien töiden ja muiden alojen paremmuudesta. Hän ei myöskään näe humanistin mahdollista köyhyyttä esteenä onnellisuudelleen, vaan hän liittää humanistiuteensa verbin *rakastaa* ja vaikutelmaverbin *tuntua*, joka saa väkevään tunteikkaan adverbiaalitäydennyksen *unenomainen ihanuus*. Humanistinen ala siis antaa hänelle siis mahdollisuuden toteuttaa itseään tavalla, joka on hänelle tärkeämpää kuin rahan tienäminen.

Seuraavasta viestistä on vaikea hahmottaa, *trollaako* kirjoittaja vai ei. Kirjoittaja hämentää sekä liittämällä itsensä köyhän ja turhan humanistin kategoriaan että haastamalla kategorian negatiivista vaikutusta mainitsemalla olevansa jokseenkin onnellinen. Joka tapauksessa kirjoittaja perustelee valintansa edellisten kirjoittajien tapaan onnellisuudella. Viesti on siis oiva esimerkki sellaisesta ristiriitaisesta humanistipositiosta, jossa humanisti hyväksyy työttömän humanistin kategorisoinnin ja on sellainen humanisti avoimesti, mutta jossa hän kokee tällaisen identiteetin silti jotenkin alistavana ja onnettoman tulevaisuuden merkinä.

62) Itse olen valintani tehnyt ihan siltä pohjalta, että mielummin opiskelen seitsemän vuotta jotain mistä pidän kuin jotakin, josta en pidä ja jota joutuisin sitten tekemään työkseni 70-vuotiaaksi (koska eläkkeellehän ei pian voi enää siirtyä kuin yrityspotmot). **Ainakin näin pystyn viettämään vielä pari suhteellisen onnellista vuotta ennen kuin elämä lyö minut täysin lyttyyn.** – – Ai niin, muistinko mainita, että elämässäni ei ole koskaan ollut mitään vikaa tai vaikeuksia, **etten ole köyhä enkä edes kovin sairas.** Olen parikymppinen, joten enää kymmenisen vuotta ja **saan katua tyylikkäästi** koulutusvalintojani ja syyttää yhteiskuntaa samalla kun juon itseäni hengiltä. **Humanisti, loppuun asti** (ei kukaan)

Erityisesti pari viimeistä virkettä ennen allekirjoitusta on ristiriitaisia. Toisaalta kirjoittaja mainitsee, että hän mieluista humanistista alaa opiskelemalla pystyy olemaan onnellinen ja ettei hän humanistiudesta huolimatta kärsi mitenkään. Tätä hän korostaa adverbilla *koskaan* ja pronomiinilla *mitään*. Hän kuitenkin osoittaa suhtautuvansa tulevaisuuteensa melko kielteisesti (pronomini *pari*, adverbi *suhteellisen*). Erityisesti lauseet *ennen kuin elämä lyö minut täysin lyttyyn* ja *saan katua tyylikkäästi koulutusvalintojani* antavat ymmärtää, että humanistin kohtalona kuitenkin olisi katkera epäonnistuminen. Viestin sanoma on lopulta se, että kirjoit-

taja on humanisti tästä kaikesta huolimatta, ikuisesti ja ehdoitta, mitä vahvistaa hänen dra-
maattinen allekirjoituksensa.

5 JÄSENKATEGORISOINNEISTA JA POSITIOISTA IDENTITEETTEIHIN

Ihmiselle on tärkeää kuulua johonkin, ja humanistiaihteiset Suomi24-keskusteluketjut ovat syntyneetkin juuri tarpeeseen setviä sitä, keitä kirjoittajat ovat, millaisia he ovat ja millaisiin humanisteihin he kokevat kuuluvansa. Ihmisen perustarpeen olla jonkun ryhmän jäsen huomaa vahvasti omasta aineistostani, sillä mikäli kirjoittaja ei koe olevansa humanisti, korostaa hän lähes poikkeuksetta kuuluvansa muuhun ryhmään tai ilmoittaa vahvasti olevansa hake-massa jonkun muun ryhmän jäsenyyttä.

Kirjoittajat toivat ilmi erilaisin kielenkäytön keinoin jäsenkategorisointeja ja positioita. Vallitseva diskurssi näkyi vahvasti kategorisoinneissa, jotka heijastivat jo tuttua ja melko negatiivista humanistien kuvausta. Valitsemisissa positioissa kirjoittajat eivät juuri vastustaneet työttömän ja turhan humanistin kategorisointia, vaan joko pukivat sen ylleen tai korostivat syitä siihen, mikseivät he itse kuulu tähän joukkoon. Jäsenkategorisointien ja positioiden tutkiminen avaa oven tilanteiseen identiteettiin, josta puolestaan päästään humanistien kannettavaan ja sosiaaliseen identiteettiin. Tämä sosiaalinen identiteetti puolestaan heijastaa yhteiskunnan sosiaalista rakennetta ja ideologiaa.

5.1 Kielenkäyttö ja konteksti identiteetin kuvaajana

Aineistosta käy hyvin ilmi, miten identiteetti on sidottu kontekstiin ja vuorovaikutustilanteeseen. Keskusteluissa vaikuttaa voimakkaasti negatiivinen työtön humanisti -diskurssi, jonka osoitin olevan muiden kuin humanistien vahvistamaa. Keskusteluihin oli osallistunut muutama ei-humanisti. Mielenkiintoista on kuitenkin se, että nämä muiden tykittämät, olettaviksi muodostuneet, kielteiset humanistidiskurssit ja -kategorisoinnit vaikuttavat siihen, miten viesteissä kirjoittajat tuovat humanistiuttaan esille. Jo aloitusviesteissä vahvistetaan työttömän ja turhan humanistin kategorisointia, mikä puolestaan omalta osaltaan vaikuttaa muiden viestien sävyyn kuin missä tahansa muunlaisessa vuorovaikutustilanteessa. Internetkeskustelukin on vuorovaikutustilanne, johon osallistuvien kielenkäyttö vaikuttaa tilanteen kulkuun. Aloitusviestien erilainen sävy voisi ohjata keskustelua toiseen suuntaan. Jos esimerkiksi ”Mitä teette humanistit työksenne” -aloitusviestin kirjoittaja olisi vähemmän kärkkäästi (ilman ilmaisua *saatanan kyllästynyt*) tuonut esille omaa positiotaan humanisteihin ja kysellyt neutraalimmin vaikkapa muiden humanistiopettajien virkaanpääsystä ja sijaisuuksista, olisivat vastaukset saattaneet olla erilaisia. Myös ”Ollaanko me humanistit turhia?” -viestin otsikko on luultavasti

provosoinut kirjoittajia pysyttelemään työtön humanisti -diskurssissa tiukemmin kuin vaikkapa otsikko ”Kannatti vaihtaa humanistiksi!”.

Identiteettiä tuodaan esiin omassakin aineistossani monilla kielellisillä piirteillä. Tätä monimuotoisesti kielenkäytössä näkyvää identiteettiä on tarkastellut myös muun muassa Schiffrin (2006), jonka haastateltava toi itseään esiin sekä leksikaalisesti että syntaktisesti. Omassa aineistossani erityisesti sanasto ja sanavalinnat olivat merkittäviä, mutta myös lauseiden väliset yhteydet ja lauserakenteet loivat humanisteista tiettyä kuvaa. Schiffrinin tutkimuksessa (2006) mielenkiintoita on se, että hänen haastateltavansa sosiaalinen (työläis)luokka tuli ilmi epänormatiivisissa kielenpiirteissä. Vastakohtaisesti oman aineistoni kirjoittajat rakentavat tietynlaista sivistyneisyyttä ja akateemisuutta kirjoittamalla melko yleiskielisesti. Pikapuheuotojen lisäksi aineistossa on vain harvoja muita puhekielisiä ilmauksia. Schiffrin (2006) myös havaitsi, että sukupuoli eli naiseus ja äitiys näkyivät puolestaan puheenaiheessa ja esiintymisen tavassa. Voisikin olettaa, että humanistius on identiteetti, joka vaikuttaa nimenomaan esiintymisen tapaan. Selvää on kuitenkin se, että todennäköisesti vain humanistit itse haluavat käsitellä humanistien turhuutta näin intohimoisesti.

Schiffrin (2006) toteaaakin, ettei se, mitä tapahtuu tekstissä eroa paljontaan siitä, mitä tapahtuu sosiaalisessa elämässä. Lingvistisemmänkin diskurssintutkimuksen tavoite on yhdistää kielenkäytön tarkkaan eritelty mikrotaso ja sosiaalisen rakenteen makrotaso. Esimerkkinä tyypillisimmästä mikron ja makron yhdistymisestä Schiffrin (2006) pitää viittaustermejä. Johonkin ulkopuoliseen viittaava sana, esimerkiksi pronomini tai johonkin ryhmään kuuluvan diskurssin mukainen nomini, on ovi toisen maailman, sosiaalisen makrotason merkityksiin. Juuri tämän vuoksi olen tarkastellut viestien semantiikkaa. Erityisesti pronominiin viittaussuhteiden tarkastelu on ollut merkittävää, sillä niissä on tullut esille sekä jäsenkategorisoinnit (*ne työllistymättömät hörhöt, meille humanisteille*) että positiot (*minä olen paras humanistina, yritin itsekin lukea ”jotain järkevää”*). Kuitenkin mainituissa esimerkeissä on paljon muitakin mielenkiintoista kuin pronominit. Nimenomaan erilaisten nominien merkityksen ja lauseiden kontekstuaalisuuden tarkastelu on ollut hedelmällistä identiteetteihin pääsyn kannalta.

Koska diskurssit eli puhunnan tapa, jäsenkategoriat ja positiot linkittyvät tiukasti sosiaaliseen identiteettiin, yhteiskunnalliseen asemaan ja valtarakenteisiin, on yksityiskohtainen tekstin tarkastelu tärkeää. Sellaiset lauseet kuin *senkus luet niitä pilipaliteorioita vuositolkulla* ja *humanisti ei valmistu mihinkään ammattiin* sisältävät molemmat kategorisointeja ja kirjoittajien omaa positiota, jotka kuvaavat juuri sitä aineiston tyypillisintä humanistidiskurssia, jonka mukaan he ovat ennen kaikkea turhia ja työttömiä.

5.2 Jäsenkategorisoinnit identiteetin kuvaajina

Humanistien piirteiden, toimintojen, kontrastiparien ja velvollisuuksien avulla rakentui humanisteista tietynlaisia kategorisointeja. Piirteitä ja toimintoja tarkastelemalla humanistit saivat liitteekseen enimmäkseen kielteisen sävyisiä ilmauksia: *luuserihumanisti, pässi, hiljainen ja arka, shaiban lukeminen, pätkäpiiperrys, pienempi palkka*. Joitain harvoja myönteiseksi mielletäviä kuvauksia olivat *sivistynyt jannu tai muija, osaava ja ahkera, pätevä, opettaja*. Kontrastiparien kautta näitä negatiivisia piirteitä ja toimintoja vahvistettiin ja annettiin ymmärtää, että humanisti on huonompi kuin vaikkapa oikeustieteilijä, ammattikorkeakoululainen, kauppatieteilijä tai lähihoitaja. Humanisteilta suljettiin näin positiivisiksi koettuja piirteitä ja toimintoja pois. Humanisti kuvattiin kontrastiparienkin avulla siis hyödyttömäksi yhteiskunnalle, työttömäksi ja pienipalkkaiseksi. Nämä kaikki humanistien itsensä tekemät kuvaukset piirteistä ja kontrastipareista kumpuavat puolestaan heidän velvollisuuksistaan. Humanisteilla on velvollisuus työllistyä, maksaa vuokransa ja olla yhteiskunnalle hyödyllisiä. Tällaisia viestiketjuja tuskin edes syntyisi, elleivät humanistit itse kokisi, ettei tämä velvollisuus tule täytenä, koska he ovat humanisteja.

Toisaalta voisi kysyä, voiko velvollisuutta työllistyä sittenkään varsinaisesti liittää humanistien kategoriaan, vaan onko kyse kahden jäsenkategorian ristiriidasta. Kunnollisen kansalaisen tulee työllistyä ja maksaa veronsa. Humanistin identiteetti voi olla juuri tällaisen kunnan kansalaisen kategorian kanssa ristiriidassa, koska humanistien kuvauksesta käy selväksi, ettei humanistin ole ylipäättään mahdollista tai kovin helppo työllistyä. Joka tapauksessa esille tuodut jäsenkategorisoinnit muodostavat kokonaisuudessaan humanistin identiteetin, joka on ensisijaisesti itsetunnon heikko, raukka, uhri, työtön ja yhteiskunnallisesti hyödytön.

Jäsenkategoriat perustuvat yhteisesti jaettuun sosiaaliseen tietoon, eli analyysissä esiin tulevat jäsenkategorisoinnit ovat suurimmalle osalle tämän kulttuurin ihmisistä tuttuja. Wortham ja Gadsden (2006) havaitsivat omassa perheellisten miesten identiteettiä koskevassa tutkimuksessaan, että haastateltavien identiteetti koostui omista kuvauksista, toisten tekemistä kuvauksista ja suhteesta vuorovaikutustilanteen läsnäolijoihin. Erityisesti muiden tekemät kuvaukset oman ryhmän jäsenistä olivat hyvin merkittäviä, koska tuodessaan ne esille haastateltavat pohtivat ja arvioivat niitä suhteessa muihin saman ryhmän edustajiin ja ennen kaikkea suhteessa itseensä. (Wortham ja Gadsden 2006: 339.) Tätä arviointia, muiden tekemien kategorisointien pohdintaa on omassa aineistossanikin. Enimmäkseen humanistit ovat imeneet

muiden tekemiä kuvauksia itseensä. Humanistien jäsenkategorisoinnit ja diskurssit ovat siis vahvoja, sillä ne ovat vahvasti peräisin ympäristöstä. Ympäristön tekemien kuvausten perusteella myös humanistit itse tunnistavat itsensä ja käyttävät tätä kuvastoa identiteettinsä muodostamiseen.

Yhteisesti jaettu sosiaalinen tieto ja sen pohjalta tehdyt luokitukset ja odotukset tietyn ryhmän käyttäytymisestä ovat sidoksissa yhteiskunnan valtasuhteisiin. Kategorisoinnit ja ryhmitykset ovat järjestäytyneet suhteessa toisiinsa eli niillä on tietty hierarkia, joka tulee esille vuorovaikutustilanteissa. Ryhmien suhteet vaikuttavat siihen, miten he suhtautuvat toisiinsa vuorovaikutustilanteessa. Esimerkiksi jos henkilö X ja Y ovat eri ryhmien edustajia ja henkilö X käyttäytyykin yhtäkkiä kuin henkilö Y, voi se saada aikaan erilaisia reaktioita. Henkilölle X voidaan esimerkiksi osoittaa oma paikkansa kovinkin ottein, tai sitten hän saa myönteistä huomiota ja tunnustusta pyrkiessään omaksumaan muunlaista identiteettiä. (Hester 1998: 138.) Jos humanisti kertoo olevansa vaihtamassa alaa, siihen saatetaan suhtautua ironisesti esimerkiksi seuraavasti: *luulit että yliopisto on amis ja petyit kun ei susta tullutkaan putkimiestä*. Näin humanisti pyritään laittamaan takaisin ruotuun. Toisaalta työllistyneet sankari-humanistit saavat osakseen ihailua ja ottavat neuvonantajan roolin.

5.3 Positiot identiteetin kuvaajana

Identiteetin kannalta olennaista on myös se, miten yksittäiset kirjoittajat tuovat itseään esille. On siis olemassa humanistien ryhmäidentiteetti, mutta kirjoittajien henkilökohtainen identiteetti muodostuu nimenomaan siten, että kirjoittajat paikallistavat itsensä suhteessa tähän. Juuri tässä position käsite on olennainen. Positioita tarkastelemalla pääsee käsiksi siihen, miten kirjoittajat tuovat esille minuuttaan ja tätä humanistijäsenyyttään. Kun kirjoittajat positioivat itseään, he viittaavat omaan henkilöhistoriaansa ja henkilökohtaisiin ominaisuuksiinsa.

Aineistossani positiointi on useilla kirjoittajilla hyvin tietoisista, ja heidän tarkoituksensa on asettaa itsensä suhteessa tähän työttömän ja turhan humanistin jäsenkategorisointiin. Näin aineistosta erottuu erityisesti kaksi tapaa suhtautua tyypillisiin humanistikuvauksiin ja tuoda esille omaa identiteettiä suhteessa vallitsevaan diskurssiin humanisteista. Useat kirjoittajat eivät omaksu tätä työttömän humanistin identiteettiä, vaan partikularisoinnin avulla kategorisoivat itsensä joko aivan muiksi kuin humanisteiksi tai sitten jonkinlaisiksi erityishumanisteiksi, kuten *töitä paiskiviksi*, *tietotekniikkaa lukeneiksi* tai *ulkomailla työllistyneiksi*. Toinen tyypillisimmistä positioinneista on humanistin identiteetin omaksuminen kokonaisuudessaan

ja ehdoitta: osa kirjoittajista hyväksyy humanistijäsenyytensä kylkiäisenä tulevan työttömyyden ja arvostuksen puutteen. Heidän suhtautumisensa humanistiuteen on intohimoista ja rakastavaa, ja juuri tämän tietynlaisen ammattiyhdistyksen vuoksi he eivät ainakaan väitä välittävänsä alemmasta yhteiskunnallisesta statuksestaan.

Positioiden tutkiminen auttaa havainnoimaan, että identiteetit ovat häilyviä ja ristiriitaisiakin. Ristiriitaisista kuvaa voidaan pyrkiä häivyttämään yhteisesti sovitulla tavalla kuvata ryhmää ja suhtautumistaan jäsenyyteensä. Etniseen vähemmistöön kuuluvien miesten identiteettiä tutkinut Moita-Lopes (2006) toteaa, että hänen haastateltavansa hylkivät puheessaan feminiinisyyttä, homoseksuaalisuutta ja tummaa ihonväriä. Tämä tiettyjen kategorisointien hylkiminen oli kollektiivista ja kuin yhteisesti sovittua. Muut ryhmän jäsenet tukivat voimakasta maskuliinista kategorisointia ja antoivat sille sosiaalisen hyväksyntänsä. Negatiivisia epämaskuliinisia kategorisointeja pyrittiin puolestaan karkottamaan. (Moita-Lopes 2006: 293, 296.) Tämä on kuin vastakohta humanistien tekemiin positiioihin. Humanistit suhtautuvat jäsenyyteensä ristiriitaisemmin, ja tähän suhtautumiseen liittyvät heikkous ja arvottomuuden tunne. Humanistit eivät siis pyri jättämään huomiotta heihin liitettäviä negatiivisia piirteitä, vaan he jopa vahvistavat niitä positioidessaan itsensä työttömäksi humanistiksi tai muista poikkeavaksi erityishumanistiksi. He eivät kovin vahvasti tuo esille positiivisia ja vahvoja piirteitä. Humanistit eivät kollektiivisesti näytä vahvoja ominaisuuksiaan, vaan heillä on yhteinen työtöntä ja turhaa humanistia vahvistava diskurssi.

5.4 Diskursiivisesta ja kannettavasta identiteetistä sosiaaliseen identiteettiin

Toin teorialuvussa esille identiteetin eri tasoja. Aineistossani nämä olivat myös näkyvissä. Diskursiiviset identiteetit liittyvät kielenkäytön tilannesidonnaiseen järjestäytymiseen. Osallistuessaan vuorovaikutukseen kielenkäyttäjät omaksuvat tilanteelle ja keskustelun etenemiselle välttämättömiä rooleja, kuten kysyjä-vastaaja, syyttäjä-puolustaja, kertoja-kuuntelija. Ne siis liittyvät siihen toimintaan, jota kullakin puheenvuorolla on tarkoitus tehdä. Diskursiivisia identiteettejä muodostuu myös aineistossani. Olennaista identiteetin tavoittamisen kannalta onkin se, että diskursiiviset identiteetit voivat kertoa paljonkin siitä, kuka on oikeutettu (tai pakotettu) kysymään, kertomaan ja syyttämään. (Georgakopoulou 2006a.) Verkkokeskusteluissani muutamiiin syytöksiin joutuu vastaamaan muun muassa ”Ex-humanisti”, joka kärkeästi kertoo vaihtavansa alaa ja arvostelee humanistisia opintoja. Syytöksiä saa kuitenkin myös saman viestiketjun aloittaja ”Ex-tradenomi”. Häntä moititaan liiallisesta toisten mielipi-

teiden kuuntelemisesta. Neuvoja saavat erityisesti ne, jotka kertovat ahdistunutta tarinaa humanistin umpikujasta. Vastaajan rooliin asetetaan erityisesti työllistyneet sankarhumanistit, joilta pyydetään neuvoja työnhakuun ja sivuaineiden valintaan.

Näistä puheenvuorojen jakaantumisesta ja toiminnoista voi havaita, että tietyt jäsenkategorisoinnit ovat yhteydessä tiettyihin diskursiivisiin identiteetteihin. Georgakopouloun mukaan (2006a) laajemmat ja globaalimmat identiteetit eli sosiaaliset identiteetit voidaan jäljittää kielenkäytössä diskursiivisten identiteettien, eli jäsenkategorioiden ja positioiden kautta. Omassa nuorten tyttöjen ryhmän identiteettejä käsittelevässä tutkimuksessaan Georgakopoulou (2006a) havaitsi, että neuvon kysyminen ja antaminen tuotti ryhmän jäsenille tietynlaiset roolit ja hierarkian. Diskursiivinen identiteetti näkyi nimenomaan tässä arvojärjestyksessä ja siinä, kellä on johtava asema. Nämä kielenkäytön roolit heijastivat muuta identiteettiä. Esimerkiksi neuvonkysyjät olivat niitä, jotka mielsivät itsensä ja miellettiin niin sanotusti kilteiksi tytöiksi. Saman huomaa myös humanistien keskustelussa. *Töitä paiskivia humanisteja* pidetään keskustelussa niin suurella arvolla, että heitä pyydetään kertomaan oma tarinansa ja antamaan vinkkejä. Mainitsemisen arvoista on sekin seikka, että loppujen lopuksi ”Ex-humanistin” ja monen muun kirjoittajan korostamaa humanistien arvottomuutta ei kyseenalaistettu kovinkaan paljon. Näin ollen hierarkia voisi muodostua niin, että kaikki päämäärättömyyden tuskan ja työttömyyden uhan maininneet ovat alemmalla tasolla kuin jo työllistyneet erityishumanistit ja ne humanistit, jotka ovat luopuneet jäsenyydestään. Entiset humanistit kuitenkin mielletään myös pettureiksi, joiden kertomukset alanvaihdosta aiheuttavat ristiriitaa, kun taas työllistyneet humanistit ovat sankareita, jotka antavat toivoa.

Diskursiiviset identiteetit siis ovat yhteydessä isompiin vuorovaikutustilanteen ulkopuolisiin rooleihin. Vuorovaikutustilanteesta toiseen mukana kulkevat kannettavat identiteetit (transportable identities), joita yksilöt kuljettavat tilanteesta toiseen ja jotka vaikuttavat kussakin tilanteessa kielenkäyttöön, positiioihin ja jäsenyyksiin eli diskursiivisiin identiteetteihin. Kielenkäytön piirteiden tarkastelu puolestaan tuo esiin siirrettävät identiteetit. (Zimmerman 1998.) Myös humanistin identiteetin siirrettävyys tulee keskustelussa ilmi. Humanistius on siis jotain sukupuolen kaltaista, joka on useammassa kuin yhdessä tilanteessa läsnä. Moni humanisti on todennäköisesti ollut tilanteessa, jossa heillä on ollut erilainen humanistin identiteetti, koska työttömän ja turhan humanistin jäsenkategorisointi ei ole ollut silloin esillä. Nämä tilanteet liittyvät esimerkiksi humanistien opintoihin: oman aineen luennoilla, opettajien taukotilassa tai vaikkapa kääntäjien koulutusmessuilla luultavasti on läsnä enemmänkin tietentekijän tai asiantuntijan ammatillinen identiteetti. Esimerkiksi kirjoittaja ”Nykyinen humanisti” tuo tätä selvästi esille mainitsemalla, että *minua ympäröi kivan sekalainen mutta*

yhtä kaikki lämminhenkinen porukka, jolle ei tarvitse selittää ja jonka kanssa tunnen olevani samaa heimoa. Kollegoiden seurassa päällimmäinen kategorisointi lienee asiantunteva ja osaava humanisti. Tässä näkyy, miten humanistin identiteetin toteuttaminen, humanistin kuvaamisen tavat ja roolit riippuvat kuitenkin osittain myös ympäröivästä vuorovaikutustilanteesta.

Sosiaaliset identiteetit tuodaan esiin puhunnassa ja ne luodaan uudestaan kielenkäytössä. Jokaisella meistä on sosiaalinen identiteetti, joka perustuu sosiaaliseen ja institutionaaliseen asemaamme. Ryhmään kuuluminen on sosiaalisen identiteetin kannalta olennaista, sillä nimenomaan oman ryhmämme yhteiskunnallinen asema ja sen valtasuhteet muihin ryhmiin vaikuttavat omaan sosiaaliseen identiteettiimme. Tätä sosiaalista identiteettiä tuodaan siis esille kielenkäytössä diskursiivisten ja kannettavien identiteettien avulla. (Zimmerman 1998: 90–91, 110.) Näin humanistienkin identiteetti toimii myös sosiaalisella tasolla, eli jäsenkategorisoinnit ja positiot heijastavat humanistien ryhmän yhteiskunnallista asemaa ja laajempaa sosiaalista identiteettiä. Kuten todettu, humanistien sosiaalista identiteettiä leimaa alhainen yhteiskunnallinen status, jota on tuotu esille työttömän ja turhan humanistin jäsenkategorisoinneilla. Yhteiskunnallisessa hierarkiassa humanistit on sijoitettu samaan joukkoon työttömien, köyhien ja sosiaalipummien kanssa. Hierarkiassa korkeammalla ovat kontrastiparien analysoinnin mukaan kaikki hyödyllistä työtä tekevät ja ammattiin valmistuneet, kuten kauppatieteilijät, oikeustieteilijät, lääkärit, sairaanhoitajat ja muut ammattikorkeakoulussa opiskelleet.

Kun diskurssien ja jäsenkategorisointien katsoo olevan ympäröivien ideologisten rakenteiden ja hierarkian ohjaamaa, voi näin päätellä humanistien viestien heijastavan todellisuutta. Humanistien huono yhteiskunnallinen status johtuu nimenomaan siitä, että heillä on ominaisuuksia, joita ei pidetä nykyään hyödyllisinä ja menestyksikkäinä. He aineistossa esiin tulleiden kuvausten mukaan eivät tuota työnantajalle juuri mitään konkreettista tai tienaa itselleen pääomaa. Lisäksi vallitsevan ideologian mukaan kunnan kansalainen tekee rehellistä työtä ja ansaitsee vuokra- ja ruokarahansa. Koska humanisteja kuvataan helposti työttä jääviksi, saattavat he kuulua samalle hierarkian tasolle pummien ja sosiaalielättien kanssa. Nykyinen arvomaailma on siis ristiriidassa humanistien omien arvojen ja taitojen kanssa.

Vielä on hyvä palata sosiaalisen identiteetin kolmanteen rakennusosaan eli sosiaaliseen vertailuun, joka humanistien kohdalla selittää heidän huonoa itsetuntoaan, negatiivisensävyyisiä kuvauksiaan ja tarvettaan partikularisoimiseen eli ainutkertaistamiseen. Positiivinen sosiaalinen identiteetti on ihmisille tärkeää, minkä vuoksi ihmiset haluavat samastua ryhmänsä positiivisiin ominaisuuksiin. Ihmiset myös tästä syystä pyrkivät kuvaamaan omaa ryh-

määnsä positiivisesti (Pälli 2003: 38). Humanistien ryhmä on tässä suhteessa jäsenilleen hyvin ongelmallinen, sillä ristiriita negatiivisten humanistidiskurssien ja oman jäsenyyden välillä on suuri. Humanistin on selvästi vaikea samastua ryhmäänsä, sillä positiivisia piirteitä ei tuoda humanistidiskursseissa niin vahvasti esille kuin kielteisiä. Humanisteilla ei siis ole juuri mitään, johon samastua siten, että sillä olisi myönteisiä vaikutuksia itsetuntoon, identiteettiin ja sosiaaliseen asemaan. Lähes ainoa vaihtoehto sietää humanistijäsenyyttä on luoda itsestään ainutkertainen erityistapaus eli partikularisoida itsensä superhumanistiksi. Ihmisille on tyypillistä vertailla eri ryhmiä toisiinsa, ja juuri tämän vuoksi humanistit huomaavat, että muita aloja kuvataan paremmin työllistäviksi ja taloudellisesti kannattavammiksi. Koska ihmiset pyrkivät sellaisen ryhmän jäseneksi, jolla on yhteiskunnassa arvostettuja piirteitä (Pälli 2003: 38), monet aineistoni humanisteista hylkäsivät jäsenyytensä päästäkseen osaksi sellaista ryhmää, jolla puolestaan on myönteisiä ja arvostettuja piirteitä, jotka he mielellään omaksuvat. Omaa ryhmää suositaan ja keuhataan usein toisen kustannuksella (Pälli 2003: 110), ja tässä valtapelissä humanistit ovat jääneet alakynteen.

6 LOPUKSI

Pyrin tutkielmassani tavoittamaan äkkiseltään melko abstraktilta tuntuvaa käsitettä, humanistien identiteettiä. Diskurssintutkimus ja erityisesti jäsenkategoria-analyysi kuitenkin osoittivat, että identiteetti on itse asiassa hyvinkin konkreettisesti kielenkäytössä näkyvissä. Identiteetti on kielenkäytön ja sosiaalisten käytänteiden kohtauspaikka, jossa olemme toimijoina. Se on ihmisen suhde hänen sosiaaliseen maailmaansa. Kielenkäyttö ja kiteytyneet kielenkäytön tavat muodostavat raaka-ainetta, jolla ihmisiä tuotetaan toimijoiksi. Näin identiteetit ovat kielenkäytön tuotetta, joka on sidoksissa sosiaaliseen järjestykseen ja käytäntöihin. (Widdicombe 1998.)

Siten myös valitsemani verkkokeskustelut toimivat humanistien identiteetin rakentamisen pelikenttänä. Olennaista verkkokeskustelussakin on se, miten humanistit luovat omaa identiteettiään ja kuvaavat sitä toisille. Näitä kuvauksia analysoin paikoin kenties turhankin laajalla käsitepaketilla, jonka ongelma on käsitteiden päällekkäisyys. Diskurssi, jäsenkategorisointi ja positio ovat diskurssintutkimuksen työkaluina hyvin lähellä toisiaan, ja niiden käyttöalueet leikkaantuvat paljonkin. Valitsemani käsitteistön avulla pääsin kuitenkin tavoitteeseeni, eli pilkoin humanistien identiteettejä ensin pienemmiksi kielenkäytön piirteiksi ja yleisiksi luokituksiksi jäsenkategoria-analyysin avulla, minkä jälkeen tarkastelin position käsitteen näkökulmasta kirjoittajien esille tuomaa asennetta ja toimijuutta. Nämä yleiset humanistien piirteet ja kirjoittajien oman suhtautumisen pyrin taas yhdistämään ja osittain myös yleistämään laajemmaksi sosiaalisiksi identiteetiksi. Pyrin pitämään diskurssin käsitteen taustalla, eli huomioin sen, että kielenkäytön käytänteet ja puhumisen tavat ovat kytköksissä yhteiskuntaan, kulttuuriin ja sosiaalisiin suhteisiin. Käsitteet ja teoria siis palvelivat humanistien identiteetin tutkimista, ja on hankala sanoa, olisiko samankaltaisiin tuloksiin pääseminen ollut mahdollista ilman tätä käsiteyhdistelmää. Pelkkä diskurssintutkimus olisi kyllä palvellut identiteetin tarkastelua, mutta uskon erityisesti jäsenkategoria-analyysin olleen hedelmällinen. Joka tapauksessa käsitteistö tuntuu paikoin tarpeettoman monimutkaiselta.

On hieman ongelmallista, pitäisikö puhua humanistien identiteetistä vai identiteeteistä. Aineistosta korostui selkeästi yksi negatiivisilla piirteillä kuorutettu humanisti, johon olen viitannut termillä turhan ja työttömän humanistin jäsenkategorisointi tai diskurssi. Tämä jäsenkategorisointi oli lähes kaikissa viesteissä jollain tavalla läsnä, ja vain kirjoittajan oma positio toi siihen erilaisia näkökulmia. Turhaksi ja työttömäksi humanisteja haukuttiin, sellaisiksi lukeuduttiin tai sellaisiin haluttiin tehdä eroa. Näin voisi yleistää, että humanisteilla olisi

yksi samankaltainen identiteetti, jota tuodaan esille kuvaamalla itseä ja muita ryhmän edustajia siihen vaikuttavan diskurssin mukaisilla tavoilla. Kuitenkin verkkokeskusteluun osallistui muunkinlaisia humanisteja, kuten työllistyneitä sankarhumanisteja ja tyytyväisiä, ylpeitä humanisteja. Kuten jo totesin, nämä kategorisoinnit ovat kuitenkin olemassa osittain vain siksi, että ne tuovat esille samalla työttömän humanistin identiteettiä. Ne ovat kuin manifesteja työttöntä humanistia vastaan. Koska identiteetti ei kuitenkaan ole pysyvä vaan jatkuvasti häilyvä ja muuttuva, lienee parempi todeta, että humanisteilla on toisiinsa nähden ristiriitaisia, muuttuvia identiteettejä, joista vallitsevin on työttömän ja turhan humanistin identiteetti.

Toinen merkittävä kysymys on, miten tämä tutkielma edustaa kriittistä diskurssintutkimusta. Identiteetit itsessään ovat hyvinkin poliittisia, ja ne voidaan nähdä kriteereinä, joilla määritellään resursseja eli sosiaalista valtaa ja statusta (Widdicombe 1998). Onkin paras palata johdantoluvussa käsittelemiini yliopistouudistukseen ja työelämään. Yliopistouudistuksen myötä opinahjoille annettiin enemmän vastuusta omasta varainhankinnastaan (Niinikoski ym. 2012), ja monissa yliopistoissa tämä merkitsi myös taloudellisia leikkauksia. Lehdissä tuotiin esille monien yliopistojen humanististen tiedekuntien huono tilanne: ainakin Itä-Suomen ja Helsingin yliopistoissa monet taloudelliset säästötoimenpiteet kohdistuivat tai uhkasivat kohdistua humanistisiin oppiaineisiin (Helsingin Ylioppilaslehti 2012). Tämän kannalta merkityksellisiksi nousevatkin humanistien kontrastiparit. Humanistiset alat kuvattiin kauppatieteiden ja oikeustieteiden vastakohdiksi, minkä oli nimenomaan tarkoitus osoittaa humanististen aineiden kannattamattomuutta ja hyödyttömyyttä. Lisäksi humanistisiin tietoihin ja alan töihin viitattiin muun muassa sanoilla *shaiba*, *pilipaliteoria*, *Saussuren analyysit* ja *pätkäpiiperrys*, jotka kaikki lisäävät vaikutelmaa humanistisen alan turhuudesta ja hyödyttömyydestä. Useimmat näistä kontrastipareista ja ilmaisuista olivat jo olemassa ennen yliopistouudistusta, mutta tämänkaltaiset vastakkainasettelut ja kuvaamisen tavat tuskin ovat ainaakaan vähentyneet. Yliopistolakiuudistus on siis yksi esimerkki tapahtumasta, jonka vuoksi humanistit ovat todennäköisesti joutuneet tyytymään heikompaan yhteiskunnalliseen statukseen ja asemaan hierarkiassa. Tämä puolestaan heijastuu vahvasti humanistien identiteettiin ja kuvauksiin heistä itsestään.

Työttömyysprosentti on alentunut sitten vuoden 2009 (Tilastokeskus 2011), eikä varsinaisesta humanistien massatyöttömyydestä ole vahvaa tieteellistä näyttöä. Jyväskylän yliopiston työelämäpalveluiden tekemän maistereiden työmarkkinaselvityksen mukaan (2010) humanistit olivat opintoihinsa tyytymättömämpiä kuin muut, mutta humanistityöttömien määrä ei erottunut mitenkään merkittävästi muiden alojen joukosta. Työttömän humanistin diskurssi elää silti aineistossanikin sitkeänä. Helsingin yliopiston suomen kielen ainejärjestö Siula ry:n

opinto- ja työelämävastaava Arto Bäckström ehdottaakin blogikirjoituksessaan (20.1.2012), että humanistien massatyöttömyys olisi myytti. Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitoksen tekemä työllistymiskysely osoittaa Bäckströmin mukaan, että melkein 80 % vuosina 2006–2010 valmistuneista kertoi, että heillä oli työpaikka tiedossa jo ennen valmistumista. On vaikea sanoa, mistä työttömän humanistin diskurssi on saanut alkunsa. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että se on saavuttanut niin dominoivan aseman ja että humanistit ovat imeneet sen tehokkaasti osaksi omaa identiteettiään (*itseäni alkoi ihan tosissaan huolehtaa humanistien työtilanne, voi löytyä muutakin kuin open töitä, mutta työllistyminen on vaikeaa tosiaankin*). Työttömyyttä pidetään yhtenä todellisista humanistien piirteistä, joka ahdistaa alalle hakeutuvia mutta jolle vitsaillaankin ryhmän sisällä. Humanistien työttömyydestä on siis tullut normi, joka määrittää, miten humanisteista voi puhua ja jopa miten humanistit itse voivat toimia.

Myös Kiesling (2006) pohtii, mistä valtakurssit ovat peräisin. Ovatko ne jo olemassa vai tapahtuuko maailmassa muutoksia, kun diskursseja tuotetaan ja identiteettejä rakennetaan? Kriittisen diskurssin mukaan kielenkäytöllä on kaksi puolta: diskurssit kumpuavat ympäröivästä yhteiskunnasta mutta koska jokainen kuvaus, jäsenkategorisointi ja positio tuotetaan joka vuorovaikutustilanteessa uudestaan, on kielenkäytöllä myös mahdollisuus vaikuttaa maailmaan. Kiesling (2006) tarkastelee omassa tutkimuksessaan valkoisten perheellisten miesten hegemonista identiteettiä, jolla hän tarkoittaa juuri ideologiaa ylläpitäviä ja dominoiviin diskursseihin nojaavia valtaidentiteettejä. Hänen haastateltavansa toivat voimakkaasti esille korkeaa yhteiskunnallista statustaan. Eräs haastateltava kuvaa itseään esimerkiksi kovaksi työmieheksi. Tällöin hän ei pelkästään käytä olemassa olevaa kuvausta, vaan moista sanaa käyttämällä hän tekee juuri siitä sanasta siinä tilanteessa relevantin. Konteksti sekä vaikuttaa puhuntaan mutta luo myös uusia kuvauksia ja tapoja käyttää jäsenkategorisointeja ja tuoda esille identiteettiä. (Kiesling 2006: 262, 286.) Koen, että humanisteillakin on tällainen käänteinen hegemoninen identiteetti: se ei ole valtaa pitävän identiteetti vaan päänahanpotkitun ja heikon. Kuitenkin työttömän humanistin jäsenkategorisointi on saavuttanut ideologisen aseman, ja sen toistaminen humanisteista puhuttaessa uusintaa ja vahvistaa sitä kerta toisensa jälkeen.

Humanistien kannalta on kuitenkin lohduttavaa juuri se, että identiteetit ja diskurssit ovat jatkuvasti muutoksessa, sillä niitä hylätään ja poimitaan uudestaan erilaisiin tilanteisiin. Valta, tiedon tuottaminen ja institutionaaliset käytänteet toimivat yhdessä luodakseen päällekkäisiä ja ristiriitaisia diskursseja, jotka puolestaan luovat erilaisia toimijoita ja identiteettejä (Widdicombe 1998). Humanistien tulisi oppia tunnistamaan itsensä toisella tavalla, joka vai-

kuttaisi puolestaan siihen, miten heihin liitetään ominaisuuksia ja toimintoja. Jos humanistin identiteetin voi nähdä kannettavana identiteettinä, voisi positiivisemmän asiantuntijuuden ja tieteentekijöiden kategorisointia yrittää siirtää toisiin, tavallisesti negatiivisempien diskurssien valloittamiin vuorovaikutustilanteisiin. Widdicombe (1998: 201) kuitenkin muistuttaa, että vaikka yrittäisimme riistäytyä irti ideologisista diskursseista ja dominoivista jäsenkategorioista, saatamme elää vain illuusiassa, jossa kuvittelemme vapaasti valinneemme tapamme toimia ja kuvata itseämme.

Tärkeä kysymys on myös se, onko tämän tutkielman aineisto tarpeeksi laaja ja relevantti, jotta siitä voitaisiin tehdä päätelmiä. Valitsemaani kahteen keskusteluketjuun kasaantuivat selkeästi tietyt jäsenkategoriat ja positiot. Tarkastelin kuitenkin vain kahta saman keskustelufoorumin ketjua, joten yleistyksiä ei pidä tehdä varauksetta. Lisäksi valitsemani keskustelut ovat suhteellisen vanhoja verkkoaineistoksi. Tutkielmanteon loppuvaiheessa päädyin tarkistamaan, onko Suomi24-sivustolle tullut uudempia ketjuja. Löysin yhden marraskuussa 2011 aloitetun ketjun otsikolla ”Häpeättekö humanistit tutkintoanne kuten minä?”. Yleisen tarkastelun pohjalta voin sanoa, että tässä tuoreemmassakin keskustelussa esiintyvät hyvin samanlaiset kategorisoinnit ja positiot kuin omassa, pari vuotta vanhemmassa aineistossani, ihan otsikkoa myöten. Humanistien identiteetti ei siis ole muuttunut ainakaan kovin nopeasti.

Koska Suomi24-sivustolle on ilmestynyt uudempi keskustelu, näyttäisi siltä, että aihe on yhä ajankohtainen. On kuitenkin tarpeen pohtia, keitä sitten ovat nämä humanistit, jotka Suomi24-sivustolla vuodesta toiseen *valittavat ja ruikuttavat* huonoista työmarkkinoistaan ja tutkintonsa turhuudesta, ja mikä saa heidät kirjoittamaan sinne. Keskustelufoorumi ei äkkiseltään vaikuta paikalta, jonne humanistit ensimmäisenä rientäisivät hakemaan vertaistukea. Tässä mielestäni kuitenkin näkyy juuri Suomi24-foorumin asema Suomen suurimpana keskustelupalvelun tarjoajana. Siellä käydään keskustelua hyvin monipuolisista asioista ja hyvin monella tasolla, julkisuuden henkilöiden juoruista kuolemanjälkeiseen elämään. Foorumin suuruus johtunee juuri siitä, että sinne on niin helppo kirjoittaa nimettömänä. Tämän vuoksi keskusteluun mahtuu kourallinen humanistejakin, ja foorumi tarjoaa kätevät edellytykset saada nopeasti viestiinsä vastauksia. Keskustelun helppous ei silti kokonaan selitä motivaatiota aloitusviestien takana. Keskustelijat saattavat olla vakituisia Suomi24-palvelun käyttäjiä, jotka päättävät muiden keskustelujen ohessa aloittaa humanistiaiheisen viestiketjun. Voi toki olla, että aloitusviestien kirjoittajat ovat niin ahdistuneita omasta tilanteestaan, että he kaipaavat vastauksia ja vertaistukea mahdollisimman nopeasti ja ihan mistä tahansa – ja löytävät tai saavat mieleensä Suomi24:n. Ahdistus tai suuri mielenkiinto humanistikeskustelua kohtaan

voi olla syy siihen, että kynnyks perustaa keskustelu tai osallistua siihen ylittyy, ja viestiketjut saavat viestejä sellaisiltakin, jotka eivät niihin muuten osallistuisi.

Lisäksi voisi kysyä, olisiko verkkoaineistoa voinut tutkia jollain muulla tavalla. Itse analysoin aineistoni oikeastaan pelkästään tekstinä. Verkkokeskustelussa olisi kuitenkin paljon muutakin huomioitavaa. Suomi24-foorumilla on esimerkiksi viestien äänestysmahdollisuus: kirjoittajat voivat antaa ääniä niille viesteille, joista pitää. Analysoimalla myös nämä äänet tulisi viestin sanomaan lisämerkitystä: tietyistä kategorisoinneista ja positioinneista on pidetty enemmän kuin toisista. Huomioin kuitenkin, että sekä sankarhumanistien että ”Ex-humanistien” kaltaisten humanistien arvostelijoiden viestit ovat kaikki saaneet suhteellisen paljon ääniä. Tässä olisi kuitenkin ollut paljon enemmänkin analysoitavaa. Lisäksi en ottanut huomioon kovinkaan paljon hymiöiden merkityksiä, mutta osasy syy siihen on se, että aineistoni kirjoittajat käyttivät niitä yllättävän vähän, mikä puolestaan johtunee heidän norminmukaisesta kirjoitustavastaan.

Humanistien identiteetissä olisi vielä runsaasti tutkittavaa. Koska humanisteja voi pitää jonkinlaisena marginaalisena ja alisteisena ryhmänä, voisi humanistien identiteetillä olla paljon yhtymäkohtia muun muassa seksuaalisten ja etnisten vähemmistöjen identiteetteihin. Lisäksi Schiffrin (2006) havainnot siitä, miten hänen haastateltavansa oli tuonut esille naiseutta, saa pohtimaan humanistienkin sukupuolta. Humanisteista suurin osa lienee naisia, joten humanistien identiteettiä olisi mielenkiintoista verrata sukupuolentutkimukseen perustuviin tutkielmiin.

Humanistius on myös vahvasti yhteydessä ammatti-identiteettiin, jota on myös tutkittu jonkun verran. Holmesin mukaan (2006: 170) työpaikoilla vuorovaikutus nojaa nimenomaan ammatti-identiteettiin. Ammatillinen identiteetti siis vaikuttaa kunkin yksilön kielenkäyttöön työyhteisössä. Diskurssin kaksiteräisyys tulee kuitenkin esiin myös siten, että työpaikan kielenkäyttö puolestaan vaikuttaa persoonaan, ammatilliseen ja siten myös sosiaaliseen identiteettiin (Holmes 2006). Olisikin mielenkiintoista tutkia humanistien identiteetin rakentumista työpaikkojen vuorovaikutustilanteissa ja tarkastella sitä, onko kasvokkain tapahtuvassa viestinnässä läsnä samanlaisia negatiivisia työttömän humanistin kategorisointeja. Ylipäättään keskusteluanalyysi kasvokkaisesta viestinnästä ja haastatteluista olisi humanistienkin kannalta mielenkiintoista. Näin voisi tarkastella sitä, millaisia kategorisointeja esiintyy ryhmäkeskusteluissa tai henkilöhaastatteluissa tuotetuissa narratiiveissa.

Kriittisen diskurssintutkimuksen eräs piirre on se, että tutkimustulosten selvittyä herää kysymys entä sitten? Diskurssianalyysia syytetäänkin usein spekuloinnista ja siitä, ettei se ole joidenkin arvostelijoiden mielestä vakavaa tiedettä (Juhila & Suoninen, 1999: 234). Tämänkin

tutkielman ongelmaksi voidaan nähdä se, että analyysi koostuu vain yhden ihmisen (humanistin) tulkinnoista. Se on kuitenkin koko diskurssintutkimukselle ja aineistolähtöiselle tutkimukselle tyypillistä. Diskurssianalyttikko ei tavoittele tulkinnoilleen universaalien faktan statusta vaan yrittää saada niille evidenssiä analysoimalla tarkasti aineiston kielenkäyttöä (Juhila & Suoninen, 1999: 234). Tutkielmassani olenkin pyrkinyt saamaan tulkinnoilleni vakuuttavuutta tukeutumalla siihen, mitä itse näen aineistossani eli millaisia yhteyksiä löydän argumenteilleni teksteistä. Olen tietoinen siitä, että analyysia tehdessäni toimin itsekin kielen maailmassa ja näin rakennan tällä tutkielmallani myös sosiaalista todellisuutta. Yksi tapa osoittaa, miten vakuuttavana analyysia voidaan pitää, on kuitenkin tutkimuksen lukijoiden tekemä arviointi. Juhilaa ja Suonista (1999: 234) vielä lainatakseni haluan tähdentää, ettei tulkintojen tekeminen olekaan tutkijan yksinoikeus, vaan tutkijan analyysin ollessa valmis tulosten arviointi ja tulkinta siirtyy lukijoille. Diskurssianalyttikon tehtävä onkin ennen kaikkea toimia kulttuurisena tulkkina ja keskustelunavaajana.

LÄHTEET

Aineslähteet

Suomi24-keskutelufoorumi:

- Mitä teette humanistit työksenne? <http://keskustelu.suomi24.fi/node/4733631> 15.5.2012
- Ollaanko me humanistit turhia? <http://keskustelu.suomi24.fi/node/8355912> 15.5.2012
- Olen ylpeä itsestäni <http://keskustelu.suomi24.fi/node/3810432> 15.5.2012
- Häpeätkö humanistit tutkintoanne niin kuin minä? <http://keskustelu.suomi24.fi/node/10221032> 15.5.2012

Arto Bäckström 2012: Myytti humanistien massatyöttömyydestä.

<http://opintopolkuja.wordpress.com/2012/01/20/myytti-humanistien-massatyottomyydesta/> 12.4.2012

Helsingin Sanomat 2008: Yhä useampi maisteri on Helsingissä työtön

- 2008: Akateemisesti koulutetuista humanistin on vaikeinta löytää työtä
- 2011: Työt uhkaavat vähetä Suomessa
- 2011: Varhaiset leikkaukset yllättivät yliopistoväen
- 2012: Henkilöstö: Yliopistouudistus vähensi demokratiaa
- 2012: Yliopistouudistus ei näy vielä opetuksessa eikä tutkimuksessa

Helsingin Ylioppilaslehti 2012: Humanistit kriisissä.

<http://ylioppilaslehti.fi/2010/12/humanistit-kriisissa/12.4.2012> 12.4.2012

Helsingin yliopiston Yliopisto-lehti 2010: Onko humanisteista hyötyä? –

<http://www.helsinki.fi/ajankohtaista/uutisarkisto/10-2011/18-13-36-56.html> 12.4.2012

Kauppalehti 2009: Miljonääri-Laakkonen lahjoittamisesta: Filosoifeille en antaisi rahaa -

<http://www.kauppalehti.fi/5/i/talous/uutiset/etusivu/uutinen.jsp?oid=2009/12/28763&sort=false> 28.3.2012

Yle 2010: Humanistit jäämässä yliopistojen varainkeruun jalkoihin..

http://yle.fi/uutiset/humanistit_jaamassa_yliopistojen_varainkeruun_jalkoihin/2158648 12.4.2012

—— 2011: Ihalainen: Työttömyys kasvaa tänä vuonna.

http://yle.fi/uutiset/ihalainen_tyottomuus_kasvaa_tana_vuonna/5070979 12.4.2012

Kirjallisuus

- AARNIO, MATTI 2004: Verkkokeskustelu asiantuntijuuden kehittämisessä – Johtamisen erikoisammattitutkintoon valmistavan koulutusohjelman verkkokeskustelut dialogi-teorian näkökulmasta. Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopiston Käyttätymistieteellinen tiedekunta, Kasvatustieteen laitos.
- ARPO, ROBERT 2001: Pakanallista menoa. Yhteisö ja tekstuaaliset konfliktit UseNet-keskusteluryhmässä. – Tarja Kupiainen, Katja Laitinen & Sinikka Vakimo (toim.), *Minä? Missä? Milloin? Kolmetoista tulkintaa identiteeteistä*, s. 191–213. Helsinki: SKS.
- 2003: Kenen keskustelu, kenen kulttuuri? Internet-keskusteluryhmien konteksteista – *Mediumi* 2.2.– http://www.m-cult.net/mediumi/article.html?id=226&lang=fi&issue_nr=2.2&issueId=15 17.4.2012.
- 2005: *Internetin keskustelukulttuurit. Tutkimus Internet-keskusteluryhmien viesteissä rakentuvista puhetavoista, tulkinnosta ja tulkinnan kehyksistä kommunikaatioyhteiskunnassa*. Joensuun yliopiston humanistisia julkaisuja, no. 39. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- BARLETT, TOM 2009: Towards an Interventionist CDA. – Caroline Coffin, Theresa Lillis & Kieran O'Halloran (toim.) *Investigating Language in Action: Tools for Analysis*. Lontoo: Routledge.
- BENWELL, BETHAN & STOKOE, ELIZABETH 2006: Discourse and Identity. Edinburgh: Edinburgh University Press
- BLOMMAERT, JAN 2005: Discourse: a critical introduction. Cambridge: Cambridge University Press
- COFFIN, CAROLINE – LILLIS, THERESA – O'HALLORAN, KIERAN 2009: Applied linguistics methods: a reader : systemic functional linguistics, critical discourse analysis and ethnography. Lontoo: Routledge
- CRYSTAL, DAVID 2006 [2001]: Language and the Internet. Toinen, korjattu painos. Cambridge: Cambridge

- University Press.
- DAVIES, BRONWYN & HARRÉ, ROM 2007: *Journal for the Theory of Social Behaviour*, Volume 20, Issue 1, s.43–63.
- DE FINA, ANNA – SCHIFFRIN, DEBORAH – BAMBERG, MICHAEL (toim.) 2006: *Discourse and identity*. Cambridge: Cambridge U.P.
- DE FINA, ANNA 2006: Group identity, narrative and self-representations. – Anna de Fina, Deborah Schiffrin & Michael Bamberg (toim.), *Discourse and Identity*, s.48–82. Cambridge : Cambridge U.P..
- FAIRCLOUGH, NORMAN 1992: *Discourse and Social Change*. Oxford, UK & Cambridge, MA: Polity Press and Blackwell.
- 1997: *Miten media puhuu*. Tampere: Vastapaino.
- 2001: Critical discourse analysis as a method in social scientific research – Ruth Wodak & Michael Meyer (toim.), *Methods of Critical Discourse Analysis*. s. 121–38. Lontoo: Sage.
- 2003: *Analysing discourse : textual analysis for social research*. Lontoo: Routledge.
- FAIRCLOUGH, NORMAN & WODAK, RUTH 1997: Critical discourse analysis. – T. Van Dijk (toim.), *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*. Vol. 2. s. 258–84. Lontoo: Sage.
- 2010: Recontextualizing European higher education policies: the cases of Austria and Romania. *Critical Discourse Studies*, 7 (1). s. 19–40.
- GEE, JAMES PAUL 2008: *Social linguistics and literacies : ideology in discourses*. Lontoo: Routledge.
- GEORGAKOPOULOU, ALEXANDRA 2006a: Small and large identities in narrative (inter)action. – Anna de Fina, Deborah Schiffrin & Michael Bamberg (toim.), *Discourse and Identity*, s.83–102. Cambridge: Cambridge U.P.
- 2006b: Postscript: computer-mediated communication in sociolinguistics. – *Journal of sociolinguistics* 10 (4) s. 548–557.
- GIESE, MARK 1998: Self without body: Textual self-representation in an electronic community. – *First Monday* 3(4). – http://131.193.153.231/www/issues/issue3_4/giese/
- GREATBATCH, DAVID & DIGWALL, ROBERT 1998: Talk and Identity in Divorce Mediation. – Charles Antaki & Sue Widdicombe (toim.), *Identities in Talk*. s. 121–132. Lontoo: Sage.
- HALL, STUART 1999: *Identiteetti; suom. ja toim. Mikko Lehtonen ja Juha Herkman*. Tampere: Vastapaino.
- HARRÉ, ROM & VAN LANGENHOVE, LUK (toim.) 2003: *Positioning theory : moral contexts of intentional action*. Oxford: Malden, Mass. : Blackwell.
- HEIMALA-LINDQVIST, RIIKKA 2010: *Internetkielen variaatiot ja sen funktiot Rautaneito-keskustelupalstalla*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos.
- HESTER, STEPHEN 1998: Describing 'Deviance' in School: Recognizably Education Psychological Problems. – Charles Antaki & Sue Widdicombe (toim.), *Identities in Talk*. s. 133–150. Lontoo: Sage.
- HESTER, STEPHEN & EGLIN, PETER 1997: *Culture in Action: Studies in Membership Categorization Analysis*. University Press of America.
- HOLMES, JANET 2006: Workplace narratives, professional identity and relational practice. – Anna de Fina, Deborah Schiffrin & Michael Bamberg (toim.), *Discourse and Identity*, s.166–187. Cambridge: Cambridge U.P.
- HYNÖNEN, EMMI 2008: *Keskustelufoorumit – ajatuksenvaihtoa verkossa*. – Sara Routarinne & Tuula Uusi-Hallila (toim.), *Nuoret kielikuvassa. Kouluikäisten kieli 2000-luvulla* s. 186–190. Helsinki: SKS.
- JUHILA, KIRSI & SUONINEN, EERO 1999: *Kymmenen kysymystä diskurssianalyysistä*. – *Diskurssianalyysi liikenteessä*. Tampere: Vastapaino.
- JYVÄSKYLÄN YLIOPISTON TYÖELÄMÄPALVELUT 2010: *Jyväskylän yliopistosta 2005 valmistuneiden maistereiden uraseuranta*. – <https://www.jyu.fi/hallintokeskus/koulutuspalvelut/rekrytointi/ohjeet-opiskelijoille/valmistuneidensijoittuminen/valmistuneet/2010maisterit.pdf>
- JÄGER, SIEGFRIED & MAIER, FLORENTINE 2009: Discourse and knowledge: theoretical and methodological aspects of Foucauldian critical discourse and dispositive analysis. – Ruth Wodak & Michael Meyer (toim.): *Methods of Critical Discourse Analysis*. s.34–62. Lontoo: Sage.
- JÄRVILUOMA, HELMI & ROIVAINEN, IRENE 1997: Jäsenkategorisoinnin analyysi kulttuurisena metodina. *Sociologia* 34:1, s.15–25. – <http://elektra.helsinki.fi/se/s/0038-1640/34/1/jasenkat.pdf>
- KIESLING, SCOTT 2006: Hegemonic identity-making in narrative. – Anna de Fina, Deborah Schiffrin & Michael Bamberg, *Discourse and Identity* (toim.), s.261–287. Cambridge : Cambridge U.P.
- KUULA, ARJA 2006: *Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino.
- KUNELIUS, RISTO 2003: *Viestinnän vallassa*. Helsinki: WSOY.
- LAIHANEN, KAISA 1999: *Suomenkielisten IRC-keskustelujen piirteitä*. Kirjoittamalla välitettyä puhetta. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos.
- LEA, MARTIN – SPEARS, RUSSELL 1992: Paralanguage and social perception in computer-mediated communication. – *Journal of organizational computing* 2 (3) s. 321–341.

- LEPPÄNEN, SIRPA 2007: Youth language in media contexts. Some insights into the spread of English in Finland. – *World Englishes* 26 (2) s. 149–169.
- LIETSALA, KATRI & SIRKKUNEN, ESA 2008: Social media : introduction to the tools and processes of participatory economy. Tampere: University of Tampere, Hypermedia Lab, 2008.
<http://tampub.uta.fi/tup/978-951-44-7320-3.pdf>.
- LOCKE, TERRY 2004: Critical discourse analysis. Lontoo: Continuum
- MOITA-LOPES, LUIZ PAULO 2006: On being white, heterosexual and male in a Brazilian school: multiple positioning in oral narratives. – Anna de Fina, Deborah Schiffrin & Michael Bamberg (toim.), *Discourse and Identity*, s.288–313. Cambridge : Cambridge U.P.
- NIINIKOSKI, MARJA-LIISA – LUNABBA, JOHAN – RAIVIO, TUOMAS – LEHTI, RIIKKA – PESSALA, PIIA 2012: Yliopistolakiuudistuksen vaikutusten arviointi. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/okm21.pdf?lang=fi> 14.4.2012
- NIKANDER, PIRJO 2010: Jäsenkategoria-analyysi ja haastattelun kulttuuriset järjestykset. – Johanna Ruusu vuori & Pirjo Nikander & Matti Hyvärinen (toim.), *Haastattelun analyysi*. Tampere: Vastapaino
- NYKYSUOMEN SANAKIRJA*. Helsinki: WSOY 1951–1961.
- PIETIKÄINEN, SARI & MÄNTYNYNEN, ANNE 2009: Kurssi kohti diskurssia. Tampere: Vastapaino.
- PÄLLI, PEKKA 2003: Ihmisryhmä diskurssissa ja diskurssina. Tampere: Tampereen yliopisto.
- SAVOLAINEN, REIJO 1999: Kokemuksia keskusteluryhmistä. Internetin keskusteluryhmät arkipäivän viestinnän ja tiedonhankinnan foorumeina. *Informaatiotutkimus* 18 (1) s. 12–22.
- SCHIFFRIN, DEBORAH 2006: From linguistic reference to social reality. – Anna de Fina, Deborah Schiffrin & Michael Bamberg (toim.), *Discourse and Identity*, s.103–134. Cambridge : Cambridge U.P..
- TELLES RIBEIRO, BRANCA 2006: Footing, positioning, voice. Are we talking about the same things? – Anna de Fina, Deborah Schiffrin & Michael Bamberg (toim.), *Discourse and Identity*, s.48–82. Cambridge : Cambridge U.P.
- TILASTOKESKUS 2011: Työvoimatutkimus 2011 –
http://tilastokeskus.fi/til/tyti/2011/tyti_2011_2012-01-26_tie_001_fi.html 14.4.2012
- VAURAS, ILMARI 2006: *Kuvakirjoituksen jälleensyntymä – tunneikonit kirjoitetussa puhekielissä keskustelussa* ^__^. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitos.
- VAN DIJK, TEUN A. 2009: Critical Discourse Analysis: A sociocognitive approach. – Ruth Wodak & Michael Meyer (toim.): *Methods of Critical Discourse Analysis*. s.62-87.Lontoo: Sage.
- VISK = Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen ja Irja Alho 2004: Iso suomen kielioppi. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Verkkoersio, viitattu 1.3.-14.4.2012.
- WODAK, RUTH 1996: Disorders of discourse. Lontoo: Longman.
- WODAK, RUTH – DE CILLIA, RUDOLF – LIEBHART, KARIN 2009: The discursive construction of national identity. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- WODAK RUTH & MEYER, MICHAEL 2009: Methods of critical discourse analysis. Los Angeles, CA: Sage.
- WORTHAM, STANTON & GADSDEN, VIVIAN 2006: Urban fathers positioning themselves through narrative: an approach to narrative self-construction. – Anna de Fina, Deborah Schiffrin & Michael Bamberg, *Discourse and Identity* (toim.) ,s.314–344. Cambridge : Cambridge U.P.
- WOOFFITT, ROBIN & CLARK, COLIN 1998: Mobilizing Discourse and Social Identities in Knowledge Talk. – Charles Antaki & Sue Widdicombe (toim.), *Identities in Talk*. s. 107–120. Lontoo: Sage.
- ZIMMERMAN, DON H. 1998: Identity, Context and Interaction. – Charles Antaki & Sue Widdicombe (toim.), *Identities in Talk*. s. 87–106. Lontoo: Sage.